

EESTI STATISTIKA

KUUKIRI

RECUEIL MENSUEL

DU

BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE

1933

M A I

SISU:

Palgaolud tööstuses 1932 a.

Rahvusvaheline maksubilanss 1929—32.

Väljaränd 1932 a.

Avalikud raamatukogud 1931/32 a.

Enesetapped 1932 a.

Tähtsamad Eesti majandus- ja ühiskondliku
elu nähtused 1922—33 a.

Alalised tabelid.

Nr. 138(5)

TALLINN

Nr. 138(5)

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO
BUREAU CENTRAL STATISTIQUE DE L'ESTONIE

SISUKORD

TABLE DES MATIÈRES

	Lhk.	Page
Palgaolud tööstuses 1932 a. — R. Sõrmus	241—254	Salaires dans l'industrie en 1932 241—254
Rahvusvaheline maksubilanss 1929—32. — A. Tooms	254—268	Balance des paiements de 1929—32 254—268
Väljaränd 1932 a. — G. Tomberg	268—271	Émigration en 1932 268—271
Avalikud raamatukogud 1931/32 a. — A. Tuisk	272—277	Bibliothèques populaires en 1931/32 272—277
Enesetapped 1932 a. — H. Reiman	277—279	Suicides en 1932 277—279
Tähtsamad Eesti majandus- ja tihiskondliku elu nähtused 1922—33 a.	292—295	Données principales concernant la vie écono- mique et sociale de l'Estonie 1922—33 . 292—295

ALALISED TABELID — TABLEAUX PERMANENTS

(Standard- numeraat- sioon)		(Numération permanente)	
Tab. 1. Väliskaubandus märtsis	280	Tab. 1. Commerce extérieur en mars	280
2. Väliskaubandus murde riikidega märtsis	282	2. Commerce extér. avec les autr. pays en mars	282
3. Tähtsamate ainete väliskaubandus märtsis	282	3. Commerce extér. des princip. artiel. en mars	282
4. Tolliametite läbikalk märtsis	284	4. Activité des bureaux douaniers en mars	284
6. Biligrandteed veebruaris ja märtsis	286, 286	6. Chemins de fer en février et mars	286, 286
7. Tallinna sadama tegevus aprillis	287	7. Mouvement du port de Tallinn en avril	287
8. Eesti Panga ärisels 30. IV 33.	287	8. Bilans de la Banque d'Estonie le 30. IV 33	287
10. Erapankade ärisels 1. XII 32	58*	10. Situat. financ. des bang. privées au 1. XII 32	58*
11. Tähtsamate tihispankade ärisels 1. XII 32	58*	11. Bilans des princip. banques coopér. au 1. XII 32	58*
12. Riigi sissetulud veebruaris	238*	12. Recettes de l'Etat en février	238*
13. Valuuta hinnad Tallinna börsil märtsis	238*	13. Cours du change à Tallinn en mars	238*
14. Vabariigi piiridest ülesõitnud aprillis	238	14. Nombre de personnes ayant passé les confins de la Répu- blique en avril	238
15. Linnade rahvastik aprillis	288	15. Mouv. de la populat. dans les villes en avril	288
Liikvel olev raha	292	Billets en circulation	292
Pankadevahelise arvekoja tegevus	"	Mouvement de la chambre de compensation	"
Protestitud vekslid	"	Effets protestés	"
Kapitaal emissioonid	"	Emissions des capitaux	"
Tööstusetoodang	"	Production de quelques industries	"
Loomataundid	"	Epidémiologies	"
Tapseajade tegevus	"	Fonctionnement des abattoirs	"
24. Suurimüügihinnad märtsis	235*	24. Prix de gros en mars	235*
Toitainete maksumus rajonilise sisalduse järgi 1926—33	292	Coût des denrées alimentaires à la base de leur valeur nutritive 1926—33	292
26. Taruhinnad aprillis	289	Prix de détail en avril	289
Elumaksumusindeksid	292	Nombre-indices du coût de la vie	292
Suurimüügiindeksid	292	Nombre-indices des prix de gros	292
29. Tööturg märtsis	290	29. Marché du travail en mars	290
30. Töötusettevõtted ja tööloju 1. aprilliks	291	30. Entreprises industrielles et leur main-d'oeuvre au 1 avril	291
31. Töönnetused tööstusettevõtetes märtsis	296	31. Accidents du travail dans les entreprises industrielles en mars	296
32. Tööstusettevõtete arvu liikumise indeksid	296	32. Nombre-indices du mouvement du nombre de la main- d'oeuvre dans les entrepr. industr.	296
33. Nakkushaigused märtsis	296	33. Maladies contagieuses en mars	296

*) Viitnased andmed ilmunud eelmistes kuukirjades.
Par * sont désignés les tableaux parus dans les NN précédents.

PALGAOLUD TÖÖSTUSES 1932 a. SALAIRES dans L'INDUSTRIE en 1932.

SISU: 1. Tööliste nominaal- ja reaalteenistuse liikumine, lhk. 241. 2. Üldine töömaht ja palgasumma tööstuses 1927—32 a., lhk. 242. 3. Tunniteenistuse liikumine suur- ja kesktööstuses, lhk. 243. 4. Teenistuse liikumine väiketööstuses 1927—32 a., lhk. 244. 5. Suur-, kesk- ja väiketööstuse tööliste teenistuse vahelkord 1930—32 a., lhk. 244. 6. Tööliste teenistuse vahelkord tööstuseharude ja tööliste soo järgi 1932 a., lhk. 245. 7. Tööliste teenistuse koostis suur- ja kesktööstuses 1930—32 a., lhk. 246. 8. Tööliste rühmitus 1932 a. juuli teenistuse järgi, lhk. 246. 9. Tööliste teenistus ületunni- ja tükitöö suurtööstuses juulis 1932 a., lhk. 253. 10. Administratiiv-personaal palgad, lhk. 253.

Andmestiku iseloom ja ulatus. Caractère des données.

asjaliselt kirjeldatud juba enne avaldatud sellekohastes ülevaadetes*), seepärast, ei ole vajadust peatuda selle küsimuse juures pikemalt. Võib üldiselt vaid tähendada, et andmestik on suur- ja kesktööstuse suhtes ulatuselt küllaldane, väiketööstuse suhtes aga väga piiratud. Ka sisulise väärtuse poolest suur- ja kesktööstuse andmestikku tuleb pidada enamvähem rahuldavaks, väiketööstuse oma aga kannis puudulikuks. Vastavalt sellele tuleb hinnata ka järgnevaid tulemusi.

Prægune palgastatistika korraldus on maksev juba 1927 a. peale. Kogutavate andmete iseloom on üksik-

asjaliselt kirjeldatud juba enne avaldatud sellekohastes ülevaadetes*), seepärast, ei ole vajadust peatuda selle küsimuse juures pikemalt. Võib üldiselt vaid tähendada, et andmestik on suur- ja kesktööstuse suhtes ulatuselt küllaldane, väiketööstuse suhtes aga väga piiratud. Ka sisulise väärtuse poolest suur- ja kesktööstuse andmestikku tuleb pidada enamvähem rahuldavaks, väiketööstuse oma aga kannis puudulikuks. Vastavalt sellele tuleb hinnata ka järgnevaid tulemusi.

1. Tööliste nominaal- ja reaalteenistuse liikumine. Mouvement des gains effectifs nominaux et réels.

Kõigepealt tekib küsimus, kuidas mõjutas palgaolusid 1932 a. süvenenud kriis, mis kõigi teiste eluavalduste suhtes väljendus teraval kujul depressiivsel. Nagu näha tab. 1, tööliste keskmine teenistus, arvatult keskmiselt ühe töötunni kohta, on vähenenud suurtööstuses 2 *snt* ehk ligi

7 protsendi võrra võrreldes eelmise aastaga. Kuna aga samal ajal umbes samal määral on langenud ka tarbainete hinnad, siis on tunniteenistuse ostujõud jäänud endiseks, s.o. võrdseks 1931 a. tasemele. Sel- line on üldine seisukord. Peab tähendama, et sama tendentsi vähese kõrvalekaldumisega üldisest olu- korrast võib märkida peaaegu kõigis tööstuseharudes. Erandina vaid puutööstuses palga langus on erakord- selt suur. Seal on keskmine tunniteenistus langenud 32,2 *snt* pealt 26,3 *snt* peale (100 : 81,7) võrreldes eelmise aastaga. Selle tagajärjel ka tunniteenistuse ostujõud on langenud rohkem kui kuski mujal (15%).

Toodud arvud (tab. 1) näitavad tööliste teenistuse ja selle ostujõu liikumist vaid sel määral, kuivõrt seda mõjutavad palganormide, tükitööhindade ja üle- tunnitöö ulatuse muutused. Kui aga käsitada palga- küsimust sellest seisukohast, milline on tööliste kogu

Tööliste teenistuse liikumine suurtööstuses 1923—32 a.
Mouvement des gains des ouvriers dans les grandes entreprises industrielles de 1923—32.

1.	Teenistus tunnis ühes natu- raaltasudega (sentides) Gain effectif horaire, y com- pris la subvention en nature (en <i>snt</i>)						Teenistuse nimiväär- tuse indeksid (1923 = 100) ^{*)} N.-indices des gains nominaux (1923 = 100) ^{*)}					Reaalteenistuse indeksid (1923 = 100) ^{*)} N.-indices des gains réels (1923 = 100) ^{*)}				
	1932	1931	1930	1929	1928	1923 ^{*)}	1932	1931	1930	1929	1928	1932	1931	1930	1929	1928
I. Murrud ja kaevandused — Industries extractives . . .	32,2	33,6	36,0	33,7	32,7	31,5	102	107	114	107	104	109	107	110	92	93
II. Mineraalide ümbertöötamine — Transformation des pierres et des terres	30,2	31,4	31,9	31,8	31,5	29,6	102	106	108	107	106	109	106	104	92	95
III. Metallitööstus — Industrie des métaux	39,7	41,7	44,3	44,0	43,4	37,0	107	113	120	121	117	114	113	115	103	105
IV. Keemiatööstus — Industrie chimique	29,1	29,8	30,1	32,5	29,3	22,1	132	135	136	147	133	140	135	131	126	118
V. Nahatööstus — Industrie des cuirs et peaux	31,2	33,0	37,0	36,7	37,2	30,1	104	110	123	122	124	111	110	118	104	110
VI. Tekstiilitööstus — Industrie textile	23,9	23,8	23,1	23,8	23,7	21,4	112	111	109	111	111	119	111	104	95	99
VII. Puutööstus — Industrie du bois	26,3	32,2	33,5	33,1	30,6	27,5	96	117	122	120	111	102	117	117	103	99
VIII. Paberitööstus — Industrie du papier	29,2	33,1	35,2	32,7	30,9	27,4	107	121	120	119	112	114	121	124	102	100
IX. Polügraafiatööstus — Industrie polygraphique	40,7	41,5	41,9	40,8	41,1	38,0	107	109	110	107	108	114	109	106	92	97
X. Toit-, maitseain. ja jookide tööstus — Ind. de l'alimen- tation et des boissons	27,6	28,6	29,9	29,7	29,0	25,4	109	113	118	117	114	116	113	113	100	102
XI. Kõhakatte ja pudukaupade tööstus — Confect. des ôlém. et fabr. de mercerie	29,3	30,4	33,2	33,6	35,7	33,0	89	92	101	102	108	95	92	97	87	97
XIII. Elektri jaamad ning gaasi- ja veevarustus — Usines électriques, et gaz d'éclairage et distribution d'eau	48,9	49,5	48,7	48,3	46,3	37,0	132	134	132	131	125	140	134	127	112	112
Kokku — Total	29,9	31,9	32,5	32,1	31,1	28,6	105	112	114	112	109	112	112	109	96	97

*) Eesti Statistika nr. 80(7), 1928 a., lhk. 402 ja nr. 102(5), 1930 a., lhk. 253.
 1) 1 *snt* = 0,01 *lkr.* = $\frac{1}{100}$. 2) II poolaasta — II semestre. 3) Tallinna kohta arvatud elumaksumuse üldindeksi käik, mille põhjal on arvatud reaalteenistuse indeksi, on järgmine: — Pour calcul des gains réels on s'est servi des nombre-indices du coût de la vie à Tallinn: 1923 — 100, 1929 — 112; 1929 — 117; 1930 — 104; 1931 — 100; 1932 — 94.

sissetulek peletatööst, millised on selle muutused ning milliseks on kujunenud tööliskonna üldine ostuvõime, siis osutuvad toodud andmed puudulikkudeks. Siin käsitatavaist andmeid selgub, et mitte üksnes töötuid, vaid ka tööolevaid surub mitte sel määral palgakärpimine kuivõrt tööpuudus. Ka tööolevate tööja teenistusevõimalused on just tööpuuduse tagajärjel muutunud märksa viletsamaks. Tööpäev ja töönädal oli 1932 a. tunduvalt lühem kui enne kriisi. Tööpäeva pikkuse liikumisest annavad ülevaate järgmised arvud:

Tööpäeva pikkus suurtööstuses (tundides):

	mehed	naised
1930 a., I poolaasta . . .	8,33	7,94
„ II „ . . .	8,27	7,92
1931 a., I „ . . .	8,27	7,87
„ II „ . . .	8,10	7,82
1932 a., I „ . . .	7,92	7,76
„ II „ . . .	7,95	7,75

Veel rohkem on mõjutanud töölise teenistust töönädala lühendamine. Järjest süveneva kriisi mõjutusel läksid 1932 a. lühendatud töönädalale üle mitmed ettevõtted. 1932 a. keskpaiku töönädala lühendamise tõttu kaotsiminevat tööaega, resp. ka teenistust, võis hinnata keskmiselt ca 6—7%, kusjuures üksikutes tööstuseharudes ulatus see ca 10% (vt. Eesti Statistika nr. 131(10), 1932 a., lhk. 604).

Võttes arvesse kõik tööstusetöölise teenistuse käiku mõjutavad tegurid, saame päevateenistuse ja selle ostujõu liikumise kohta järgmise pildi:

Töölise teenistus suur- ja kesktööstuses II poolaastal 1930—32 a. — *Gain des ouvriers dans l'industrie en II semestre de 1930—32.*

3.	Keskmine teenistus II poolaasta kohta (kr) — <i>Gain moyen au cours de la II semestre (kr)</i>			% (1930 a. II poolaasta = 100)		Reaalteenistuse indeks (1930 a. II poolaasta = 100) ¹⁾ — <i>N.-indices des gains réels (II semestre de 1930 = 100)¹⁾</i>	
	1930	1931	1932	1931	1932	1931	1932
Mehed — <i>Hommes:</i>							
Ettevõtted 50 ja enam töötajaga (A)	453,1	392,0	357,9	86,5	79,0	87,4	80,8
„ 20—49 „ (B)	394,2	361,8	318,2	91,8	80,7	92,7	88,7
„ 5—19 „ (C)	343,9	318,3	283,6	91,1	82,5	92,0	90,7
Naised — <i>Femmes:</i>							
Ettevõtted, ayant 50 et plus de travailleurs (A)	284,2	221,7	207,6	78,0	73,0	78,8	80,2
„ „ 20—49 travailleurs (B)	216,0	214,4	177,3	99,3	82,1	100,3	90,2
„ „ 5—19 „ (C)	205,7	193,2	171,8	93,9	83,5	94,8	91,8

elamisvõimalused on kujunenud märksa viletsamaiks. Puutööstuses on teenistus erakordselt vähenenud töönädala ja palganormide kärpimise tagajärjel. Mõnes suuremas puutööstuse ettevõttes, näiteks, töötasu norme on vähendatud kuni 25% j.n.e.

Selline on vahakord võrreldes 1927 a. Kui aga võtta võrdluse lähtepunktiks konjunktuuri kõrge seisuga ajavahemik, mil palganormid ja töötõu rakendamise võimalused olid soodsamad, siis on 1932 a. teenistus ja koguni selle ostujõud, vaatamata elumaksumuse langusele, tunduvalt lüüdnud tagasi. Nii II poolaasta andmetel meeste teenistuse ostujõud on vastavalt ettevõtete suuruserühmadele vähenenud võrreldes 1930 a. ümmarguselt 10—15%, naistel vastavalt

Töölise päevateenistuse ja selle ostujõu liikumine suurtööstuses 1927—32 a. — *Mouvement des gains et de leur pouvoir d'achat dans les grandes entreprises industrielles de 1927—32.*

2.	Keskmine teenistus päevas (võetud arvesse tööpäeva ja töönädala lühendamise) (kr) — <i>Gain moyen effectif par journée (kr)</i>	Indeksid (1927 a. I poolaasta = 100) — <i>N.-indices (I semestre de 1927 = 100)</i>		
		Nominaalteenus — <i>Gain nominal</i>	Elumaksumus — <i>Coût de la vie</i>	Reaalteenus — <i>Gain réel</i>
1927 a., I poola.	2,29	100	100	100
1927 „ II semes.	2,37	103	102	101
1928 „ I „	2,42	106	107	99
1928 „ II „	2,53	110	109	101
1929 „ I „	2,60	109	115	95
1929 „ II „	2,59	113	110	102
1930 „ I „	2,52	110	102	108
1930 „ II „	2,52	110	97	113
1931 „ I „	2,33	102	96	106
1931 „ II „	2,23	97	96	102
1932 „ I „	2,08	91	92	98
1932 „ II „	2,08	91	80	102

Sellest nähtub, et kuigi teenistus 1927 a. võrreldes on langenud ca 10%, on töölise ostujõud jäänud siiski endiseks. Teenistuse vähenemisest põhjustatud ostujõu languse kompenseerib tarbainete hinna langus ja sellega on saavutatud endine tasakaal.

Märgime jällegi selgituseks, et selline on keskmiselt üldine seisukord. Üksikute tööstuseharude ja tööliserühmade seisukord on aga tunduvalt erinev. Näiteks, tekstiiltöölised kannatavad tõsiselt tööpuuduse all. Nende töönädal on tunduvalt alla normi. Osa tekstiiltöölisi töötab juba pikemat aega vaid 3 päeva nädalas ja sellepärast nende teenistus ja ära-

10—20% (vt. tab. 3). Samast tabelist nähtub, et töölise teenistus on langenud rohkem suuremates ettevõtetes. Selle peamiseks põhjuseks on asjaolu, et suuremates ettevõtetes töötatakse rohkem lühendatud töönädalaga, kuna väiksemad ettevõtted nähtavasti eelistavad tööpuuduse puhul töölise vallandamist.

2. Üldine töömaht ja palgasumma tööstuses 1927—32 a. — *N. des heures du travail fournies et montant total des salaires.*

Valitseva majanduskriisi mõjutusel tööstuse aktiivsus ja selle inimtöömaht on tõmbunud tunduvalt kokku. 1928 a. võrreldes, mil suurtööstuses töömaht oli haripunktil, inimtöö rakendus on langenud ca 30%. Suuremat tagasiminekut näitavad eksportharud. Nii tekstiil-, puu- ja paberitööstuses on töömaht vähenenud (töö-

¹⁾ Elumaksumuse indeks: 1931 a. II p.-a. 99, 1932 a. II p.-a. 91. — *N.-indices du coût de la vie: II sem. de 1931 = 91.*

listel tehtud töötundide arvu järgi) ca 40%, muis harudes aga, mis varustavad peamiselt siseturgu, on tagasimineku väiksem — ca 20% võrreldes 1928 a.

Töötundide ja palga üldsumma tööstuses 1927—32 a. — Nombre des heures du travail fournies et montant des salaires de 1927—32.

4.	Tehtud töötundide üldarv Nombre total des heures du travail		Keskmise teenistus tunnis (snt) Gain moyen horaire (snt)	Üldine palgasumma Montant total des salaires	
	milj. milj.	Indeks (1928 = 100) - N. indices (1928 = 100)		milj. kr. milj. de kr	Indeks (1928 = 100) (1928 = 100)
A. Suurtööstus (ehitus arvestamata) <i>Grandes entreprises (bâtiment non compris).</i>					
1927	50,1	91,6	20,3	17,3	86,1
1928	64,5	100	31,1	20,1	100
1929	62,7	97,2	32,1	20,1	100
1930	60,4	93,6	32,5	19,6	97,5
1931	53,3	82,6	31,9	17,0	84,6
1932	46,1	71,5	20,0	13,8	68,7
B. Kesktööstus — Entreprises moyennes.					
1927	7,75	87,5	26,8	2,1	84,0
1928	8,86	100	28,5	2,5	100
1929	9,13	103,0	29,8	2,7	108,0
1930	7,57	85,4	29,8	2,3	92,0
1931	7,24	81,7	20,0	2,1	84,0
1932	7,35	83,0	26,3	1,9	76,0

Kesktoöstuses on töömahu tagasimineku umbkaudu sama, mis siseturгу varustavas suurtööstuses osas.

Ühes palganormide ja tükitöö hindade kärpimisega töölisele makstud palga üldsumma näitab veel suuremat tagasimineku kui töömaht.

Ümmarguselt 20 milj. kr vastu, mis töölisele maksti palgaks 1928—29 a., ei küündinud palga üldsumma 1932 a. enam 14 milj. kroonini (vt. tab. 4). Seega on töölise palgasumma langenud suurtööstuses võrreldes kõrgeseisuga üle 30%. Kesktoöstuses on see langus väiksem — ca 25%, kuna seal töömahu vähenemine ei ole nii suur kui suurtööstuses.

3. Tunniteenistuse liikumine suur- ja kesktööstuses.
Mouvement des gains horaires des ouvriers dans les entreprises grandes et moyennes.

Töölise tunniteenistuse liikumisest ettevõtete suuruse järgi annab ülevaate tab. 5. Sellest nähtub, et ainult 50 ja enam töötajaga ettevõtete rühmas (rühm A) keskmine tunniteenistus on jäänud 1932 a. veel püsima kõrgemale 1927 a. tasemest. Väiksemad, 20—49 töötajaga suurtööstusse kuuluvad ettevõtted (rühm B), samuti kesktööstus (rühm C) on kärpinud oma töölise palku kõrgemal

Töölise teenistuse liikumise suur- ja kesktööstuses 1930—1932 a.
Mouvement des gains des ouvriers dans les entreprises grandes et moyennes de 1930—1932.

5.	1932						1931		1930	
	Poolaastad — Semestres						II		I	
	II	I	II	I	II	I	II	I		
Keskmine teenistus tunnis (snt) — Gain moyen horaire (snt).										
Keskmine ¹⁾ A ²⁾	30,1	20,0	31,3	32,0	32,8	32,3	32,8	32,3	32,3	32,3
" B ²⁾	28,7	29,6	31,6	30,5	32,0	30,0	32,0	32,0	30,0	30,0
" C ²⁾	25,0	26,6	28,7	29,5	20,3	30,3	20,3	30,3	30,3	30,3
Mehed A	34,6	35,1	36,6	37,8	38,0	30,7	37,8	38,0	30,7	30,7
" B	32,2	33,7	35,9	34,7	36,9	34,8	36,9	36,9	34,8	34,8
" C	28,8	30,3	32,0	33,0	33,3	33,0	33,3	33,3	33,0	33,0
Naised A	22,7	21,8	23,1	23,6	23,4	23,1	23,6	23,4	23,1	23,1
" B	20,4	21,2	22,0	22,1	22,0	21,3	22,1	22,0	21,3	21,3
" C	19,3	18,5	21,2	22,0	21,6	22,0	21,6	22,0	22,0	22,0
Teenistuse nimiväärtuse indeksid (1927 a. I poolaasta = 100). <i>N. indices des gains nominaux (I semestre de 1927 = 100).</i>										
Moyenne A ²⁾	105	105	109	112	115	113	112	115	113	113
" B ²⁾	96	99	106	102	109	101	102	109	101	101
" C ²⁾	97	100	107	110	110	114	110	110	114	114
Hommes A	101	103	107	111	114	116	107	111	114	116
" B	96	100	107	103	110	103	103	110	103	103
" C	97	102	108	111	113	115	111	113	113	115
Femmes A	106	102	108	110	109	108	108	110	109	108
" B	97	101	109	105	105	101	105	105	101	101
" C	98	94	108	112	110	112	110	110	112	112
Reaalteenistuse indeksid (1927 a. I poolaasta = 100)²⁾. <i>N. indices des gains réels (I semestre de 1927 = 100).</i>										
Keskmine A	118	114	114	117	118	111	114	117	118	111
" B	108	107	110	106	113	99	110	106	113	99
" C	109	108	111	115	113	111	111	115	113	111
Mehed A	113	111	111	116	118	114	113	116	118	114
" B	108	108	111	107	113	101	108	107	113	101
" C	109	110	113	116	116	112	110	116	116	112
Naised A	119	110	113	115	113	106	113	115	113	106
" B	109	109	114	109	108	99	109	109	108	99
" C	110	102	113	117	113	110	113	117	113	110

¹⁾ Töölise arvu võrdkaalustatud — *Moyennes pondérées.*

A — ettevõtte 50 ja enam töötajaga — *entreprises ayant 50 et plus travailleurs.*

B — " " 20—49 " " " " 20—49 " "

C — " " 5—10 " " " " 5—10 " "

²⁾ Reaalteenistuse indeksi arvutamiseks kasutatud elumaksumuse indeksi kõik on järgmine: — *Pour le calcul des gains réels on s'est servi des nombres-indices du coût de la vie (pour Tallinn):*

1927 I poolaasta	100	1931 II poolaasta	96
1930 I " "	102	1932 I " "	92,4
1930 II " "	97	1932 II " "	89
1931 I " "	96		

määral. Nii, tunnitemistus oli 1932 a. II poolaastal A rühmas meestel 1% ja naistel 6% võrra kõrgem kui 1927 a. I poolaastal. B ja C rühmas aga oli teenistus samal ajal juba madalam 2—4% võrreldes 1927 a. I p. a., mis on võetud lähtepunktiks.

Kuna elumaksumus samal ajal on langenud veel rohkem kui palgad (vt. märkus tab. 5 juure), siis jäid reaalpalgad püsima ka 1932 a. 1927 a. võrreldes kõrgemale tasemele. Üksikute ettevõtete suuruserühmade mades meeste 1932 a. tunnitemistuse ostujõud ületas 1927 a. taseme 9—13% ja naiste oma 10—19%.

4. Teenistuse liikumine väiketööstuses 1927—32 a.
Mouvement des gains des ouvriers dans les petites entreprises de 1927—32.

konjunktuuri ajal oli märgata tunduvalt palga tõusu. Kriisi mõjul aga on ka siin meestel juba 1931 a. ja naistel 1932 a. peale palga tase nihkunud alla 1927 a. seisule. Tunnitemistuse ostujõud on aga jäänud ka siin püsima kõrgemale 1927 a. tasemest, mille põhjuseks osutub samuti elumaksumuse langus.

Väiketööstuse andmed on ligikaudsed, seepärast toome need eraldi. Üldiselt palgaliikumises on siin sama tendents, mis suur- ja kesktööstuses. Kõrge

Tööliste keskmise tunnitemistuse ja selle ostujõu liikumine väiketööstuses 1927—32 a. — *Mouvement des gains et de leur pouvoir d'achat dans les petites entreprises industrielles de 1927—32.*

6.	Keskmise teenistuse tunnis (ant) mediaan		Indeksid (1927 = 100) — <i>N. indices (1927 = 100)</i>			
	Gain moyen horaire (ant) médiane		Nominaalteenus — Gain nominal		Realteenus — Gain réel	
	Mehed	Naised	Hommes	Femmes	Mehed	Naised
1927 . . .	24,6	16,0	100	100	100	100
1928 . . .	25,9	16,4	105,3	102,5	97,5	94,9
1929 . . .	27,7	17,3	112,6	108,1	100,1	96,1
1930 . . .	26,4	17,2	107,3	107,5	107,8	108,0
1931 . . .	23,9	17,2	97,2	107,5	101,3	112,0
1932 . . .	23,4	16,8	96,1	98,8	104,9	108,9

Väiketööstuse osas puuduvad andmed töölohu, töömahutuse ja tööaja kohta, sest jooksvat statistikat väiketööstuse kohta ei peeta. Võib arvata a priori, et olukord on lähedalt sama, mis kodumaa turgu varustavas suurtööstuses ja kesktööstuses. Kahtlemata on vallandatud tööjõude, keda turu kitsenemise tõttu

Keskmine teenistus tunnis töölistel väiketööstuses juulis 1930—32 a. (ant) — Gain moyen horaire des ouvriers dans les petites entreprises industrielles en juillet de 1930—32 (ant).

7. Pour la nomenclature s'adresser au tab. 9.	Mehed Hommes		Naised Femmes	
	1932	1930	1932	1930
	I. Murrud ja kaevandused	33,6	39,0	—
II. Määratõõstus	28,3	28,1	17,0	17,0
III. Metallitööstus	21,8	25,0	18,8	19,6
IV. Keemilistööstus	29,5	22,2	19,0	23,2
V. Nahatööstus	23,7	23,8	11,4	25,0
VI. Tekstilitööstus	24,6	30,0	20,6	22,5
VII. Puitööstus	23,0	25,6	21,8	18,0
VIII. Paberitööstus	18,6	37,6	14,3	17,7
IX. Polügraafitööstus	29,6	21,1	18,0	22,0
X. Toit-, maitseain. ja jookide ta.	27,2	23,1	14,1	17,9
XI. Kehakatte ja pudukapade ta.	22,8	22,6	17,3	17,5
XII. Ehitustööstus	25,3	30,0	10,0	10,0
XIII. Elektrienergia ning gaasi- ja veevõrk	40,2	43,5	—	—
XIV. Puhastustööstus	27,0	29,6	16,0	20,9
Keskmine — Moyenne	25,5	25,0	16,4	19,2

1) Juuli — Juulit.

ei suudeta rakendada tööle; on lühendatud tööpäeva ja osalt võib-olla töötatakse lühendatud töönaalaga samuti kui suuremates ettevõtetes.

5. Suur-, kesk- ja väiketööstuse tööliste teenistuse vahekorid 1930—32 a.
Comparaison des gains des ouvriers des entreprises industrielles grandes, moyennes et petites de 1930—32.

Vastavad arvud toome tab. 8. Andmete iseloomustuseks tähendame, et keskmised on arvatud kõigi ettevõtete suuruserühmade kohta ühe ja sama meetodi järgi. Keskmiste arvutamisel on võetud kõikjal

arvesse rahas ja naturaals makstud lisatasu. Arvesse on võetud ka riigi ettevõtete tööliste palgad. Nii peaks andmed olema omavahel täiesti võrreldavad, niipalju kui see on olemas andmete läbitöötamise viisist. Ainuke asjaolu, mis mõjutab andmete sisulist ühtlust, seisab selles, et tööaja arvestus on väiksemates ettevõtetes ebatäpsem — seal jäetakse rohkem ületunde arvestamata. Selle tagajärjel, loomulikult, kannatab teatud määral toodud võrdlus. Tuleb oletada, et töölistel palga vahe suuremate ettevõtete kasuks on veel suurem kui näitavad tab. 8 toodud arvud.

Keskmine teenistus töölistel tunnis (ant) suur-, kesk- ja väiketööstuses ja selle suhe %-s — Gain effectif moyen des ouvriers (par heure en ant) dans les grandes, moyennes et petites entreprises industrielles et leur comparaison en %.

8.	Keskmise teenistuse tunnis (ant) Gain moyen horaire (ant)		% Teenistus suurtööstuses = 100 Gain dans les grandes entreprises = 100	
	M.	N.	H.	F.
	1932 a. II poolaasta II semestre de 1932.			
1. Suurtööstus	34,2	22,5	100	100
2. Kesktööstus	28,8	19,3	84,2	85,3
3. Väiketööstus ¹⁾	25,5	16,4	74,6	72,9
1932 a. I poolaasta I semestre de 1932.				
1. Suurtööstus	34,9	21,8	100	100
2. Kesktööstus	30,3	18,5	86,8	84,9
1931 a. II poolaasta II semestre de 1931.				
1. Grandes entreprises	36,0	22,4	100	100
2. Entreprises moyennes	32,0	21,2	87,0	94,6
3. Petites entreprises ¹⁾	23,9	17,2	65,3	70,7
1931 a. I poolaasta I semestre de 1931.				
1. Suurtööstus	37,4	23,4	100	100
2. Kesktööstus	33,0	22,0	88,2	91,0
1930 a. II poolaasta II semestre de 1930.				
1. Suurtööstus	38,6	23,2	100	100
2. Kesktööstus	33,3	21,6	86,3	93,1
3. Väiketööstus ¹⁾	26,4	17,2	68,4	74,1
1930 a. I poolaasta I semestre de 1930.				
1. Suurtööstus	38,8	23,8	100	100
2. Kesktööstus	33,0	22,0	87,4	96,5

Kuni 1932 a. teenistuse vahekorid üksikute ettevõtete suuruserühmade järgi oli kaunis stabiilne. Meeste palk oli kesktööstuses ca 15% ja väiketööstuses ca 30—35% võrra madalam kui suurtööstuses. Kesktööstuse suhtes see vahekorid on jäänud püsima ka 1932 a. Kuid meeste teenistuse vahe väike- ja suurtööstuses on vähenenud ca 25%-le endise 30—35% vastu.

Naiste suhtes olukord on vastupidine. Töölise teenistuse vahelkord on väike- ja suurtööstuses jäänud peenima ligikaudu endiseks (palk on vähenenud suhteliselt võrdsele) — teenistuse vahelkord ümmarguselt 75 : 100. Naistööliste teenistuse vahe kesk- ja suurtööstuses on aga kasvanud ümmarguselt 5% pealt 15% peale. Teiste sõnadega, väiketööstuses palgad on meestel suhteliselt vähem langenud kui suurtööstuses; kesktööstuses aga meeste palk on langenud tunduvalt rohkem kui suurtööstuses.

6. Töölise teenistuse vahelkord tööstuseharude ja töölise soo järgi 1932 a.
Comparaison du gain des ouvriers d'après les industries et le sexe des ouvriers en 1932.

kvaliteediga töölised esinevad arvuliselt suure erikaaluga.

Kõrgeima teenistusega esinevad suurtööstuses 1932 a. teenistuse järgi elektrijaamade, gaasivabrikute ning veevärgi töölised. Tuleb tähendada, et need on jõudnud esikohale alles viimasel ajal, kuna enim esikoha omasid trükitöölised vaheldamisi kehakatte- ja

Üksikute tööstuseharude järgi töölise teenistus on väga erinev nii suur- kui kesktööstuses. Keskmiselt kõrgema teenistusega esinevad just need harud, kus kõrge kutseoskusliku

pudukaupade töölisega. Selle põhjuseks on asjaolu, et kõigil muil aladel on palganorme ja tükitööhindu karbitud rohkem kui omavalitsuste ettevõtetes — elektrijaamades, gaasivabrikutes ning linnade vesivarustuse alal. 1932 a. II poolaasta andmetel suurtööstuses kuuluvates elektrijaamades, gaasivabrikutes ja vesivarustuse alal oli meeste keskmine tunniteenus 44% ja naiste oma 36% võrra kõrgem üldkeskmisest. Kui võtta arvesse asjaolu, et elektrijaamades j.n.e. ei töötata lühendatud tööajaga, kuigi jaamad töötavad nõrgema koormisega, siis on teenistuse vahe nende töölise kasuks, võrreldes teistega, kelle hulgas on teatud osa lühendatud tööajadala töötajaid, veel palju suurem. Nii tuleb omavalitsuste ettevõtetes teotsevate töölise majanduslikku seisundit pidada praegu võrratult soodsamaks. Neile järgnevad lähedalt võrdse teenistusega trükitöölised ning kahe suurema pesukoja töölised (puhastustööstus), milliseist üks kuulub samuti omavalitsusele (Tallinna linnavalitsusele). Siin on teenistus meestel ümmarguselt 30—35% ja naistel 25—30% kõrgem üldkeskmisest. Keskmisega võrreldes kõrgema teenistusega töölise kihti kuuluvad veel metallitöölised, ning kehakatte- ja pudukaupade töölised (arvud vt. tab. 9).

Töölise teenistuse suhe tööstuseharude ja töölise soo järgi suur- ja kesktööstuses 1932 a. II poolaastal.
Relation du gain des ouvriers d'après les industries et le sexe des ouvriers en II semestre de 1932.

9.	Suurtööstus — Grandes entreprises			Kesktööstus — Entreprises moyennes		
	Teenistuse suhe üksikutes tööstuseharudes üldkeskmisega %		Naistööliste teenistuse suhe meestööliste teenistusega (meestööliste teenistus = 100)	Relation du gain à la moyenne		Rapport entre les gains des ouvriers et ouvrières (gains masculins = 100)
	M.	N.		H.	F.	
I. Murrud ja kaavandused — Industries extractives	97	104	71
II. Mineraalide ümbertöötamine — Transformation des pierres et des terres	94	80	56	104	85	55
III. Metallitööstus — Industrie des métaux	117	105	59	108	96	59
IV. Kcemintööstus — Industrie chimique	90	100	73	121	111	61
V. Nahatööstus — Industrie des cuirs et peaux	104	76	48	92	80	58
VI. Tekstiiltööstus — Industrie textile	81	98	80	94	95	68
VII. Puutööstus — Industrie du bois	87	87	68	96	92	64
VIII. Paberitööstus — Industrie du papier	89	96	71	83	107	87
IX. Polügraafiatööstus — Industrie polygraphique	130	128	65	103	112	73
X. Toit-, maitseain. ja jookide ts. — Ind. de l'alimentation et des boissons	101	91	59	95	94	66
XI. Kehakatte- ja pudukaupade ts. — Confect. de vêtem. et fabr. de mercerie	109	114	59	99	97	65
XII. Ehitustööstus — Industrie de bâtiment	99	115	76	100	72	48
XIII. Elektrijaamad ning gaasi- ja veevärk — Usines électriques, à gaz d'éclairage et distribution d'eau	144	136	62	126	—	—
XIV. Puhastustööstus — Industrie du nettoyage	136	124	60	107	120	75
	100	100	66	100	100	67
			61			66
1930 — chiffres pour			59			65
1929 — „			60			63

Teisest küljest, rida alasi esineb keskmiselt tunduvalt madalama teenistusega. Tekstiiltööstuses, näiteks, mis on ka mujal madalaima teenistusega alasi, meeste teenistus oli 1932 a. II poolaastal 19% ja naiste oma 2% alla üldkeskmise. See vahe oli tekstiiltöölisel enim veel suurem; 1930 a. meestel ca 27%, naistel ca 10%, 1927 a. meestel ca 20% ja naistel ca 7% alla üldkeskmise. Ühes palgakärpimisega teistel aladel — tekstiiltöölise palgad on olnud

alati äärmiselt madalad, mille tõttu kärpimine on vaevalt mõeldav — tekstiiltöölise palgad on jõudnud ligemale üldkeskmisele. Tekstiiltöölise järgi puutööstuse töölised kuuluvad madalapalgaliste rühma. Nende keskmine tunniteenus on 13% võrra alla üldkeskmise.

Kesktööstuses, samuti kui suurtööstuseski, on esikohal elektrijaamade töölised, kelle teenistus ületab üldkeskmise 26% võrra. Teisel kohal on siin keemia-

tööstus — kosmeetilised laboratooriumid, väikesed seebivabrikud ja mitmesugused muud keemilisi aineid valmistavad ettevõtted. Nende palk ületab üldkeskmise meestel 21% ja naistel 11% võrra. Trükitöölised on siin teenistuse poolest kolmandal kohal — meeste tunniteenus 3% ja naiste oma 12% üle üldkeskmise. Teistel aladel teenistus kõigub üldkeskmise ligidalt üle ja alla selle maksimaalselt 10%-lise amplituudiga, peale mõningate erandite.

Meeste ja naiste teenistuse vaherkord on ebaühtlase teenistuse languse tõttu suurtööstuses 1932 a. tunduvalt muutunud. Eelmiste aastate 59—61% vastu naiste tunniteenus moodustas meeste omast 1932 a. juba 66%. Selline vaherkord võis kujuneda vaid meeste teenistuse kiirema vähenemise, resp. suurema palgakärbimise tagajärjel. Kesktööstuses aga meeste ja naiste teenistusevaherkord on jäänud endiseks — 100 pro 67, eelmisel 2 aastal 100 pro 65—66.

Niisama kui tööolud ja teenistus üldse, on ka meeste ja naiste teenistuse vaherkord üksikute tööstuscharude järgi kaunis kõikum. Mõnes harus näiteks naiste teenistus on vaid 50—60% meeste omast — suurtööstuses naha-, mineraalide töötlemise, metalli-, toit-, jookide ja maitseainete tööstuses j.n.e., niisama mõnes harus kesktööstuses. Teistes harudes aga, vastuoksa, naiste teenistus on meeste omale tunduvalt ligem (üksikasjad vt. tab. 9).

7. Töölise teenistuse koostis suur- ja kesktööstuses 1930—32 a.

Composition du gain des ouvriers dans les grandes et moyennes entreprises industrielles de 1930—32.

Teenistuse koostis on 1932 a. kriisi ja tööpuuduse, osalt uue tööaja seaduse jousseastumise järele tunduvalt muutunud. Rahaliste lisatasude ja naturaaltasude osaline tähtsus töölise teenistuses on jäänud üldjoontes endiseks. Oluliseks muutuseks osutub aga kõikjal ületunnitööga teenitud palgasa vähenemine. Kõigepealt mõjutas seda tööstusliikude käitiste tööaja seadus (RT 61 — 1931), mis astus jõusse 1. sept. 1931 a. ja millega ületunnitöö on tunduvalt piiratud. Eelpool nägime juba, et tööpäeva pikkus oli 1932 a. tunduvalt lühem kui eelmisel aastal, veel lühem võrreldes kriisieelse ajavahemikuga. Tööpäeva lühene mine on sündinud just peamiselt ületunnitöö arvel. Seepärast, loomulikult, on ületunnitööga teenitud palga osa lüüdnud tublisti tagasi. Tagasiminekut on märgata mõlemas ettevõtete suuruserühmas nii meestel kui naistel. Nii on ületunnitööga teenitud palga osa suurtööstuses meestel 1932 a. 3—4% endise 8—10% vastu, naistel vastavalt 0,4—0,5 pro 4—7% teenistuse üldsummast. Toodud arvude kohaselt kesktööstuses on ses suhtes tagasimineku väiksem. Ent tuleb kahelda kesktööstuse kohta saadud tulemuste juures. Oleme korduvalt juhtinud tähelepanu asjaolule, et just ületunnitöö ulatuse suhtes kesktööstuse andmed ei ole päris täpsad. Arvatavasti tõeliselt on kesktööstuses ületunnitöö ja sellega teenitud palga osa vähenemine tunduvalt suurem. On põhjust arvata, et kriisieelsel perioodil, mil töökoormis

Töölise teenistuse koostis % suur- ja kesktööstuses 1930—32 a.
Effectif du gain des ouvriers dans les grandes et moyennes entreprises en % de 1930—32.

10.	1932		1931		1930	
	Poolaastad — Semestres					
	II	I	II	I	II	I
Suurtööstus — Grandes entreprises.						
Mehed — Hommes.						
1. Normaaltööaja teenistus	90,6	89,8	88,0	83,2	83,0	82,3
2. Ületunnitöö teenistus	2,6	3,7	4,6	9,1	8,3	9,9
3. Lisatasud	5,6	5,4	5,4	6,7	7,0	7,1
4. Naturaaltasud	1,2	1,1	1,1	1,0	0,8	0,7
Kokku	100	100	100	100	100	100
Naised — Femmes.						
1. Gain pour le travail ordinaire	95,1	95,0	94,4	93,2	86,4	92,1
2. Gain pour le travail supplémentaire	0,4	0,5	0,0	2,6	6,9	4,1
3. Gains divers supplémentaires	2,7	2,7	3,0	3,0	6,0	3,2
4. Subvention en nature	1,8	1,8	1,7	1,2	0,7	0,3
Total	100	100	100	100	100	100
Kesktööstus — Entreprises moyennes						
Mehed — Hommes.						
1. Normaaltööaja teenistus	94,5	95,0	94,3	93,1	92,1	92,9
2. Ületunnitöö teenistus	2,4	2,3	2,8	3,9	4,7	4,5
3. Lisatasud	1,4	1,0	1,3	1,2	1,5	1,0
4. Naturaaltasud	1,7	1,7	1,6	2,1	1,7	1,6
Kokku	100	100	100	100	100	100
Naised — Femmes.						
1. Gain pour le travail ordinaire	98,0	97,9	97,7	97,2	96,4	96,5
2. Gain pour le travail supplémentaire	1,0	1,1	0,9	1,8	2,4	2,2
3. Gains divers supplémentaires	0,5	0,5	0,9	0,5	0,6	0,7
4. Subvention en nature	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
Total	100	100	100	100	100	100

oli suurem, kesktööstuses tehti rohkem ületunnitööd, kui näitasid kesktööstuses koostatud andmed. Nüüd aga, mil maksev kindel seadusepärane kord ületunnitöö suhtes ja vähese töökoormise tõttu ületunnitöö tegemiseks vajadus puudub, kesktööstuses andmed vast rohkem vastavad tõele. Nii peaks tõenäoliselt ületunnitööga teenitud palga osa langus olema kesktööstuses suurem kui näitavad tab. 10 andmed. (Üksikasjad vt. tab. 11).

8. Töölise rühmitus 1932 a. juuli teenistuse järgi. *Répartition des ouvriers d'après leur gain en juillet 1932.*

Keskbiroo jaotab kord aastas tööstusettevõtteid ja ettevõtete administratiivpersonali palgarühmadesse. See jaotus teostatakse juuli kohta kogutavate n.n. isiklike palgaandmete põhjal, kus ettevõtteid märgivad iga palgalise kohta eraldi tehtud tööaja ja palgasumma. Sellised andmed kogutakse kõigi töökaitse järelevalve alla seatud ettevõtete palgaliste kohta. Nende andmete põhjal Keskbiroo arvutab iga töölise keskmise teenistuse, arvatult normaaltöötunni kohta, võttes arvesse kõik lisatasud rahas ja naturas. Teenistuse keskmiste arvutamisel esialgu jäeti välja perekonnaabiraha. Kuna aga perekonnaabiraha maksimist paljud on juba loobunud ja kohati see on ettevõtete kalkuleeritud põhipalga normide juure, tuli perekonnaabiraha alates 1929 a. võtta teenistuse sisse. Seda asjaolu tuleb pidades silmas andmete ajalises võrdluses. Osalt see ongi põhjustanud madalalpalgaliste arvulist vähenemist juba 1929 a.

Kui juba eelpool võisime konstateerida töölise teenistuse võrdlemisi suurt kõikumist üksikute tööstuscharude ja töölise soo järgi, siis seda suuremat erinevust võime konstateerida töölise palgarühmituses üldiselt ja üksikute kutsealadel, kus on teatud määral kõrvaldatud aritmeetiliste keskmiste tasandav mõju. Tab. 11—14 selgub, milline suur vahe võib olla teenistuse poolest töölisel ühel ja samal kutsealal, olenevalt iga üksiku töölise kutsealuslikust kvaliteedist,

Tööliste keskmine teenistus tunnisi (snt.) ja selle koostis suur- ja kesktööstuses 1932 a.
Moyenne du gain horaire des ouv. (en snt.) et effectif du gain dans les grandes et moyennes entrepr. en 1932.

Nomenklatuur v. lüh. 245 tab. 9. Pour la nomenclature s'adresser à la page 245, tab. 9.	Ettevõtte arv	Teenistuse koostis ¹⁾										Nõrde des entreprises	Gain horaire p. ouv. ²⁾											
		rahas (snt.)					%						en arg.					%						
		normaal-tööaja teenistus	üleümbmõõ teenistus	lisatasud	naturaalsu vää- tus (snt.)	Kokku	normaal-tööaja teenistus	üleümbmõõ teenistus	lisatasud	naturaalsu vää- tus	Kokku		normaal-tööaja teenistus	üleümbmõõ teenistus	lisatasud	naturaalsu vää- tus	Kokku	normaal-tööaja teenistus	üleümbmõõ teenistus	lisatasud	naturaalsu vää- tus	Kokku		
I	16	2 071	32,5	1,0	0,4	0,6	34,5	94,2	2,9	1,2	1,7	100	10	2 017	31,2	0,5	0,4	0,4	33,1	96,1	1,5	1,2	1,2	100
II	10	872	27,2	0,4	3,4	1,4	32,4	84,0	2,2	10,5	4,3	100	21	851	28,0	0,2	2,7	1,2	32,1	87,3	0,6	8,4	3,7	100
III	37	2 803	37,7	1,1	2,3	0,0	41,1	91,7	2,7	5,6	0,0	100	39	2 815	36,8	0,6	2,5	—	30,0	92,2	1,5	6,3	—	100
IV	11	583	27,1	3,4	0,7	0,1	31,3	86,6	10,9	2,2	0,3	100	7	548	29,3	0,6	0,0	0,0	30,8	95,2	1,9	2,5	0,0	100
V	6	151	35,4	0,6	0,0	0,0	36,0	98,3	1,7	0,0	0,0	100	7	185	34,9	0,8	0,0	0,0	35,7	97,8	2,2	0,0	0,0	100
VI	8	241	23,2	1,2	2,0	0,7	27,5	84,4	4,4	5,7	2,5	100	24	2 247	23,4	1,2	2,5	0,6	27,7	84,5	4,3	9,0	2,2	100
VII	40	1 992	26,2	1,1	2,0	0,0	29,3	89,4	3,8	6,8	0,0	100	34	1 408	27,1	0,6	2,1	0,0	29,8	91,0	2,0	7,0	0,0	100
VIII	11	1 355	25,3	0,9	2,5	0,0	30,0	85,1	1,9	9,1	2,0	100	10	1 310	26,6	0,6	2,6	0,8	30,0	86,0	2,0	8,4	2,6	100
IX	20	626	46,8	0,6	1,3	0,0	47,7	96,0	2,3	3,7	0,0	100	18	614	42,7	0,4	1,5	0,0	44,6	95,7	0,9	3,5	0,0	100
X	37	710	33,3	1,5	1,4	1,0	37,7	89,6	4,0	3,7	2,7	100	36	705	31,2	1,1	1,5	0,8	34,0	90,2	3,2	4,3	2,3	100
XI	18	388	40,9	0,2	0,4	—	41,5	95,5	0,5	1,0	—	100	18	414	36,5	0,2	0,6	—	37,3	97,9	0,5	1,6	—	100
XII	14	651	33,2	1,8	0,1	—	35,1	94,6	5,1	0,3	—	100	17	1 268	32,0	1,8	0,2	—	34,0	94,1	5,3	0,6	—	100
XIII	7	377	39,5	5,7	4,1	0,5	49,8	79,4	11,4	8,2	1,0	100	7	464	40,4	4,2	4,2	0,4	49,2	82,5	8,5	8,5	0,8	100
XIV	2	4 42,0	3,1	1,3	4,8	51,2	82,0	0,1	2,5	9,4	100	2	4 38,0	2,3	1,6	3,4	46,4	83,2	5,0	3,4	8,4	100		
Keskmine	266	14 829	31,3	1,3	1,9	0,4	34,9	89,8	3,7	5,4	1,1	100	259	14 850	31,0	0,9	1,9	0,4	34,2	90,6	2,6	5,6	1,2	100
	114	12 351	31,1	1,4	2,1	0,5	35,1	88,6	4,0	6,0	1,4	100	110	12 204	31,2	0,9	2,1	0,4	35,7	91,1	2,6	6,1	1,2	100
	152	2 478	32,0	0,7	0,7	0,3	33,7	94,0	2,1	2,1	0,9	100	149	2 646	30,6	0,7	0,7	0,2	32,2	95,0	2,2	2,2	0,0	100
I poolaasta — I semestre.																								
a) Mehed — Hommes.																								
1. Suurtööstus — Grandes entreprises.																								
2. Kesktööstus — Entreprises moyennes.																								
II poolaasta — II semestre.																								
a) Mehed — Hommes.																								
1. Suurtööstus — Grandes entreprises.																								
2. Kesktööstus — Entreprises moyennes.																								
b) Naised — Femmes.																								
1. Suurtööstus — Grandes entreprises.																								
2. Kesktööstus — Entreprises moyennes.																								
b) Naised — Femmes.																								
1. Suurtööstus — Grandes entreprises.																								
2. Kesktööstus — Entreprises moyennes.																								

¹⁾ Iga liigi alal saadud teenistussumma jagatud tehtud töötundide üldarvule. ²⁾ Chaque composant divisé par de nombre total des heures du travail. ³⁾ Sellest ettevõtteid 50 ja enam töötajaga — Dont les entreprises, ayant plus de 50 travailleurs. ⁴⁾ Sellest ettevõtteid 20—49 töötajaga — Dont les entreprises ayant 20—49 travailleurs.

kord töölise füüsilisest jõust ja paljudest muist, osalt puht psühholoogilise iseloomuga töö produktiivsust mõjutavaist tegureist. Erakordselt suurt erinevust tööliste teenistuses põhjustab peale mainitu veel Eesti tööstustööliste palgaolusid omapäraselt iseloomustav asjaolu. Nimelt, meil puuduvad peaaegu täielikult kollektiivlepingud, millistega tavaliselt mää-

ratakse ühtlased palganormid tervete teatud tööliste rühmade, töö- või töölisliikide kohta. Meie palganormid on rohkem individuaalset iseloomu, mida põhjustab nende kujunemise kord. Tavaliselt on ju meie palganormid vähemalt vormiliselt ettevõtja ja iga üksiku töölise individuaalkokkuleppe tulemus.

Oskus- ja lihttöölise ning õpilaste jagatus teenistuses järgi juunis 1932 a.
Répartition des ouvriers qualifiés, des manoeuvres et apprentis d'après leur gain en juillet de 1932.

12.	Töölise arv, kelle kollektiivne andmed käsivad N. des ouvriers, concernant lesquels on dispose des données	Sellest % — Dont en %								Kokku — Total	Keskmise teenistuse tammis (snt.) — médiane Gain moyen horaire (snt.) — médiane	Teenistus suurte tööstustes = 100 Gain dans les grandes entreprises = 100
		Teenistus tunnis (snt.) — Gain horaire (snt.)										
		— 12,5	12,6—25,0	25,1—37,5	37,6—50,0	50,1—62,5	62,6—75,0	75,1 —				
A. Mehed — Hommes.												
Keskmise	Suurtööstus	11 236	1,2	33,5	38,7	19,1	5,4	1,5	0,6	100	28,8	100
	Kesk-ööstus	3 345	7,6	36,0	33,2	17,5	4,1	1,1	0,5	100	27,8	97
	Väiketööstus	1 711	15,0	44,0	26,3	11,0	2,0	0,9	0,8	100	23,4	81
Oskustöölised	Suurtööstus	5 711	0,0	19,9	42,0	26,2	8,0	2,7	1,2	100	34,0	100
	Kesk-ööstus	2 237	2,8	29,5	37,4	22,7	5,5	1,4	0,7	100	30,9	91
	Väiketööstus	1 110	1,4	40,2	36,8	16,3	2,9	1,2	1,2	100	27,9	82
Lihttöölised	Suurtööstus	5 081	0,5	46,6	37,0	12,6	2,9	0,4	—	100	25,6	100
	Kesk-ööstus	769	7,4	49,7	31,5	8,7	1,6	0,7	0,4	100	24,1	94
	Väiketööstus	273	15,0	67,0	13,2	2,6	1,1	1,1	—	100	10,0	74
Õpilased	Suurtööstus	444	25,7	59,5	13,7	0,9	0,2	—	—	100	17,9	100
	Kesk-ööstus	289	46,0	50,5	3,5	—	—	—	—	100	13,0	73
	Väiketööstus	328	60,7	37,8	1,5	—	—	—	—	100	10,3	58
B. Naised — Femmes.												
Moyenne	Entreprises grandes	8 886	3,0	73,6	19,9	3,1	0,4	0,0	0,0	100	20,6	100
	„ moyennes petites	1 246	16,9	67,0	13,3	1,8	0,2	0,2	—	100	18,3	80
	„ petites	574	32,4	57,3	7,7	2,4	0,2	—	—	100	15,8	77
Ouvrières qualifiées	„ grandes	5 247	1,0	60,0	25,8	3,7	0,5	0,0	0,0	100	21,4	100
	„ moyennes	660	8,9	69,5	18,2	2,6	0,5	0,3	—	100	19,3	90
	„ petites	374	20,9	65,2	9,9	3,7	0,3	—	—	100	17,9	84
Manoeuvrières	„ grandes	3 593	5,4	80,3	11,6	2,4	0,3	—	—	100	18,0	100
	„ moyennes	536	22,0	68,2	8,0	0,9	—	—	—	100	17,4	92
	„ petites	139	42,5	53,2	4,3	—	—	—	—	100	13,4	71
Apprenties	„ grandes	46	43,5	54,3	2,2	—	—	—	—	100	13,4	100
	„ moyennes	50	55,0	38,0	6,0	—	—	—	—	100	11,3	84
	„ petites	61	80,4	18,0	1,6	—	—	—	—	100	10,5	78

Tab. 12 nähtub kõigepealt, et töölikond, muidu näiliselt homogeenne ühiskondlik kiht, ei kujunda teenistuse, selle järgi ka oma elatisstandardi, ilmavaate poolest j.n.e. tervikut, vaid et siin tuleb eristada mitut sotsiaalselt teravalt erinevat tüüpi. — Kõrgemapalgaliste kihti kuuluvad kõrge kutseoskuskliku kvaliteediga oskusetöölised. Nende palgad on kõrgemad kõigis kolmes ettevõtete suuruserühmas. Nende keskmine tunniteenus on meestel suurtööstuses 34,0 snt, kesk-ööstuses 30,9 snt ja väiketööstuses 27,9 snt. Sellele vastavalt lihttöölise tunniteenus on samades ettevõtete suuruserühmades 25,6 snt, 24,1 snt ja 19,0 snt ning õpilaste teenistus vastavalt 17,9 snt, 13,0 snt ja 10,3 snt. Samas järjestuses on ka naiste teenistus vastavalt nende kutseoskusele ja ettevõtete suurusele, selle vahelgi vaid, et oskusetöölise, lihttöölise ja õpilaste teenistuse vahe ei ole nõnda suur kui seda võis konstateerida meeste teenistuse juures.

Vastavalt teenistuse üldisele tasemele üksikutes ettevõtete suuruserühmades ja töölise kutseoskuse

liikides on ka tööliste aetus teenistuseredil väga mitmekesine, üksikutes rühmades teravalt lahkumisev. Nii oskusetöölised — meestest kuulub rühma tunniteenistusega kuni 12,5 snt vaid kuni 3%, lihttöölised aga 0,5 kuni 15% (väiketööstuses 15,0%, kesk-ööstuses 7,4%, suurtööstuses veel vähem) ning õpilastest ettevõtete suuruse järgi ca 25—60%. Naistöölised, loomulikult, siia rühma kuulub arvuliselt veel rohkem. Sama erinev on rühmitus ka järgmistes teenistuserühmades (üksikasjad vt. tab. 12).

Tab. 12 selgub muuseas veel üks tõsiasi. Nimelt, mida suuremad on ettevõtted, seda suurem on seal ka tööliste teenistus. Neil andmeil meeste teenistus on kesk-ööstuses üldiselt 3% ja väiketööstuses ligi 20% võrra madalam kui suurtööstuses. Naiste teenistuses on vahe veel suurem — kesk-ööstuses on vahe üle 10% ja väiketööstuses üle 20%.

Väärrib ühtlasi tähelepanu asjaolu, et teenistuse vahe suur-, kesk- ja väiketööstuses on seda suurem, mida madalam on töölise kutseoskusklik tase. Teiste sõnadega, mida madalam on töölise kutse-

oskus, seda suurema riisikoga tuleb temal arvostada teenistuse mõttes, siirdudes tööle väiksemasse ettevõttesse. Kõrgema kutseoskusega tööline on aga igal pool hinnatud enam-vähem ühtlaselt.

Tab. 13 annab ülevaate tööliste ümberpaigutusest teenistuseredelil, mis on teostunud üldise palgalihkumise — viimasel ajal palkade languse tagajärjel. Sellest kokkuvõttest selgub, et tööliste asetus teenistuseredelil sarnanes 1932 a. ligikaudu 1928 a. asetusele, mil perekonnaabiraha jäeti kokkuvõttest välja. 1930 a. peale on aga ka siin märgata teenistuse langust ja tööliste nihkumist rohkem alumistele teenistuseastmetele.

Tab. 13 annab meile ühtlasi ülevaate riigi- ja eraettevõtetes teotsevate tööliste teenistuse vahekorras ja kõrvuti nende jaotuse teenistuseredelil. Neist andmetest nähtub, et riigiettevõtetes maksavad oma töölistele tunduvalt kõrgemat palka kui eraettevõtetes. Nii meeste teenistuse vahekorras oli 1932 a. juulis riigitööliste kasuks vahekorras 100 pro 79 ja naiste oma vastavalt 100 pro 76. Tõsi, need arvud ei ole omavahel täiesti võrreldavad, kuna tööalalt ja kutseoskusest era- ja riigiettevõtetes tööliskond on koostiselt tunduvalt lahkumised. Riigi ettevõtetena esinevad peamiselt vaid riiklik põlevkivi- ja metallitööstus, kus palgad on üldiselt üldkeskmisest veidi kõrgemad. Kuid kui võrrelda sisult täiesti identseid rühmi, siis saame üldjoontes umbes sama pildi.

	Keskmine normaaltöötunni teenistus (snt)		
	riigi	era	% (teenistus riigi ettevõtetes = 100)
Lukusepad	47,0	34,8	73,1
Laudsepad	49,0	32,1	65,5
Rauatreialid	53,3	40,0	75,0
Põlevkivitöölised	32,4	33,8	104,3
Lihttöölised	32,5	25,0	78,8
Valajad	48,3	42,1	87,2
Trükiladujad (käsitsi)	57,0	44,4	77,9

Siit näeme, et riigitööliste palgad on üksikute ametaladel ümmarguselt 15—30% kõrgemad kui eraettevõtetes. Erandina vaid riiklik põlevkivitööstus, milline teotseb kommerts alusel, maksab ligikaudu samu palku kui samalaadsed era ettevõtetes.

Eelpool mainisime, et tööliste kutseoskuslik tase osutub tähtsaimaks teguriks, mis mõjutab tööliste teenistuse teravat lahkuminekut. Tab. 15 annab ülevaate teenistuse kõikumisest üksikute kutsealade järgi, samuti nende rühmituse teenistuseredelil. Võttes võrdluse aluseks lihttöölise teenistuse, kui kindla baasi, näeme, et peaaegu erandita kõigil aladel oskustöölised teenivad kaugelt rohkem kui lihttöölised. Nii, näiteks, suurtööstuses meeste hulgas käsitsi trükiladujate keskmine normaaltöötunni teenistus on 73% võrra kõrgem lihttöölise teenistusest; metallivalajate teenistus ületab seda 64% võrra, rauatreialite 56%, toornahatöölise 54%, masinistide 46%, lukuseppade 36%, müttreppade 35% võrra jne. Lihttöölise keskmisele teenistusele on lähedalt võrdne

Tööliste jaotus teenistuse järgi suurtööstuses juulis 1927—32 a. (Kook arvatud õpilased).
Répartition des ouvriers des grandes entreprises industrielles d'après le gain en juillet de 1927—32 (y compris les apprentis).

14.	Teenistus 8-tunnilise tööpäeva eest Gain par jour ouvrable de 8 heures							Kokku — Total	
	Kr.								
	1,0	1,01—2,0	2,01—3,0	3,01—4,0	4,01—5,0	5,01—6,0	6,0		
Keskmine	1932	410	10880	7500	3268	1171	311	99	23 666
	1931	357	10868	8900	3737	1507	534	235	26 288
	1930	326	11861	8444	4004	1864	805	400	27 713
	1929	433	11955	9282	4044		2878		28 592
Mehed	1932	021	12781	6997	2989		1855		25 243
	1931	597	10912	5430	2750		1387		21 071
	1930	151	4148	5517	2880	1124	309	97	14 235
	1929	175	4070	6100	3300	1610	521	234	16 076
Naised	1932	182	3984	5608	3561	1771	770	403	16 179
	1931	160	3787	6300	3659		2785		16 790
	1930	222	4042	5158	2737		1808		14 567
	1927	164	4109	4184	2578		1321		12 356
Moyenne	1932	208	6741	1092	370	47	2	2	9 431
	1931	021	6798	2854	377	87	13	1	10 312
	1930	144	7977	2836	443	93	35	6	11 534
	1929	273	8168	2883	385		93		11 802
Hommes	1932	300	8130	1830	252		47		10 676
	1931	433	6808	1255	178		46		8 715
	1930	1,8	46,1	31,7	13,8	4,9	1,3	0,4	100
	1929	1,4	41,3	34,1	14,2	6,1	2,0	0,9	100
Femmes	1932	1,2	32,8	30,5	14,4	6,7	2,9	1,5	100
	1931	1,5	41,8	32,5	14,1		10,1		100
	1930	2,5	50,6	27,7	11,8		7,4		100
	1927	2,8	51,8	25,8	13,1		6,5		100
Hommes	1932	1,1	29,1	88,7	20,3	7,9	2,2	0,7	100
	1931	1,1	25,5	88,1	21,0	9,5	3,3	1,5	100
	1930	1,1	24,0	84,7	22,0	10,9	4,8	2,5	100
	1929	1,0	22,6	88,1	21,8		16,5		100
Femmes	1932	1,5	31,9	85,4	18,8		12,4		100
	1931	1,3	33,3	83,9	20,9		10,6		100
	1930	2,8	71,6	21,1	4,0	0,5	0,0	0,0	100
	1929	1,8	65,9	27,7	3,7	0,8	0,1	0,0	100
Hommes	1932	1,2	09,2	24,4	3,3		0,8		100
	1931	3,7	76,2	17,2	3,4		0,5		100
	1930	5,0	78,1	14,4	2,0		0,5		100
	1927								

vaid paberivabrikute erikutseoskusega tööliste teenistus. Poiss-õpilaste teenistus on suurtööstuses 30% võrra madalam kui lihttöölisel.

Umbes sama vahekorras on kesktööstuses. Oskustöölise teenistus ületab siin lihttöölise oma lukuseppadel 47%, trükiladujatel 40%, laudseppadel 39%, masinistidel 29% jne. Ainult kütjate teenistus, kes arvatavasti enamjaolt töötavad ajaviisi (kuu-, päeva- ja tunnipalgaga), on lihttöölise teenistusest madalam. Lihttöölise enam-teenistuse, kütjatega võrreldes, põhjustab tõenäoliselt esimeste suurem teenistus tükitöö.

Väiketööstuse suhtes on küll vaatlus kaunis piiratud. Ent oleval andmel on ka seal teenistuse lahkuminek üksikute kutsealade järgi umbes sama ulatusega kui suur- ja kesktööstuses. Kõrgeima teenistusega esinevad siin endiselt meierid, kelle teenistus on keskmiselt ca 60% kõrgem kui lihttöölisel. Samal tasemel on pagarite teenistus. Neile järgnevad lukusepad (+47%), muud oskustöölised,

16. Tööliste ühtekuuldsus ja tükitehased teemistuse võrdlus palgaormiga (juuli 1932 a.). — Grains pour les heures supplémentaires et travail à la tâche en comparaison avec les taux de salaire (juillet 1932).

Tööstuseharude nomenklatuur vt. lhk. 245. Esb. 9. Pour la nomenclature des industries s'adresser à la page 245 tab. 9.	Tööliste jagatus teemistuse järgi tunnis (snt) palgaormialusel Répartition des ouvriers d'après le gain horaire (snt) à la base de taux de salaire										Tööliste jagatus teemistuse järgi tunnis (snt) arvates juurde ka ilukivuni ja tükitehde kasu Répartition des ouvriers d'après leur gain horaire (snt) avec le gain pour les heures suppl. et trav. à la tâche												
	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60
Keskmine (Moyenne)	0,3	3,2	26,5	24,6	11,3	9,0	7,5	5,2	3,4	1,8	0,5	100	24,0	100	24,0	100	24,0	100	24,0	100	24,0	100	24,0
Keskmine — Moyenne)	—	1,7	0,8	36,9	27,0	16,6	15,8	0,4	0,4	—	0,4	100	27,0	100	27,0	100	27,0	100	27,0	100	27,0	100	27,0
IV	17,4	65,2	17,4	—	—	—	—	—	—	—	—	100	17,5	100	17,5	100	17,5	100	17,5	100	17,5	100	17,5
V	15,7	78,3	6,0	—	—	—	—	—	—	—	—	100	17,2	100	17,2	100	17,2	100	17,2	100	17,2	100	17,2
VI	4,5	76,1	11,4	6,8	—	—	—	—	—	—	—	100	13,2	100	13,2	100	13,2	100	13,2	100	13,2	100	13,2
VII	78,3	21,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	16,3	100	16,3	100	16,3	100	16,3	100	16,3	100	16,3
VIII	—	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	17,5	100	17,5	100	17,5	100	17,5	100	17,5	100	17,5
IX	19,0	61,9	15,9	1,6	—	—	—	—	—	—	—	100	17,6	100	17,6	100	17,6	100	17,6	100	17,6	100	17,6
X	20,9	55,8	16,3	4,7	2,3	—	—	—	—	—	—	100	17,1	100	17,1	100	17,1	100	17,1	100	17,1	100	17,1
XI	26,9	55,2	14,6	0,9	1,8	—	—	—	—	—	—	100	17,1	100	17,1	100	17,1	100	17,1	100	17,1	100	17,1
Keskmine — Moyenne	0,3	26,9	55,2	14,6	0,9	1,8	—	—	—	—	—	100	17,1	100	17,1	100	17,1	100	17,1	100	17,1	100	17,1

A. Ühtekuuldsus tehnik — Ouvriers ayant journal des heures supplémentaires.

I	Mehed — Hommes										Naised — Femmes												
	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60
Erätööstus — Entreprises privées	1,9	1,4	11,9	17,5	25,6	15,6	16,6	1,9	5,2	3,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Riikitehastus — Entreprises d'État	0,3	1,4	5,3	24,3	15,6	15,8	13,6	5,6	5,2	0,6	0,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keskmine — Moyenne)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Erätööstus — Entreprises privées	1,2	1,8	11,9	17,5	25,6	15,6	16,6	1,9	5,2	3,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Riikitehastus — Entreprises d'État	0,3	1,4	5,3	24,3	15,6	15,8	13,6	5,6	5,2	0,6	0,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keskmine — Moyenne)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

B. Tükitehased tehnik — Ouvriers ayant travaillé à tâche.

I	Mehed — Hommes										Naised — Femmes												
	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60
Erätööstus — Entreprises privées	2,4	1,2	8,7	13,8	16,9	19,3	11,4	7,5	7,0	4,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Riikitehastus — Entreprises d'État	0,4	1,8	6,3	9,0	19,4	19,4	16,2	6,8	6,1	5,0	1,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keskmine — Moyenne)	0,9	3,2	68,0	18,9	6,3	2,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Erätööstus — Entreprises privées	2,7	4,5	5,4	9,9	12,6	17,2	19,8	11,7	6,3	3,6	1,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Riikitehastus — Entreprises d'État	0,3	2,5	19,3	19,0	27,2	9,5	7,9	7,9	2,5	2,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keskmine — Moyenne)	0,2	1,7	2,1	61,0	28,6	5,2	1,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Ühes arvatus eriti arvestamata harud — y compris les industries, qui ne sont pas spécialement nommées.

kelle kutseoskus kokkuvõttes eriti nimetatata (+48%), laudsepad (+31%) jne. Poiss-õpilaste teenistus on kesk- ja väiketööstuses võrdsest ca 45% madalam kui lihttöölistel.

Naistöölisel on teenistusel homogeensem kompleks kui seda nägime eelpool meeste juures. Suurtööstuses eriti kõrge teenistusega esinevad vaid kõrge kutseoskusega trükitöölised — käsitsi trükitiladudjad (võrreldes lihttöölisega +69%), ning tubakavabrikute töölised — paberossitoppijad (+59%), kes saavutavad oma suhteliselt kõrge teenistuse tükitööga. Teistel kutsealadel aga teenistus ületab lihttöölise oma vaid ca 10—20% võrra. Väärivad tähelepanu, et kompveki valmistajad (arvatud välja kompveki paberisse panijad), kes saavad palka enamjaolt aja viisi, teenivad tunnis keskmiselt vaid 16,7 snt, seega üle 10% võrra vähem kui lihttöölised.

Kesktööstuses oskustöölised-naised teenivad üldiselt 11% ja väiketööstuses 34% võrra rohkem kui lihttöölised.

9. Töölise teenistus ületunni- ja tükitööli suurte tööstuses juulis 1932 a.

Gain du travail supplémentaire et du travail à tâche dans les grandes entreprises industrielles en juillet 1932.

1931 a. 1. sept. maksuma pandud Tööstuslikkude käitiste tööaja seaduse § 13 kohaselt (RT 61 — 1931) ületunni töö eest tuleb maksta vähemalt 50% rohkem kui normaal-töötundide eest, arvatud välja vaid juhud, kus üks tööline asendab teist (§ 8 p. 8). Tab. 16 nähtub aga, et need juhud ei ole mitte haruldased, kus sellest seaduse nõudest ei peeta kinni. Ja seda mitte üksnes era-, vaid ka riigiettevõtetes. Riiklikud ette-

võtted maksid lisaks ületunni eest vaid 13,8% nõuetava 50% vastu. Eraettevõtetes reaalaladest maksti ületundide eest lisatasu rohkem kui 50% määral, mis andis 1932 a. juulis lisa pro 1 ületund keskmiselt koguni 54,2%. Kuid teisest küljest mitmel alal lisatasu ületundide eest ei küündinud siiski nõuetava normini (üksikasjad vt. tab. 16).

Samast tabelist nähtub, et tükitööga, milline töötasu süsteem on meil laialdaselt levinud, töölised teenivad tunduvalt rohkem kui on nende palganormid. Keskmiselt enam-teenistus tükitööga ulatus 1932 a. juulis meestel ja naistel riigi- ja eraettevõtetes ümbruses 40—60%. Kuigi seda vahetada tuleb pidada töölisele soodsaks, juhul kui on tükitööd, peitub neis ühtlasi hädaoht juhul, mil tükitööd teha ei saa. Sel juhul töölise kaotus on suur, sest palganormid on tükitöölistel madalad.

10. Administratiiv-personaali palgad. Salaires du personnel administratif.

Toodud andmestiku varal pole võimalik selgitada juhtiva personaali palgatase üldist languse määra, kuna see annab läbilõikelise ülevaate vaid ühe kuu kohta. Üldiselt on teada, et võrdlemise suur osa ametnikke enne surutist sai ettevõtetes suurte pühade puhul (jõuluks ja kevadpühiks), osalt ettevõtte aastategevuse aruande lõpetamise puhul — lisatasusid poole ehk terve kuupalga suurus, kohati isegi rohkem. Administratiiv-personaali on palga kärpimine tabanud eetsotsa just lisatasude osas ja just sellepärast 1932 a. põhipalgad (ühes juuli lisatasudega), kõrvutatuna eelmise aasta omadega, ei anna

Administratiiv-personaali jaotus palgarühmade järgi suurte tööstuses juulis 1932 a. (%).

Répartition du personnel administratif d'après les groupes de salaire dans les grandes entreprises en juillet 1932 (%).

17.	Kuupalg (kr) — Salaire mensuel (kr)															Kokku — Total	Keskmine (meeldine) Moyenne (médiante)		
	40	41—60	61—80	81—100	101—120	121—140	141—160	161—180	181—200	201—220	221—240	241—260	261—280	281—300	301—				
A. Mehed — Hommes																			
1. Tehniline personaal — Personnel technique																			
Sellest: Dont:	a) Insenerid — Ingénieurs	0,5	3,2	8,8	15,0	18,1	12,9	11,2	5,1	7,4	3,2	2,5	3,0	1,1	1,7	6,3	100	759	136,8
	b) Tehnikud — Techniciens	3,8	—	3,8	7,7	19,2	27,1	15,4	3,8	11,5	—	—	—	—	—	—	100	102	243,0
	c) Konstruktorid ja joonestajad — Constructeurs et dessinateurs	—	—	17,1	28,5	22,9	17,1	2,9	2,9	5,7	2,9	—	—	—	—	—	100	35	103,8
	d) Meistrid — Maîtres	—	0,8	3,5	14,0	21,0	15,2	14,1	7,3	9,1	3,0	2,8	2,8	0,3	2,0	3,5	100	396	133,3
	e) Kõnnikud — Chefs d'équipe	2,5	10,0	45,0	20,0	12,5	5,0	5,0	—	—	—	—	—	—	—	—	100	40	76,7
	f) Muud — Autres	1,3	10,6	17,5	21,3	20,0	13,1	10,0	1,0	2,5	—	—	0,6	—	0,6	—	100	160	99,3
2. Ametnikud — Employés																			
Direktorid, juhatajad — Directeurs																			
Raamatupidajad — Teneurs de livres																			
Arveametnikud — Comptables																			
Muud — Autres																			
3. Alamteenijad — Service																			
Autojuhid — Chauffeurs																			
Õõ- ja väravavahid — Veilleurs et gardiens des portes																			
Muud — Autres																			
B. Naised — Femmes																			
1. Ametnikud — Employés																			
Masinakirjutajad — Dactylographes																			
Muud — Autres																			
2. Alamteenijad — Service																			

küllaldast ülevaadet administratiiv-personaali töötasu liikumisest.

Kaupaalga normid on küll administratiiv-personaali laimud tagasi vähe, nagu näha järgmisest võrdlusest:

	Keskmine kuupalk (kr)		-%
	1931 a.	1932 a.	
Mehed			
Tehniline personaal	132,2	126,8	4,1
Ametnikud	108,7	108,0	0,6
Alamteenijad	57,4	56,3	1,9

Naised

Ametnikud	71,3	68,9	3,4
Alamteenijad	41,4	36,3	12,8

Antud võrdluse järgi kõige enam on kärbitud madalalpalgaliste naisalamteenijate palganorme (—12,3%). Kuid kui võtta arvesse kõrgemapalgaliste lisatasude kärpimised, on võimalik, et administratiiv personaali palkade vähenemine ulatub üldiselt samuti üle 10%.

Töö- ja palgaolude kohta tööstuses Keskbüroo väljaandeks ennem ilmunud artiklid ja andmed:

Tööolud tööstuses I poolaastal 1932 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika nr. 151(10), 1932 a., lhk. 602—607.
 Palgaolud tööstuses 1931 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika nr. 125(4), 1932 a., lhk. 231—245.
 Tööstuseolud 1931 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika nr. 124(3), 1932 a., lhk. 159—160.
 Tööolud suur-tööstuses 1931 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika nr. 122(1), 1932 a., lhk. 49—54.
 Palgaolud olevikus (1930 a.), R. Sõrmus, Eesti Statistika nr. 114(5), 1931 a., lhk. 286—303.
 Palgaolud tööstuses 1929 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika nr. 102(5), 1930 a., lhk. 253—268.
 Palgaolud tööstuses 1928 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika nr. 90(5), 1929 a., lhk. 290—304.
 Palgaolud tööstuses 1926—27 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika nr. 80(7), 1928 a., lhk. 402—417.
 Riigiteenijate palgaolud 1927—28 a., A. Tooms, Eesti Statistika nr. 84(11), 1928 a., lhk. 633—649.

A. Tooms.

RAHVUSVAHELINE MAKSUBILANSS 1929—32.

BALANCE des PAIEMENTS de 1929—32.

Sisu: I. Jooksvad artiklid (kaubad, teened ja kuld), lhk. 254. II. Kapitalkde liikumise määritlemise katse, lhk. 262. III. Rahvusvahelise võla bilanss, lhk. 264.

Maksubilansi andmete hankimisel saavutati 1932 a. teatud edu. Vabariigi Valitsuse otsuse (24. VIII. 32) kohaselt on selle koostamine võetud Riigi statistika keskbüroo töökavasse, mille juures kõik ministeeriumid ja teised avalikud asutised peavad olema Riigi statistika keskbüroole abiks. Tänu sellele otsusele, on käesolevalt avaldatud materjalid saadud täpsamates arvudes rida andmeid, milliseid ennem tuli oletada ligikaudu. Samuti on Kaubandus-tööstusekoda seekord teinud omapoolt pingutusi andmete hankimiseks meie kaubalaevastiku sisetulekute kohta. Kuigi need veelgi ei andnud täielikke tulemusi, koos-

tati ometi Koja poolt saadud materjali alusel ligikaudne kokkuvõte, mida kasutame.

Nõrgemaks kohaks maksubilansis jäävad seni ikkagi väliskapitali ja -krediitide küsimused, kuigi ka sel alal on saadud mõningaid materjale. Materjali täiuse mõttes oleme siiski ka sel alal koostanud esmakordse ligikaudse arvutuse väliskapitali ja meie välisvõlgnevuse kohta. On loota, et vastavad seadused meil ligemal ajal täiendatakse selliselt, et tulevikus neid andmeid on võimalik saada.

Oma kokkuvõtte oleme toonud kahe ülevaatliku tabelina (v. tab. 13 ja 17), mille üksikute punktide järjekorras toome ülevaate arvude koostamisviisi kohta.

I. JOOKSVAD ARTIKLID (KAUBAD, TEENED JA KULD).
ARTICLES COURANTS (MARCHANDISES, SERVICES ET OR).

1. Kaubad.
Marchandises.

Tavalisi meil avaldatud väliskaubanduse arvuks tuleb täiendada andmetega müüdüd ja ostetud laevade üle.

Samuti tuleb arvata juure hõbeda väliskaubandus. Siia ei kuulu aga kulla ning kuldraha liikumine, mis arvestatud eraldi p. 22 all.

Väliskaubandus 1929—32 a. (1000 kr) — Commerce extérieur de 1929—32.

1.	1932	1931	1930	1929
Väljavedu — Exportations.				
Väljavedu — ilma all-loetletuta — <i>Exportation — sans articles sous-mentionnés</i>	42 567	71 000	96 414	117 390
Välja veetud hõbedat kangid — <i>En plus — argent en lingots</i>	—	—	—	2
„ „ „ teoseis ja juvelürit. — <i>En plus — argent en orfèvrerie etc.</i>	4	9	20	69
Kokku — Total	42 571	71 009	96 434	117 470
Müüdnud laevad — <i>Navires vendus</i>	29	22	67	46
Üldse — Gr. total				
Peale selle kuldraha ja -kangid — <i>En plus or monnayé et en lingots exportés</i>	42 600	71 031	96 501	117 516
	515	64	18	157
Sisseevedu — Importations.				
Sisseevedu kalendriaastal ilma all-loetletuta — <i>Importation — sans articles sous-mentionnés</i>	36 694	61 054	98 150	122 243
Sisse veetud hõbedat metallina — <i>En plus importation de l'argent en lingots</i>	73	95	67	604
„ „ „ teostena — <i>En plus importation de l'argent en orfèvrerie</i>	17	22	52	50
Kokku — Total	36 784	61 171	98 218	122 897
Peale selle ostetud laevade eest makstud (ostetud laevade väärtus, millised välis-kaubanduses statistika poolt arvestamata) — <i>Navires achetés non compris dans le commerce extérieur (achetés de l'étranger)</i>	514	605	1 727	1 430
Sisse veetud kuld teostena — <i>Importation de l'or en orfèvrerie etc.</i>	26	30	46	52
Üldse — Gr. total				
Peale selle sisseveetud kuldraha ja -kangid — <i>En plus or monnayé et en lingots importés</i>	37 324	61 806	100 051	124 379
	50	23	46	18

Laevade ost ja müük. 1927 a. alanud meie kaubalaevastiku täiendamine jätkus ka järgnevatel aastatel, eriti suure hooga 1929—32 a. kestel, kasutades ilmaturul valitsevaid madalaid hindu. Mitmesuguseil allikail oleme kogunud andmed kõigi ostetud

ja müüdnud laevade hindade kohta, millised toome järgnevas tabelis. Tegelik väljamaks võis' sündida aastate järgi veidi erinevalt, ent kuna selle jälgimine pakuks ülepääsmatuid raskusi, on iga laeva hind arvestatud selle ostmise või müümise aastal.

Välismailt ostetud ja sinna müüdnud laevade arv ja väärtus 1929—32 a. — *Nombre et valeur des navires achetés et vendus de 1929—32.*

2.	Välismailt ostetud — <i>Achetés</i>						Välismaile müüdnud — <i>Vendus</i>				
	Maht ton.		Väärtus 1 000 kr	Keskmine hind kr		Nombre	Tonnage		Väärtus 1 000 kr	Prix moy. par ton. kr	
	brutto	netto		brutto tonn	netto tonn		brut	net		net	brut
1932 a.											
Aurulaevad	12	17 796	11 052	390	22	35	—	—	—	—	—
Mootorlaevad	6	189	64	74	302	1 150	—	—	—	—	—
Mootorpurjelaevad	3	498	363	42	84	116	1	311	210	26	84
Purjelaevad	1	717	650	8	11	12	1	84	72	3	36
Kokku	22	19 200	12 138	514	27	42	2	395	291	29	73
1931 a.											
<i>Nav. à vapeur</i>	8	10 985	6 477	551	50	85	—	—	—	—	—
<i>Nav. à moteur</i>	—	—	—	—	—	—	3	96	33	9	94
<i>Nav. à moteur et voiles</i>	3	951	708	43	45	61	—	—	—	—	273
<i>Voiliers</i>	2	587	514	11	19	21	4	305	262	13	43
Total	13	12 473	7 699	605	49	79	7	401	295	22	55
1930 a.											
Aurulaevad	12	17 087	10 405	1 501	90	153	1	208	112	15	72
Mootorlaevad	1	28	5	5	179	1 000	2	367	207	40	109
Mootorpurjelaevad	2	384	296	72	188	243	1	214	166	12	56
Purjelaevad	4	563	490	59	105	120	—	—	—	—	—
Kokku	19	18 662	11 196	1 727	93	154	4	789	485	67	85
1929 a.											
Aurulaevad	12	14 675	8 711	1 332	91	153	1	143	70	5	35
Mootorlaevad	2	84	37	13	155	351	—	—	—	—	—
Mootorpurjelaevad	2	482	363	58	120	160	1	579	413	20	35
Purjelaevad	2	632	574	27	43	47	7	361	301	21	58
Kokku	18	15 873	9 685	1 430	90	148	9	1 083	790	46	42

Tähelepanu väärib võrratu hindade langus. Kui veel 1929 a. maksti aurulaeva netto tonnist 153 kr, siis 1932 a. oli see langenud 35 kr peale.

Välismaile müüdnud on tähtsusetu arv väiksemaid laevu.

4—5. Riigivõlgade protsendid
Intérêts sur les dettes intergouvernementales.

on võetud kokku Majanduse-ministeeriumi andmeil tegelikude väljamaksude järgi. P. 5 alla kuuluvad Rahvasteliidu kaasabil tehtud laen, Tallinna veevärgi ehitamise laen, Rootsi kaubakrediit ja tuletikumonopoli laen.

Laenude kustutamiseks makstud summad on arvestatud kapitalide liikumise all.

6-7. Protsendid ja dividendid väliskapitalilt pealt.
Incidés et dividendes des capitaux étrangers.

on arvestatud väliskapitali ligikaudse summa kohaselt, mis tuletatud allpool (v. lõpus rahvusvahelise võla bilanss).

8. Laevade teenistus.
Transports maritimes.

tööstusekoda võimalikuks asuda andmete kogumisele. Järjekordse katse neid andmeid hankida tegi Laevaomanikkude ühing, saates vastava küsimislehe laevaomanikkudele täitmiseks. Keskbüroo lubas omapoolt teha andmete kokkuvõtte, kui neid saadakse vähemalt 70% laevade kohta. Kahjuks saadi aga neid tunduvalt vähem. Kauband.-tööstusekoja Laevasõidu sektsiooni ülesandel seepärast dipl. ins. E. Masik koostas järgnevalt teodud ligikaudse arvestuse.

1. Välissõidus olevate laevade mahu määratluseks võeti keskmine arvust aasta algul ja lõpul, mis umb. vastab töösolevale mahule, kuna laevade juuretulek sünnib enamasti aasta keskel. 2. Keskmiselt aasta jooksul töötä seisvat tonnaži arvestati 1932 a. 12,5%, 1931 a. 8%, ja 1930 ja 1929 a. 5%, seejuures

redutseerides purjelaevu koefitsiendiga 0,3 ja mootorpurjelaevu koef. 0,6. 3. Laevade brutto läbikäikude saamiseks oletati kogu laevastiku omal arvel töötamist, misuguse arvestuse puhul saab näiliselt suurem läbikäik kui tegelikult oli, sest osa laevu oli time-charteril. Kuid „nägemata ekspordi“ summa saamiseks oli see meetod hõlpsam, sest viimase summa % brutto-summast on siis üks ja sama, kuna ta time-charteri puhul on märksa kõrgem. Keskmine brutto läbikäigu summa on tuletatud kogutud andmete kohaselt, milliseid on saadud ligi 50% aurulaevade kohta mahu järgi arvestades. Arvestatud on peamiselt need, mis sõitsid omal arvel. 4. Rahvamajandusliku sissetuleku saamiseks on kasutatud koefitsiente, milliseid mõningate andmete põhjal võis arvestada: 1932 a. 32%, 1931 a. 35%, 1930 a. 38%, 1929 a. 40%. 5. Välissõidus olevate laevade tegevusele tuleb veel juure 1932 a. päästelaevade kaudu välislaevade päästmise ja m. sissetulek. Viimase summa kohta olid tarvitada tegelikud andmed.

Kokkuvõttes kujuneb neil alustel arvestatud Eesti lipu all sõitvate laevade tulu maksubilansi seisukohalt järgmisena:

Laevade teenistuse arvutus — *Calcul des recettes de la marine marchande.*

3.	Välissõidus tegev tonna%, redutseeritud br. rg. tn. <i>Tonnage vapeur occupé dans les transports à long cours (brut)</i>	Brutto prahid br. rg. t. kr <i>Recettes brutes par tonne kr</i>	Oletatavad koguprahid <i>Recettes brutes totales</i>	Sellest makstud ja kulud võõrais sadamais <i>Dont droits de port et frais aux ports étrang.</i>	Ülejäänud sissetulek ja kulud kodumaa sadamais ¹⁾ — <i>Reste y compris les frais aux ports du pays</i>	Päästelaevade j. t. tulu <i>Recettes des bateaux de sauvetage etc.</i>	Kokku rahvamajand. tulu <i>Recettes totales pour l'économie nationale</i>
				1 000 kr			
1932 . . .	72 500	105	7 613	5 177	2 436	100	2 536
1931 . . .	90 500	130	8 645	5 617	3 028	170	3 198
1930 . . .	55 500	145	8 048	4 990	3 058	260	3 318
1929 . . .	41 000	190	7 790	4 674	3 116	125	3 241

Ins. Masik on arvestanud samuti ka stevidori, maakleri, laadimise ja lossimise ning remontkulud võõraste laevade pealt. Remontide alal olid käsitada sadamatehastelt andmed välislaevadele tehtud remonttööde eest, millele lisati veel 15% teiste töökodade ja tehaste arvel ning väljaspool Tallinnat. Stevidori, maakleri jne. kulude arvestuse juures ei olnud kasutada täpsaid andmeid, mis tõttu tarvitati järgmist arvestuseviisi: suurematelt maakleritelt saadud kokkuvõtete järgi arvestati ülalnimetatud kulud (peale remondi) keskmiselt 1 tn läbikäinud kauba kohta ning kuna välislaevadel veetud kaup tonnides teada, siis selle järgi saadi kogu sissetulek, misjuures võeti arvesse ka reisijate pealt saadud sissetulekud.

Kokkuvõttes saame nende kulude alal järgmise tulemuse:

	Kaupade läbikäik välislipu all <i>tn</i>	Stevidori ja maakler. kulud <i>Kr</i>	Remont-tööd välislaevades <i>Kr</i>	Kokku <i>Kr</i>
1932 a. . .	361 683	435 000	60 000	495 000
1931 „ . .	546 627	657 000	148 000	705 000
1930 „ . .	537 031	645 000	59 000	704 000
1929 „ . .	596 338	717 000	78 000	795 000

¹⁾ Ühes meeskonnale makstud paljadega.

Sellest arvestusest remonttööd arvestame maksubilansis p. 21 all tuluna, sest meie laevadele välismail tehtud remondid on arvestatud vastukaaluks kulude all võõrais sadamais.

Stevidori, maakleri jne. kulud aga jäävad arvestusest välja, kuna meil ligikaudu samasuure väljaveo juures välismail tuleb teha vähemalt samas ulatuses kulutusi. Tõepoolest, nagu selgub kaugemal all toodud väliskohustiste ülevaatest, arvestasid meie firmad mitmesuguste ärikulude alal omi väliskohustisi detsembris 1932 a. ligi 529 tuh. kr peale. Sellele vastu olid stevidori, maakleri jne. kulud ligi 435 tuh. kr. Kui oletame, et meie kohustised tekkisid vast ligi aastase ajavahemiku kestel ja et teispoolt ka välismailt oli teisi tulusid välisfirmade ärikulude alal, siis võiksime tõepoolest mõlemaid punkte arvata vastastikku tasakaalustuvaks.

Laevade teenistuse arvestame bilansis kogu toodud ulatuses, seades neile vastu teispoolt kulutused võõrais sadamais.

Seejuures peame tähelepanu juhtima asjaolule, et meie kaubalaevastik selle arvestuse kohaselt on

töötanud väga edukalt. 1928 a. arvestasime, põhjenedes Skandinaavia ja Leedu andmeil, teenistuse nettotonnilt 183 kr peale, milline oletus tol ajal leidis pooldamist. Ins. Masiku arvestuste kohaselt on aga järgneval 1929 a. meie laevastiku teenistus brutto tonni peale olnud 190 kr, vähenedes 1930 a. 145 kr peale. Samal ajal (1930 a.) oli näiteks Norra laevastiku teenistus br. tonnilt vaid 124,5 kr, aurulaevade pealt 122,6 kr. Kuna meil pole mingit põhjust mitte usaldada laevaomanikkude ringkonnast tulnud arvatust, mis põhjeneb ligi 50% mahu andmetel, peame järeldama, et meie laevastik väiksemate laevade ja vast ehk väiksemate palkade tõttu on suutnud teenida tunduvalt rohkem kui Norra oma.

9. Sadamamaksud ja kulud võõrais sadamais.

Droits de port et frais aux ports étrangers.

Sadama maksude kokkuvõtmisel ei eristata meil seni kahjuks välismaa laevadelt saadavaid summasid. Järgnevas tabelis on esmakordselt koostatud vastavad andmed Tallinna sadama kohta kolmel viimasel aastal. Huvi pärast, mis need andmed pakuvad, toome kokkuvõtte nii laevade rahvuslipu kui maksuliikide järgi.

Suurema osa — ligi poole — andis 1930 a. tuletornimaks. 1931 a. esimesel poolel muudeti see laevamaksuks, millega seletatav ka vähenemine sel aastal. 1932 a. jäi laevamaks tähtsaimaks, kaugelt üle poole andvaks maksuks. Lootsi ja jäälohkuja maksud olid suuruselt järgnevad.

Välismaa laevadelt saadud sadamamaksud Tallinnas kr 1930—1932 a. — *Droits de ports perçus de navires étrangers au port de Tallinn de 1930—32 (kr).*

	1932	1931	1930
Tuletornimaks	21	44 638	132 436
Tervishoiumaks	6 459	8 176	8 758
Meremeeste kodule	4 454	5 799	3 940
Laevamaks	138 870	120 583	—
Lootsimaks	25 094	31 228	33 419
Päästejama maks	4 454	4 562	1 401
Veemaks	3 320	9 328	4 603
Talvekorteri maks	280	2 723	81
Jäälohkuja maks	24 153	23 072	24 865
Kaub.-tööst.-k. maks	3	23	1
Bekkeri tehastele	114	47	—
Vene-Balti tehastele	519	16	—
Peetri tehastele	59	—	—
Tonnaazimaks	—	22 400	74 694
Kokku	207 809	272 592	284 202

Raudteede rahaline vahkord välisriikide raudteedega (ilma transiidita, Raudteevalitsuse andmeil kr) — *Situation financière des chemins de fer envers l'étranger de 1929—32 (kr) (sans transit).*

	1932		1931		1930		1929	
	Saada	Maksa	Crédit	Débit	Saada	Maksa	Saada	Maksa
Läti	66 378	97 020	79 716	114 405	139 886	131 163	87 738	202 087
Leedu	1 403	34 737	4 307	11 400	5 054	17 187	1 679	31 892
Saksaa	2 534	11 210	6 760	19 428	3 608	14 072	5 208	48 593
Vene	6 517	21 296	23 404	26 764	7 096	14 252	6 253	14 094
Poola	841	585	—	963	—	154	—	148
Kreeka	—	26	—	—	—	—	—	—
Jugoslaavia	—	—	—	—	—	27	—	—
Belgia	122	111	226	135	143	196	120	170
Prantsuse	300	45	830	57	655	73	680	04
Inglise	95	5	110	74	206	96	279	84
Ita-Hiina	5	—	10	100	29	—	36	—
Hollandi	121	2	125	7	197	8	107	0
Kokku	78 316	165 037	115 554	173 333	156 874	177 228	102 100	297 171

Välismaa laevade sadamamaksud Tallinna sadamas riikide järgi kr 1930—32 a. — *Droits de port perçus au port de Tallinn d'après la nationalité des navires de 1930—32 (kr).*

	1932	1931	1930
Saksa	70 855	106 178	120 610
Briti	16 436	22 693	33 814
Soome	33 420	33 504	30 490
Taani	15 917	25 171	25 519
Rootsi	25 619	28 354	20 162
Norra	10 227	13 784	15 576
Prantsuse	7 540	7 736	9 044
Vene	12 214	13 931	8 514
Läti	3 136	9 472	6 242
Poola	7 506	4 369	5 144
Hollandi	52	1 407	4 984
Tšehhoslovakkia	304	1 874	917
Panama	94	826	370
Danzig	2 017	—	194
Belgia	2 670	—	—
Rumeenia	49	—	—
Kreeka	185	763	—
Albaania	19	—	—
Bolivia	40	202	—
Ungari	—	1 551	1 190
Pärsla	—	1 177	458
Leedu	—	—	64
Tšilli	—	—	10
Kokku	207 809	272 592	284 202

Teiste sadamate kohta, nende väikse läbikäigu puhul välismaadega, pole kokkuvõtteid teostatud täies ulatuses, vaid nende maksumummad on arvestatud välislaevade mahu alusel proportsionaalselt Tallinna sadama maksudele. Need summad ja kokkuvõtte kujunevad järgmiselt:

Tuh. kr.:	1932	1931	1930
Tallinna sadam	207,8	272,6	284,2
Teised sadamad	9,7	31,9	29,0
Kokku	217,5	304,5	313,2

1929 a. kohta kokkuvõtete puudumisel on võetud summa proportsionaalselt välislaevade läbikäigule (1930 a. võrreldes). See andis ligi 291 tuh. kr.

Kulutused, mis välislaevade meie sadamais teinud (süte ja moona ostud jne.) ja mis väliskaubanduses arvestamata, samuti meeskonna isiklikud kulutused, on arvatud vähemalt võrdseiks sadamamaksude summale.

Meie laevade kulutuste arvestus võõrais sadamais v. p. 8 ja tab. 3.

10. Transport raudteedel. Raudteede rahaline vahkord välisraudteedega oli kogu nelja aasta kestel passiivne, kui *Transports aux chemins de fer.* arvestada eraldi transiidist saadud summad.

Transiidist saadud summa vähenes juba 1929 a. 235 tuh. kr, olles madalam kolmel eelmisel aastal saadud summast. Järgnevil aastail olid transiiditud Raudteevalitsuse andmeil järgmised:

1932 a.	405 tuh. kr.
1931 „	804 „ „
1930 „	238 „ „

Peale transiidi on Vene kaubandusasutised teinud neil mitmesuguseid teisi kulutisi, millest neil mujal arvestamata osad ulatusid järgnevatele summadele:

Transiidiga ja kohalise transpordiga ühenduses olnud kulud, peale transiidi eest raudteedele makstud summade, ligi	1932 a.	1031 a.
Laadimise ja lossimise kulud	100	390
Ladude ja elevaatori üür ja korrashoid	228	300
Laadude ja elevaatori üür ja korrashoid	133	174
Kokku	461	864

Kuna neil vastavad andmed puuduvad, ladude üür aga nende arvudega on kooskõlas, kasutame neid Vene andmeid.

1929 ja 1930 a. kohta, ka Vene andmete puudumisel, on oletatud nende proportsionaalsust transiidist saadud summadega (mis avaldub 1931 ja 1932 a.). Nii oletame neid tulusid ümmarguselt:

1932 a.	450 tuh. kr.
1931 „	850 „ „
1930 „	250 „ „
1929 „	250 „ „

11. Kindlustusepreemiad Primes d'assurance toome tab. 7 kokkuvõttes meie kindlustuseltside andmeil. Arvud 1932 a., mis seni puuduvad, on oletatud mõningate eelandmete põhjal.

Kindlustuseltside vahetõrj vällsmaaga (1 000 kr) — Sommes reçues de et versées pour l'étranger par les sociétés d'assurance (1 000 kr).

7.	Eesti kindlustuseltsel oli maksa välismaa seltsel — Obligations des sociétés d'assurance estoniennes l'étranger	Välismaa seltselole kuuluvate summadest kasutatud nende eluk. deposse (kui Bestusse) — Dont montant versé en Estonie en dépôt	Tegekkult välismaale maksa — Montant effectivement payé	Välismaalt saada — Obligations des soc. étrang. envers celles du pays	Välismaa seltselole rohkem saada (—) ehk rohkem saada (+) — Différence
1932	2 150	+90	2 060	1 750	—310
1931	2 236	+103	2 133	1 709	—424
1930	2 437	+106	2 330	2 328	+498
1929	2 422	+94	2 144	2 050	—278

12. Posti, telegraafi, telefoni ja raadio Poste, télégraphe, téléphone etc.

rahalise vahetõrja üle välismaadega toome Postivalitsuse kokkuvõtetes nii arvelikide, kui välismaade järgi. Kõigil

Posti, telegraafi, telefoni ja raadio rahaline vahetõrj välisriikidega liikide järgi 1932 a. (kr) — Balance entre les institut, postales, télégr. etc. avec celles de l'étranger en 1932 (kr).

8.	1932	
	Saadud Kr Crédit	Makstud Kr Débit
Telegrammid — Télégrammes	24 526	42 433
Radiotelegram. — Radiotélégrammes	3 270	1 442
Telefonilõiked — Conversations téléphoniques	2 151	22 139
Kirjaposti transiitmaksud — Transit des envois postaux	—	38 356
Postpakid ja frankosaadetised — Colis Postpakid ja frankosaadetised — Colis	70 585	18 734
Vastuskupongid ja kahjutasud — Coupons av. réponse p. et dédomnagem.	800	44
Transferid — Mandats de poste	211 346	503 672
Postivedu — Transport des envois postaux	—	612
Ajalehtede postilabonement — Abonnements aux journaux	5 699	24 422
Kokku — Total	318 446	651 854

Posti, telegraafi, telefoni ja raadio rahaline vahetõrj välisriikidega 1929—32 a. (kr) — Balance financière du trafic postal, télégraphique etc. avec l'étranger d'après les pays de 1929—32 (kr).

9.	1932 a.		1931 a.		1930 a.		1929 a.	
	Saadud	Makstud	Reçu	Versé	Saadud	Makstud	Saadud	Makstud
Ameerika (USA)	143 973	562	257 900	218	247 681	391	317 869	17
Austria	2	17 718	40	11 432	1	11 034	6	12 138
Bolgia	1 045	2 880	6 182	10	11 250	5 603	14 806	7 959
Brasiilia	36	—	36	—	—	—	—	—
Bulgaaria	—	—	—	—	—	14 103	—	—
Danzig	2 771	1 022	1 771	3 139	1 751	25 145	4 092	4 200
Egiptus	—	16	42	—	—	37	362	—
Hispaania	584	18	190	8	509	57	100	28
Hollandi	5 233	18 606	7 160	10 311	6 736	0 492	7 197	6 803
Istlandi	—	374	—	—	—	—	—	5
Itaalia	122	47 800	59	3 004	137	4 855	53	551
Kreeka	37	—	31	—	36	—	7	—
Kuuba	—	5	—	—	—	—	—	—
Läti	10 445	31 620	72 036	11 034	119 543	60 883	152 752	118 686
Leedu	16 274	2 907	20 801	619	33 609	1 975	22 864	4 110
Luksemburg	17	184	111	42	95	44	—	78
Norra	251	315	2 008	37	2 537	23	2 279	513
Poola	50	17 323	2 715	8 842	2 254	371	27	—
Portugal	—	12	—	4	—	—	—	10
Prantsuse	3 650	24 223	23 065	9 145	18 808	9 578	15 125	38 420
Rootsi	17 463	8 025	24 135	4 598	24 341	10 743	33 626	20 040
Saari territoorium	52	6	49	—	106	—	7	—
Saksa	53 525	338 485	91 059	187 350	153 181	197 415	397 510	325 190
Soome	4 005	37 989	20 468	18 239	51 771	34 356	69 293	47 530
Suur-Britannia	54 921	18 661	123 572	48 068	120 844	9 630	105 326	7 063
Sveits	88	34 137	1 903	7 353	402	12 653	1 452	2 768
Taani	1 600	4 145	6 621	837	637	2 685	4 948	5 180
Tsehhoslovakkia	10	28 164	55	16 705	1 888	11 727	1 590	13 429
Tunis	—	16	—	14	—	—	—	—
Türgi	—	18	—	16	—	—	—	—
Ungari	211	779	485	660	1 204	1 110	1 291	477
Vene (N.S.V.L.)	2 075	20 705	494	48 830	441	16 109	2 996	11 275
Kokku	318 446	651 854	678 901	360 515	800 052	440 019	1 135 596	636 175

eelmisel aastail on vahekord olnud meie kasuks ligi kahekordse ülekaaluga. Viimasel 1932 a. aga, saadud summade erakorralise väiksuse juures, on üle kahekordne vahe välismaa kasuks. On selge, et siin tegemist suurel määral raha saatmisega ostetud kaupade eest, mis pangakitsenduste tagajärjel levis seevõrra, et oldi sunnitud rahasaatmist isiku kohta piirama, isegi kahel korral vähendades lubatavat normi.

13. Välja- ja sisse-ränd.

Fonds des migrants.

Väljaränd on viimaseil aastail vaibunud. Üle 1 000 ulatus see veel 1929 ja 1930 aastail,

kuid enamjaolt oli siin tegemist mahajäänud perekonnaliikmetega ja teistega, kelle poolt väljaviidud summad kõrgele ei tõusnud. Kui ühes sõidurahaga keskmise väljaviidud summa hindame *Kr* 700.— peale, saab järgnevad arvud:

	Väljarändajate arv	Arvatav väljaviidud summa (ümarmarguseil 1000 <i>kr</i>)
1932 a.	328	230
1931 „	644	450
1930 „	1 005	700
1929 „	1 439	1 000

Tagasitulnud väljarändajate poolt sisse toodud summad ei ole meil varemil aastail esinenud, küll aga kipuvad nad omama tähtsust viimase kolme aasta kestel, mil Am.-Ühendriigest on pöördunud kodumaale hulk perekondi tuues ühes kokkuhoitud summad. Viimaseid hindab A. Nippak (Välis-Eesti almanakis) oma kogutud andmeil järgmiselt:

25. väliseestlase kinnisvarad Tallinnas	650 tuh. <i>kr</i> .
15 „ „ „ „	„ „
(kontrollimata andmed)	500 „ „
Väliseestlaste varandused teistes linnades ja maal	300 „ „
4 rikast perekonda (rahas toodud)	375 „ „
	Kokku 1 825 „ „

Võttes neid andmeid aluseks (vastutust nende tõelisuse üle koguja peale jättes) jaotame selle summa ühtlaselt kolme viimase aasta vahel, mis annab keskmiselt aastas ligi 600 tuh. *kr*.

Väljarännanute poolt Eesti saadetud summad sama A. Nippaki arvamusel mõnel varemil aastal võisid tõusta isegi kuni 300 tuh. *kr*. 1929 a. alates aga on need jäänud ära. Kuna pealegi enamjagu selliseid saadeti tuleb posti kaudu, on nad seal arvestatud.

15. Reisijate kulutused.

Dépenses des touristes.

Reisijate kulutusi arvestab juba 1928 a. peale, mil me lakkasime neid avaldamast, Eesti

Turistide ühingu. Ühingu arvestusviis on äärmiselt lihtne. Iga välispassiga välismaalase ja Soome reisikaardiga reisija kogu kulutust meil hinnatakse 80 *kr*, sisepassiga meil käinud lätlase kogukulutust 10 *kr*. Vastupidiselt, meilt välismaal käinute kulu hinnatakse keskmiselt 150 *kr*, Lätis käinute kulu keskmiselt 10 *kr*. Sel alusel sai turistide ühingu järgmised vahekorrad:

1 000 <i>kr</i>	Meil välismaalased kulutanud	Meie reisijad välismaal kulutanud	Vahe
1932 a.	2 336	2 674	—338
1931 „	3 544	3 075	+469
1930 „	3 584	3 466	+118
1929 „	3 557	3 269	+288

Keskbüroo kogus viimase kahe aasta kohta kaunis täielikud andmed siinviibinud välismaalaste viibimise kestuse ja ühiskondliku kihituse kohta. Nende alusel ja pidades silmas riike, kust ja kuhu reisijad on sõitnud, on valmistatud ka üksikasjalisem arvestus, millest selgus, et turistide ühingu arvestus on igatahes väiksendatud ülevaade. Nii meie reisijate kulutused, kui ka välismaalaste kulutused meil näivad olevat tõeliselt kõrgemad. Tõsiasjaks aga jääb, et 1932 a. meil läks reisijate kuludena välismaile rohkem, kui sealt saime, ja et eelmisel aastail oli seisukord vastupidine.

Seepärast ettevaatuse mõttes tarvitame Turistide ühingu andmeid, eelistades arvudes pigemini väiksendamist, kui suurendamist.

Sama punkti all kuuluvad arvestamisele ka välismaal õppijate kulutused. 1932 a. lõpul õppis välismaa kõrgemais õppeasutis meie üliõpilasi 230 (v. E. Stat. nr. 137). Keskmise kulu õppija kohta on arvestatud umbes 1 000 *kr* aastas. Kuna edasiõppijad on arvestatud ka ülepiirilikele hulgale, kus igaühe kohta oli arvatud 150 *kr* kulutis, jääb edasiõppija kohta lisada veel 850 *kr*. See teeb välja kogusummas ligi 200 tuh. *kr*, mis tuleb lisada reisijate kuludele.

Meie ülikoolis õppis välismaalasi

1932 a.	167
1930 „	125
1928 „	111

Arvestades meie odavama elumaksumusega ja asjaoluga, et juba eelpool 80 *kr* iga sissesõitnu kohta on arvestatud, võiksime oletada täiendavat kulu umbes 700 *kr* isiku kohta, mis teeks aastate järele (oletades üliõpilaste arvu ühtlast kasvu):

1932 a.	117 tuh. <i>kr</i> .
1931 „	102 „ „
1930 „	88 „ „
1929 „	83 „ „

Nende summade võrra täiendame p. 15 üldsummasid.

16. Välisesinduste kulud.

Dépenses des services diplomatiques.

Eesti esinduste kulud välismaal on arvestatud Välisministeeriumi andmeil, mis järg-

nevad:

Eesti esinduste kulud välismaal — *Dépenses des services diplomatiques à l'étranger (1 000 kr)*.

1932		1931		1930		1929	
Kulud välismaal	Sellest Eesti tagasi saadud ¹⁾	Dépenses totales	Doit montant retourné en Estonie (impôts etc.)	Kulud välismaal	Sellest Eesti tagasi saadud	Kulud välismaal	Sellest Eesti tagasi saadud
502	47	604	41	615	27	796	50

¹⁾ Maksud j.n.e. ligikaudu oletatud andmed.

Välisriikide siinsete esinduste kufude kohta kavatsatud uus andmete kogumine pidi, kahjuks, jääma ära. Toodud arvud on oletused mõningate teatmete ja varem kogutud arvude alusel.

20. Muud riigi tulud ja kulud.
Autres recettes et dépenses gouvernementales.

Muude kufude all on arvestatud kõigepealt rahvusvahelistele asutistele makstud liikmemaksud, millised tabelina allpool

toodud. Mitmesugused tulud on välisesinduste poolt välismaile saadud, milliste kokkuvõtte on samuti toodud.

Mitmesugused kulud sisaldavad mitmesuguseid riigi oste, välismaile komandeerimise kulusid jne.

Rahvusvahelistele asutistele makstud liikmemaksud (kr) — Cotisations versées pour les organisations internationales (kr).

11.	1932	1931	1930	1929
Rahvastellidu maks	71 658	66 497	59 742	56 610
Põllumajanduse-instituudi maks	2 942	2 948	2 500	2 500
Rahvusvah. tollimõniti tariifide ühingu maks	1 100	1 920	—	823
Läänemere geodeetiliste komisjonide	942	940	939	939
Administr. teaduste kongressile .	149	—	147	147
Parlamentide kaub. konverentside alalisele büroole	—	146	150	149
Kõlmutusajanduse instituudi	303	303	304	303
Rahvusvah. kirjand. ja kunstikaitse ühingu büroole	427	421	424	407
Rahvusvah. tööstusliku omanduse kaitses ühingu büroole	452	440	478	452
Randteellidu maks	—	—	750	750
Keemikute seitsile toetus	—	150	150	150
Rahvusvah. seemnekontrolli katsejaamale	132	365	—	—
Miljonilise maailma kaardi ühingu	454	—	—	—
Rahvusvah. majade ja linnade planeerim. föderatsiooni kongressist osavõtu maks	—	—	—	19
Kokku	78 559	74 136	65 584	63 339

Eesti välisesinduste poolt välismaile saadud tulud (kr) — Recettes perçues par les services diplomatiques à l'étranger (kr).

12.	1932	1931	1930	1929
Kantselari lõivud ja maksud	12 752	14 083	5 670	3 025
Passide maks	33 686	39 681	40 854	39 008
Passide visceerimine	12 969	19 186	19 805	27 014
Kodakondsuse maks	840	930	756	425
Maksud lub., tunn. ja kinn.	9 901	16 104	22 928	31 351
Protseidid fondidelt	1 111	410	989	2 282
Rent hoonetest	22 844	23 013	21 937	22 292
Mitmesugused tulud	63	40	43	13
Trükitööde müük	3	11	1	2
Mitmes. varand. müük	501	—	101	800
Kuludeks kantud summa tagasim.	3 021	5 500	6 181	263
Trahvid ja vilivõtrasahad	—	—	5	—
Juhustatud tulud	1 863	1 306	487	374
Kokku	100 463	120 272	119 807	127 749

Jooksvate artiklite bilanss.
Balance des articles courants.

Tab. 13 toob jooksvate artiklite kokkuvõtte ses ulatuses nagu meil olnud võimalus andmeid koondada. Puudutatud on enam-vähem kõik alad, välja jäänud osade osatähtsus võiks olla kaunis väike, kindlasti alla 5%. Tähtsaim neist oleks arvatavasti salakaubandus, mille tulemused varem

aastail töid meie raha sisse, nüüd aga arvatavasti viivad välja. Seda pole aga võimalik arvestada ligikaudseltki.

Kerkib küsimus kui võrt täpsad aga on tulemused, kuna mitmed artiklid on arvestatud vaid ligikaudselt. Sellele annab vastuse tab. 14, kus oleme märkinud näitena 1932 a. arvude kohta nende täpsuse arvatava määra protsendina summast. Väliskaubanduse andmed, mis kogutud rahvusvaheliselt parimaiks tunnustatud meetodite kohaselt, peaks olema niivõrt täpsad, kui seda praegu üldse on võimalik saavutada. See pärast oleme nende täpsuse kõikumist hinnanud nulliga, samuti kui real andmeil, mis saavutatud otsesel, enamasti raamatupidamise andmeil. Laevaprahtide hinnangus oletame, et võimalik viga ei tohiks ületada 10% ühele ehk teisele poole. Erikapitalide protsendid, mis põhjenevad suurelt osalt oletusel, võivad vast kõikuda 20% võrra, kuid selles võrdlemisi suures vahemikus peaks tõeline summa asuma. Kui nüüd sellise hinnangu alusel, mis vast küllalt arvustuslik, võtame kokku üldise tulemuse, siis leiame, et üldsumma võimalik viga pole kuigi suur. 1932 a. krediti arvude kõikumus näiteks võiks olla vast 2,5% ehk summaliselt 57,5—60,4 milj. vahel, deebet oma 2,4%, summaliselt 54,1—56,8 milj. vahel. See oleneb muudugi asjaolust, et suuremad artiklid on arvestatud piisava täpsusega ja väikeste, ligikaudselt hinnatute osatähtsus pole suur.

Üldjoontes võetult on meie maksubilansi jooksev osa, peale suure defitsiidiga 1929 a. ja väiksemaga 1930 a., viimasel kahel aastal lõppenud aktiivselt, vastupidiselt sellele, mis mõnelt poolt väidetud. Kestub nähtus, millele varemgi oleme juhtinud tähelepanu, et väliskaubanduse suure võrdkaalu juures meie maksubilansi jooksev osa enamjaolt lõpeb sama tulemusega, mis väliskaubandus, kuigi mitte just sel määral. 1929 ja 1930 a. passiivse väliskaubanduse puhul lõppedid arved sellest tunduvalt suurema passiivsussega. Ja võrdlemisi suure väljaveo ülekaaluga aastail 1931 ja 1932 lõppes ka üldsumma ülekaaluga, kuigi väiksemaga kui väliskaubandus.

Üldtulemus on ümmardatult järgmine:

1932 a.	+3,5	milj. kr.
1931 „	+9,9	„ „
1930 „	-5,0	„ „
1929 „	-9,0	„ „

Tähtis uus nähtus ilmneb osade võrdkaalu muutuses. Väliskaubanduse kokkukuivamine on läinud tunduvalt kiiremalt, kui muude osade oma ja väliskaubanduse osatähtsus on vähenenud nelja aasta kestel

kreditis 86,2% — 72,4% peale,
deebetis 85,5 „ — 67,3 „ „

Varem kõrvalisemad alad, laevaprahid ja -kulud, reisijate kulud jne. omavad suureneva osatähtsuse. Deebetis on riigivõlgade tasumine 2,7% pealt tõusnud

RAHVUSVAHELISE MAKSUBILANSI JOOKSVAD ARTIKLID 1009 Kr 1929—32 A. — MARCHANDISES, SERVICES ET OR DANS LA
BALANCE DES PAIEMENTS DE 1929—32 (1 000 Kr).

13.	1932				1931				1930				1929			
	Kreedit	Deebet	+	-	Kreedit	Deebet	+	-	Kreedit	Deebet	+	-	Kreedit	Deebet	+	-
I. Kaubad — Marchandises																
Välja- ja sissevõtt — <i>Exportation et importation</i>	42 567	36 004	5 873	—	71 000	61 054	9 046	—	96 414	98 159	—	1 745	117 399	122 243	—	4 844
Hõbe kangides ja metallina — <i>Argent en lingots</i>	—	73	—	73	—	95	—	95	—	67	—	67	2	604	—	602
Hõbe tootes ja juvelieriteostena — <i>Argent en ouvrages</i>	4	17	—	13	9	22	—	13	20	52	—	32	69	50	19	—
Kuld teostena — <i>Or en ouvrages</i>	—	20	—	20	—	30	—	30	—	46	—	46	—	—	—	62
Laevad — <i>Bilteaux</i>	29	514	—	485	22	005	—	583	67	1 727	—	1 060	46	1 430	—	1 384
Kokku — Ensemble	42 600	37 324	5 276	—	71 031	61 806	9 225	—	96 501	100 051	—	3 550	117 516	124 379	—	6 863
II. Protsendid ja dividendid — Intérêts et dividendes.																
4. Valitsusvaheliste võlgade pealt — <i>Intérêts sur les dettes inter-gouvernementales</i>	—	1 796	—	1 796	—	1 035	—	1 035	—	1 823	—	1 823	—	1 855	—	1 855
5. Muude laenude pealt — <i>Intérêts sur d'autres dettes publiques</i>	—	1 467	—	1 467	—	2 432	—	2 432	—	2 661	—	2 661	—	2 021	—	2 021
6—7. Kapitalipalgutuste % ja dividendid — <i>Autres intérêts des capitaux à long et à court terme</i>	500	2 400	—	1 900	900	2 500	—	1 600	1 300	3 300	—	2 000	1 400	3 400	—	2 000
III. Muud jooksvad artiklid — Autres services.																
8. Laevaprahid — <i>Transports maritimes</i>	7 713	—	7 713	—	8 815	—	8 815	—	8 308	—	8 308	—	7 915	—	7 915	—
9. Sadamamaksud ja kulud sadamais — <i>Droits de port et frais aux ports</i>	435	5 177	—	4 742	609	5 617	—	5 008	626	4 990	—	4 364	582	4 674	—	4 092
10. Transport raudteel — <i>Transport par chemins de fer</i>	78	165	—	87	115	173	—	58	157	177	—	20	102	297	—	195
Transit — <i>Transit</i>	405	—	405	—	804	—	804	—	238	—	238	—	235	—	235	—
Muud — <i>Autres</i>	450	—	450	—	850	—	850	—	250	—	250	—	250	—	250	—
11. Kindlustuspreemiad — <i>Primes d'assurance</i>	1 750	2 060	—	310	1 700	2 133	—	424	2 828	2 330	498	—	2 050	2 144	—	94
12. Posti-telegraafi- ja telefonioperatsioonid — <i>Poste, télégraphie et téléphone</i>	318	652	—	334	679	361	318	—	800	440	360	—	1 150	636	520	—
13. Välja- ja sissekäikjad — <i>Fonds des migrants</i>	600	230	370	—	600	450	150	—	600	700	—	100	—	1 000	—	1 000
15. Reisijad ja edasiõppijad — <i>Dépenses des touristes</i>	2 453	2 874	—	421	3 046	3 275	371	—	3 672	3 660	6	—	3 640	3 469	171	—
16. Diplomaat- ja konsulaarainduste kulud — <i>Dépenses des services diplomatiques</i>	1 000	455	545	—	1 100	563	537	—	1 200	588	612	—	1 300	746	554	—
17. Autoritasud — <i>Divers services personnels</i>	—	30	—	30	—	35	—	35	—	25	—	25	—	20	—	20
20. Rahvusvah. asut. liiknemak- sud — <i>Cotisations des assoc. internationales</i>	—	70	—	70	—	74	—	74	—	66	—	66	—	63	—	63
Müjal arvestam. vnlitsuse kulud ja tulud — <i>Autres recettes et dépenses gouvernementales</i>	101	600	—	499	120	720	—	600	120	1 320	—	1 200	128	630	—	502
21. Muud jooksvad tulud — <i>Autres articles:</i> Laevade parandus — <i>Réparations des navires</i>	60	—	60	—	148	—	148	—	50	—	50	—	78	—	78	—
Kinefilmid — <i>Films cinématographiques</i>	—	80	—	80	—	100	—	100	—	100	—	100	—	120	—	120
IV. Kuld — Or.																
22. Kuld ja kuldraha liikumine — <i>Espèces d'or et lingots d'or</i>	515	50	465	—	64	23	41	—	18	46	—	28	157	18	139	—
Kokku jooksvad artiklid — Total pour les marchandises, services et or	58 978	55 439	3 539	—	91 190	81 297	9 893	—	116 677	123 283	—	5 606	136 569	145 472	—	8 963

viimasel aastal ligi 6% peale, vaatamata sellele, et rahvamajanduslikust seisukohast on kapitaliliikumi-
osa maksimisi lükati edasi. Kuid lõpptulemus ei sed, mis sünnivad rahvusvaheliselt jooksva osa üksi-
olene muidugi jooksvast osast üksi. Otsustavaks kute alade tasakaalustamiseks.

Maksutbilansi jooksva osa punktide osatähtsus ja arvestuse täpsus — *Importance relative de différents postes de la balance des articles courants et le degré de précision.*

14.	Kreedit — <i>Crédit</i>									
	Summad (1 000 kr)	Täpsuse umb- kaudne % (0 tä- hendab täpsis)	Kõikumise piirid	Summad (1 000 kr)			%			
				1929	1930	1931	1929	1930	1931	1932
				1931	1930	1929	1932	1931	1930	1929
Kaubad	42 600	0	—	71 031	96 501	117 516	72,2	77,9	82,7	86,1
Riigivõlgade %	—	0	—	—	—	—	—	—	—	—
Brakkapitalide %	500	20	400—600	900	1 300	1 400	0,8	1,0	1,1	1,0
Laevaprahid ja kuluud sadama- maks	8 148	10	7 333—8 983	9 424	8 934	8 497	13,8	10,3	7,7	6,2
Muu transport	933	5	880—980	1 709	645	587	1,0	1,9	0,6	0,4
Kindlustusepreemiat	1 750	0	—	1 709	2 823	2 050	3,0	1,9	2,4	1,5
Post, tel. jnc.	318	0	—	679	800	1 156	0,5	0,8	0,7	0,8
Välja- ja sissearandajad	600	15	510—690	600	600	—	1,0	0,0	0,5	—
Reisijad ja edasiõppijad	2 453	10	2 203—2 698	3 046	3 672	3 640	4,2	4,0	3,1	2,7
Välisinsidused	1 000	15	850—1 150	1 100	1 200	1 300	1,7	1,2	1,0	1,0
Kõik muud kuld	101	0	—	120	120	128	0,2	0,1	0,1	0,1
Muu	60	10	54—06	148	59	78	0,1	0,2	0,1	0,1
Kuld	515	0	—	64	18	157	0,0	0,1	0,0	0,1
Kokku	58 978	2,5	57 525—60 431	91 190	116 677	136 509	100	100	100	100
Sellest:										
Täpsad andmed	45 284	0	—	73 603	100 267	121 007	76,8	80,7	85,9	88,6
Võimaliku veaga	933	5	886—980	1 760	645	587	1,6	1,9	0,6	0,4
„ „	10 661	10	9 595—11 727	13 218	12 665	12 215	18,1	14,5	10,9	9,0
„ „	1 600	15	1 380—1 840	1 700	1 800	1 300	2,7	1,9	1,5	1,0
„ „	500	20	400—600	900	1 300	1 400	0,8	1,0	1,1	1,0

15.	Deebet — <i>Débit</i>									
	Montant (1 000 kr)	Degré de préc. selon supposés (0 signifie donm. préc.	Extrêmes de l'erreur possible	Montants pour			%			
				1929	1930	1931	1929	1930	1931	1932
				1931	1930	1929	1932	1931	1930	1929
Marchandises (1—3)	37 324	0	—	61 806	100 051	124 379	67,3	76,0	81,8	85,5
Intérêts (4—5)	3 263	0	—	3 467	4 484	3 870	5,0	4,3	3,7	2,7
Autres intérêts (6—7)	2 400	20	1 920—2 880	2 500	3 300	3 400	4,3	3,0	2,7	2,3
Frets etc. (8 et 9)	5 177	10	4 650—5 695	5 617	4 990	4 674	6,3	6,9	4,1	3,2
Autres transports (10)	165	5	157—173	173	177	297	0,3	0,2	0,1	0,2
Primes (11)	2 090	0	—	2 133	2 330	2 144	3,7	2,6	1,9	1,5
Poste etc. (12)	652	0	—	301	440	636	1,2	0,5	0,4	0,4
Migrants (13)	230	15	195—265	450	700	1 000	0,4	0,6	0,6	0,7
Touristes (15)	2 874	10	2 587—3 161	3 275	3 666	3 469	5,2	4,0	3,0	2,4
Serv. dipl. (16)	455	0	—	563	588	746	0,8	0,7	0,5	0,5
Frais d'Etat (20)	679	0	—	704	1 386	693	1,2	1,0	1,1	0,5
Autres (21)	110	10	99—121	135	125	140	0,3	0,2	0,1	0,1
Or (22)	50	0	—	23	46	18	0,1	0,0	0,0	0,0
Total	55 439	2,4	54 100—56 778	81 297	122 283	145 432	100	100	100	100
Dont:										
Données précises	44 483	0	—	60 147	109 325	132 492	80,3	85,0	89,4	91,1
Erreur possible — 5%	165	5	157—173	173	177	297	0,3	0,2	0,1	0,2
„ „ — 10 „	8 191	10	7 345—8 977	9 027	8 781	8 283	14,7	11,1	7,2	5,7
„ „ — 15 „	230	15	195—265	450	700	1 000	0,4	0,6	0,6	0,7
„ „ — 20 „	2 400	20	1 920—2 880	2 500	3 300	3 400	4,3	3,1	2,7	2,3

II. KAPITALIDE LIKUMISE MÄÄRITLEMISE KATSE. — *MOUVEMENT DES CAPITAUX.*

Võlgade tasumine ja laenude tegemine kr.
Amortissement de dettes et emprunts.

Kapitalide liikumise tasakaalu määritlemine on meie oludes eriti raske, kuid teeme siiski esmakordse katse seda selgitada.

Otseste andmetena oleks siin käepärast kõigepealt riigi poolt toimitud võlgade kustutamine ja laenude saamine. Need olid järgmised:

15.	Kreedit <i>Crédit</i>	Deebet — <i>Débit</i>				
		1930	1932	1931	1930	1929
Valitsusvaheliste võlgade kustutamine — <i>Amortissement des dettes intergouvernem.</i>	—	51	90	480	187	
Teliste võlgade kustutamine — <i>Amortissement d'autres dettes publiques.</i>	—	206	450	356	273	
Rahvastelidul laenuvõlgede tagasiost — <i>Achats de titres nationaux (Empr. de Soc. à Nat.)</i>	—	201	181	176	160	
Laenu Rootsi tükurustilt — <i>Emprunt contracté auprès le trust d'allumettes.</i>	7 684	—	—	—	—	
Kokku — Total	7 684	458	727	1 012	620	

Teiste kapitaliliikumiste kohta puuduvad otsesed andmed, kuid kaudset ülevaadet neist võimaldavad pankade välisvarade liikumise arvud.

Erapankade kaudu sündinud liikumine leiab väljenduse, kui võtame kokku nende väliskorrespondentide, -vekslidiskondi, -rediskondi ja -võla arved.

Pankade väliskorrespondentide -vekslidiskondi, -rediskondi ja -võla arvete vahe 1928—32 a. (1 000 kr) — *Correspondants à l'étranger, escompte et avances des banques privées de 1928—32 (1 000 fr).*

16.	1932			1931			1930			1929			1928		
	Meie kasuks	Meie kahjuks	+	Crédit	Débit	+	Meie kasuks	Meie kahjuks	+	Meie kasuks	Meie kahjuks	+	Meie kasuks	Meie kahjuks	+
Krediitbank A.-s.	060	171	+489	508	320	+288	078	809	+79	830	087	+143	809	472	+337
G. Scheel ja Ko	3 150	8 839	-5 689	4 807	9 976	-5 169	8 469	17 161	-8 692	8 767	14 730	-5 963	8 110	15 100	-6 990
Tartu pank	24	845	-821	456	1 441	-985	137	1 539	-1 402	39	1 613	-1 574	152	986	-834
Tallinna linnapank	—	—	—	44	2	+42	82	—	+82	80	—	+80	—	—	—
Tallinna aktsiapank	106	278	-172	11	282	-271	210	1 000	-790	31	710	-679	47	987	-940
Pärnu krediitbank	1	—	+1	1	—	—	3	—	+3	8	1	+7	2	4	-2
Valga pank	—	—	—	1	—	+1	2	—	+2	3	—	+3	1	—	+1
Tartu föödistuspank	13	—	+13	19	—	+19	4	1	+3	1	2	-1	5	2	+3
Viru pank	—	—	—	—	—	—	1	—	+1	—	—	—	1	—	+1
Eesti kommertsbank	—	—	—	—	—	—	128	905	-807	168	1 836	-1 668	218	577	-359
Pärnu pank	—	—	—	—	—	—	4	—	+4	25	89	-64	76	—	+76
Diskonto pank	—	—	—	—	—	—	—	—	—	543	702	-159	160	144	+16
E. Rahvapank	—	14	-14	1	1	—	20	2	+18	26	23	+3	8	5	+3
Tall. juudi ühispank	18	—	+18	18	—	+18	16	10	-6	7	38	-31	8	35	-27
Tartu juudi ühispank	6	—	+6	—	—	—	4	12	-8	—	—	—	—	—	—
Kokku	3 987	10 147	-6 160	5 866	11 923	-6 057	10 058	21 619	-11 561	10 528	20 431	-9 903	9 597	18 312	-8 715

Selle kokkuvõtte oleme valmistanud tab. 16. Üldkokkuvõtte tulemused olid järgnevad 1 000 kr (seis aasta lõpuks):

	Meie kasuks	Meie kahjuks	+
1932 a.	3 987	10 147	-6 160
1931 „	5 866	11 923	-6 057
1930 „	10 058	21 619	-11 561
1929 „	10 528	20 431	-9 903
1928 „	9 597	18 312	-8 715

Eesti Panga kohta olid samad andmed 1 000 kr:

	Meie kasuks	Meie kahjuks	+
1932 a.	5 021	2 039	+2 982
1931 „	15 147	1 057	+14 090
1930 „	23 241	445	+22 796
1929 „	24 884	288	+24 596
1928 „	35 346	3 504	+31 842

Suur vähenemine, mis E. Panga arvudes avaldub, ei ole aga sisuliselt õige; oma enamosas on vähenemine olnud tingitud kullatagavara suurendamisest 1932 a.

Sellepärast annab kahtlemata õigema pildi, kui võtame kogu E. Panga välisvarade summa, kuhu kuulub kuld, väliskorrespondendid, -vekslid, -tšekid ja raha. Kattevara ja väljaspool seda olev kohustusvaba välisraha oli panga aruande järgi:

	1 000 kr
1932 a.	20 306
1931 „	22 424
1930 „	30 259
1929 „	30 377
1928 „	35 432

Lahutades sellest erapankade välisvarade puudujäägid, saame kogu meie kohustusvaba välisraha tagavara. See oli:

	1 000 kr
1932 a.	+14 146
1931 „	+16 367
1930 „	+18 698
1929 „	+20 474
1928 „	+26 717

Kuna arvud on võetud iga aasta lõpuks, peaks nende muutumine aastast aastasse väljendama aasta kestel sooritatud tehingute tagajärgi. Me ei saa muidugi teada läbikäigu ulatust, küll aga bilansitulemuse.

Järelikult, iga aasta lõpuks vähenes meie välisvara, eelmise aastaga võrreldes, järgmiselt:

	1 000 kr
1932 a.	2 221
1931 „	2 331
1930 „	1 776
1929 „	6 243

Välislaenu tasumine, mille kohta andmed tõime eelpool, teostati samuti E. Panga vahetlitsel, ja peaks sisalduma toodud arvudes, nii et nende kordamiseks pole tarvidust. Jääb siis jooksvatele artiklitele vastuseadmiseks vaid saadud laenu Rootsi tiku-trustilt ja toodud välisvarade vähenemine.

Selle juures tuleks märkida, et maksubilansi koostamise tehnika seisukohalt jooksvate välisvarade vähenemine esineb positiivse (+) summuna kreditis (ja vastupidiselt, välisvarade suurenemine deebetis). See esialgu vastuoksusena paistev tõsiasi saab kohe selgeks, kui mõtleme, et välisvarade vähenemine on põhjustatud esijoones, näiteks, väliskaupade sisseveost. Seni kui sissevedu on võrdne väljaveole, seisab viimane tema vastukaaluks kreditis. Ületab aga sissevedu väljaveo, siis peame tasakaalustamiseks makstud välisraha summa asetama krediti. Samuti paigunevad väljaveost (krediti) rohkem saadud välisraha summad deebetis. Esimene on võrdne välisjõlgnevuse suurenemisele või laenuaamisele, teine välisjõlgnevuse vähenemisele või laenu tagasimaksimisele. On ju summade suurenemine välismaal sisuliselt kapitali väljaveol, summade vähenemine seal — kapitali sissevool, kuigi enamjaolt mitte raha kujul.

Kui loeme õigustatust paranduse, millega võetud arvesse Englise naela langusel arvestatud kahju, mis sisuliselt polnud mingi kapitali ühest riigist teise

MAKSUBILANSI JOOKSVATE ARTIKLITE JA KAPITALIDE LÜKUMISE KÕRVUTUS — BALANCE ENTRE LES MOUVEMENTS
DES CAPITAUX ET ARTICLES COURANTS.

17.	1932	1931	1930	1929
Jooksvate artiklite bilansi vaho — <i>Balance des articles courants</i>	+3 539	+9 803	-5 606	-8 963
E. Panga välisvarade ja erapankade väliskorrespondentide, -veksi- diskondi, -rediskondi ja -võlaarvete vähenemine (+ kui välis- võlgnevuse suurenemine) — <i>A ajouter le résultat net du mouve- ment des capitaux: diminution nette des réserves à l'étranger de la Banque d'Estonie et des banques privées</i>	+2 221	+2 331	+1 770	+0 243
Summa ja vahe — Total et différence	+5 760	+12 234	-3 830	-2 720
Sellest maha: Kahjuks arvatud kursivahe ingl. n. langem. — <i>A déduire: différence due à la chute de £ (différence comptable)</i>	—	-7 074	—	—
Sellele juure: Rootsi tikutrusti laen — <i>A ajouter: l'emprunt contracté auprès le trust d'allumettes</i>	—	—	+7 523	—
Tulemus — Résultat	+5 760	+5 150	+3 693	-2 720
Arvatav vastukaal — <i>Montant probable minimal des versements de crédits pour l'étranger, mouvements des capitaux et théaurisation des devises étrang., ainsi que les erreurs et omissions</i>	-5 760	-5 150	-3 693	+2 720

liikumise tulemus, siis näeme, et viimase kahe aasta kestel, mil meil jooksvad artiklid andsid küllalt märgatava aktiivsusega bilansi, on vaatamata sellele välisvarade tagavarad kahanenud. Aktiivsus bilansis, mis põhjustatud esijoonel väljaveo võrdlemisi suurest ülekaalust, ei leidnud omale sugugi vastavat väljendust deebetipoolel välisvarade kasvus, nagu see oleks olnud loomulik, vaid sellele tuli anda veel lisa ennem olnud välisvaradest. 1930 a. jooksvate artiklite osa passiivsuse kattis üle tikutrusti laen, kuid siiski vähenesid ka sel aastal välisvarad.

Kuivõrt õige on see tulemus? Kõigepealt — tema olemasolu eneses ei ole kahtlust. Jooksvate artiklite bilansi aktiivsus on saanud esijoonel väliskaubandusest ja selle arvestuse viis on täpsamaid maksubilansi osi. Pealegi on see aktiivsus jooksvate artiklite üldtulemusel väiksem kui väliskaubanduse oma üksi.

Arvestuseviisi suhtes nõrgemad osad — reisijate tulud-kulud ja tulud laevasõidus ei etenda mõjuvat osa. Kui nende osade bilansi kohta oletada isegi 50% eksimust, ei muudaks see üldtulemust palju. Arvestamata aladest võiks tõsisema kaalu omada vast veel salakaubandus, kuid äärmisel juhul sellele isegi paarimiljonilist osa deebetis jättes, jääks ikkagi veel muu osa aktiivsus püsima, eriti 1931 a. Ja järjekindel välisvarade vähenemine on ikkagi tõsiasi.

Jääb sellepärast vaid oletada, et lõpptulemuse krediti summale peab seisma vastukaaluna vähemalt samasuur deebetipunkt kapitali väljavoolu näol. Neid punkte õieti on koguni mitu, nagu teame tegelikult elust viimaseil aastail. Siin on ennem saadud kapitalide ja krediitide tasu-

mine, milliseid nõuti sisse kriisi süvenedes; meie oma kapitalide põgenemine; välisraha kogumine ja hoidmine tagavarana, kõrvaldumine mustabörsi tegevuskapitalina ja „sukasääres”. Ning, lõpuks, kuid võib olla, mitte viimseina, ka arvestuse võimalikud vead ja vahed sisalduvad siin.

On täiesti tõenäoline, et sel teel viimaseil aastail meil on voolanud välja ja kõrvaldunud rahvusvahelisest ringvoolust suurem summa raha. Kas on see just ca 12 milj. kr, nagu vormiliselt näitab meie kokkuvõte (kolme aasta summa — 1929 a. arv), või mõni teine summa, seda ei saa me iialgi täpsalt teada. Kuid üks asjaolu lubab oletada, et see summa on vaid alammäär ja tõeline summa peab olema kindlasti suurem. Nimelt, oma arvutuseks oli meil võimalik kasutada vaid pangaandmete aasta lõppsummat, kapitalide läbikäik ise aasta kestel jääb meil teadmatusks. See aga on muidugi palju suurem.

Võlgade tasumine ja krediitide tagasimaksmine oma loomult on kulu, mis, kui see ei sinni kapitalist enesest, suurendab puhast rahvavara. Muidugi tuli meil teatud määral paratamatult neid tasumisi teostada, niipalju kui seda nõuti ja oli võimalik, kuid selline välisreservide vähendamine ajal, mil nende vajadus eriti tunduv, oli kahtlemata kaotuseks meie majandusele. Teine osa aga — välismaale põgenenud, sukasaarde ja mustale börsile vajunud summad — oli üks neist ebaproduktiivseimaist ohvreist, mis meie rahvamajandusel on tulnud tuua, pealegi veel sellise vaevaga arendatud väljaveo tuludest. Kahjuks oli aga ka selle tekkimine kõigiti arusaadav üleulataval ajal.

III. RAHVUSVAHELSE VÕLA BILANSS — BALANCE de la DETTE INTERNATIONALE.

Järgnevalt teeme katse määritleda ligikaudselt ka meie rahvusvahelist võlgnevust. Esmakordse katsena ei saa see arvestus muidugi kuigi täppis,

kuid, loodame, annab aluse tulevasiks arvestusiks, kunas käepärast juba paremad andmed.

Riigivõlad on Majanduseministeeriumi andmeil

võetud kokku nende seisus iga aasta lõpuks järgnevas tabelis. Suurima osa neist moodustavad Vabadus-sõjajaegsed võlad Inglisele ja Am. Ühendriigile. Raha- ja pangareformi laenu kõrval esinevad veel Tallinna linna veevärgi ehitamise puhul tehtud linnavalitsuse võlg, mis pärast riigi poolt võetud üle, Rootsi kaubakrediit ja tuletikumonopoli laen.

Võlad, arvatult kroonides, suurenesid peale 1927 a. laenu jälle tunduvalt 1930 a. tuletikumonopoli laenu saamisega. 1931 a. vähenes laenude summa kursi

järgi arvatult ligi 12 miljoni võrra inglise naela languse tagajärjel. 1932 a. oli tegemist uue suurenemisega, sest arvati juure maksmata jäänud summad ja %. Nii oli, kullaväärtuse järgi arvatult, 1933 a. alguks meie riikliku võla üldsumma peaaegu täpsalt sama suur, kui 1928 a. — ligi 110 miljonit *kr.* Huvitaval viisil, meie veidi üle 1 100 tuh. rahvastiku juures, kujuneb sellega keskmine võlakoormis kodaniku kohta ümmarguse summana ligi 100 *kr.*

Riigivõlgade summa aasta lõpuks — *Dettes extérieures de l'État à la fin de l'année.*

18.	Vastavas valuutas — <i>En monnaie correspond.</i>					Ekr. (1 000)				
	1932	1931	1930	1929	1928	1932	1931	1930	1929	1928
Valitsustevahelised võlakohustused — <i>Dettes intergouvernementales (de guerre)</i>	£ 1 137 981	1 115 205	1 117 224	1 139 020	1 140 790	78 439	75 437	82 100	81 400	80 603
	\$ 17 203 743	16 466 013	16 466 013	16 288 998	16 062 466					
Raha- ja pangareformi laen — <i>Emprunt contracté sous les ausp. de la Soc. de Nations</i>	£ 604 300	675 500	684 200	689 000	695 600	22 319	22 857	27 097	27 206	27 397
	\$ 3 771 500	3 848 000	3 903 000	3 938 000	3 966 000					
Koos	—	—	—	—	—	100 758	98 294	109 197	108 606	108 090
Muud riigi ja omavalitsuste laenud — <i>Autres dettes</i>	£ 64 000	79 000	94 000	109 000	104 000	8 804	9 076	10 090	2 807	2 769
	Rkr. \$ 216 915	8 288 806	8 357 409	822 021	884 690					
Ütise — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	109 562	107 370	119 287	111 413	110 859
Vaha eelmise aastaga võrreldes (+ või —) — <i>Différence avec l'année précé.</i>	—	—	—	—	—	+2 192	-11 017	+7 874	+554	—

Eravõlgade kohta välismaile puuduvad meil ikkagi veel võimalused saada täpsaid ja üksikasjalisi andmeid, kuna isegi sel alal, mille vastu teistes riikides tuntakse elavaimat huvi — väliskapitali investeerimised — meil pole võimalust teha järjekindlaid kokkuvõtteid. Nii vastavate ettevõtete asutamisel kui ka pärastpoolisel tegevusel ei ole seni tarviliseks peetud neilt ettevõttele nõuda andmeid. Need aga peavad seda oma ärisaladuseks.

Praegu on meil siiski kasutada rida erakorraliselt kogutud andmeid sel alal. Nimelt nõudis Eesti Pank läinud aasta lõpul kuulutise teel kõigilt, kel välismaale võlgu, teatme sisseandmist võla kohta. Saabunud ligi 11 000 teatmest tehti kokkuvõte, mille andmeid kasutame allpool. Muidugi pole saadud materjal kaugeltki ühtlane ega ole kindel, et teatmeid andsid kõik. Teispoolt on küllalt põhjendatud oletus, et mitmedki firmad võisid omis ülesandeks arve suurendada, soovides nii varustuda põhjendusega valuutanõudmisiks tulevikus. Eeldusel, et need asjaolud teatud määral tasakaalustavad andmete kvaliteeti, püüame kasutada seda ainulaadset kokkuvõtet.

Eesti Pangale esitatud teadaannete põhjal võlgneti meil välismaile:

Sisseveetud kaupade eest	tuh. <i>kr</i>	15 555
Sellest kaubanduslikud ettevõtted		9 314
„ tööstuslikud „		6 241
Väliskapitali investeerimised		13 111

¹⁾ Peamiselt Riita.

Muud kohustised	2 787
Sellest kindl. alal	295
„ reisibüroo kohust. sõidupil.	11
„ telegraaf. ja telef. alal ¹⁾	77
„ ärikulude alal (speditioon, proviisioon, komisjon, porto, reklaam, laouür, patendimaksud jne.)	529
„ filmide üür	82
„ võlgade %, viivituse ja diskonto %	1 762
„ honorarid	18
„ välismail edasiõppijate cest.	13
Täpsalt määritlemata kohustised	2 650
Sellest tööstusettevõtted	1 774
„ kaubandusettevõtted	735
„ eraisikud, seltsid jne.	141
Kokku	34 103

Kogu muude kohustiste rühm kuulub iseloomult jooksvate kulude hulka, milliste vaatlusel oleme neid kontrolliks kasutanud. Kui nüüd oletame, et täpsamalt määritlemata kohustisist tööstusettevõtete omad kuuluvad investeerimiste hulka ja kaubandusettevõtete omad on samuti võlg kaupade eest, saaksime tulemusena püsivama iseloomuga väliskohustistena:

Kaubakrediit (kohustised sisseveo alal) 16,3 milj. *kr.*
Väliskapitali investeerimised 14,9 „ „

Kuivõrt tõenäolised on need summad? Kõigepealt kaubakrediit (kus küll palju ka kohustisi, mis tekkinud lihtsast võimatusest saada välismaksu-

vahendeid), sisaldab summased arvatavasti isegi rohkem kui tõeline võlgnevus. On arusaadav, et importöörid ja ärid püüdsid anda üles kõik omad kohustised. Üldsumma — 16,3 milj. *kr* — võrreldes eelkainud 12 kuu sisseveoga (1931 a. detsembrist kuni 1932 a. detsembrini) 38,5 milj. *kr* (aastasumma 36,0 — detsembris 3,0 + 1931 a. detsembris 4,6) moodustab 42,3% aasta sisseveost. Nii oli 1932 a. detsembriks meil võlgu 42,3%, ehk saavutatud ligi viiekuine kaubakrediit, olgu vabatahtlik või olude tagajärjel kujunenud.

Võttes arvesse, et varemäl aastail meie kaubakrediit on olnud võrdlemisi lühiajaline — enamjaolt kolmekuine, võiks arvata, et tõeline summa peaks olema kolme- ja viiekuise krediidisumma vahel (s. o. 9 ja 16 milj. *kr* vahel).

Investeeringumiste summa — 14,9 milj. *kr* — on aga kahtlemata vähendatud. Nähtavasti ei ole ülesandmisi teinud mitmed suuremad ettevõtted, kel ligemal ajal pole kavatsust asuda võlgade või sisse mahutatud kapitalide tasumisele. Andmete üksik-asjalisel vaatlusel leidsime rea selliseid ettevõtteid, kel kahtlemata olemas väliskapitali oletatava võla-summaga kuni 7 milj. *kr* ulatuses.

Erapankade 10 milj. *kr* välisvõlgnevusest (mida näitasid pankade väliskorrespondentide, -vekslidiskondi, -rediskondi ja võla arved — v. ülal) on kahtlemata osa korduv, kas panga kaudu investeeritud või kaubaarvete õienduse summade näol. Kuid kui veel puuduva osa üldse hindame poolena sellest — 5 milj. *kr* peale, siis on see vaevalt liialdatud. Nii oletame püsivama iseloomuga väliskapitali paigutusi meie rahvamajanduses 1933 a. alguks kokku ligi 27 milj. *kr* peale (14,9 + 7 + 5).

Minnes välja sellest ligikaudsest hinnangust, püüame püstitada oletusi ka eelmiste aastate kohta.

Investeeringumiste summa kohta oletame, et ta muutus vastavalt erapankade välisvõlgnevuse muutmisele. Kuna see oli

1932 a.	10 milj. <i>kr</i> .
1931 „	12 „ „
1930 „	22 „ „
1929 „	20 „ „

siis, võttes nagu 1932 a. pool sellest summast investeeringumiste komponendina, kujuneks nende summa:

1932 a.	27 milj. <i>kr</i> .
1931 „	28 „ „
1930 „	33 „ „
1929 „	32 „ „

Kaubakrediidi alal ainult viimasel aastal, erakorraliste asjaolude tõttu, pikenes tegelik võlgnevuse aeg. Tavaliselt aga oli eelmisel aastail tegemist vaid kolmekuise krediidiga. Sissevedu ja sellest oletatud uuendatav kaubakrediit oleks järgmine:

Millj. <i>kr</i>	Sisseveotu	Kaubakred.
1932 a.	36,0	12 ¹⁾
1931 „	61,2	15,3
1930 „	98,4	24,6
1929 „	123,0	30,7

Peale investeeringumiste ja kaubakrediidi on meil olnud veel üks eriliik uuendatavat lühiajalist krediiti: avansid metsatööstureile. Parematel aastatel tõusis see summa vast 10 milj. *kr* peale. Oletades seda summat 1929 a. ja vähendades seda proportsionaalselt metsasaaduste väljaveo väärtusele, saame järgnevad arvud:

1932 a.	1,0 milj. <i>kr</i> .
1931 „	3,0 „ „
1930 „	6,5 „ „
1929 „	10,0 „ „

Nii oleks meie välisvõlgnevus ja lühiajalised krediidid olnud ümmarguselt:

Millj. <i>kr</i>	1932	1931	1930	1929
Pikaajalised investeeringumised				
otse ja pankade kaudu	27	28	33	32
Lühiajalised kaubakrediidid	12	15	25	31
Lühiajalised avansid metsatööstureile	2	4	7	10
Kokku	41	47	65	73

Kogu see tulemus on muidugi vaid oletus, mida oleme sunnitud püstitama paremate andmete puudumisel ja mille kontrollimiseks puuduvad praegu võimalused. Igatahes on ta aga kooskõlas meie poolt eelmiste maksubilansside avaldamise puhul püstitatud oletusiga (väliskapitali pealt tasutavad protsendid — 4 milj. *kr* ümber aastas, ja võla üldsumma — 50—70 milj. *kr* ümber). Selle meie oletusega nõustusid nii asjatundjad kui ajakirjandus ja täpsamaid andmeid seni pole keegi toonud.

Arvud on samuti kooskõlas üldteatud töösiasjaga, et viimastel aastatel, eriti enne kitsendusi, kuid ka pärastpoole, oli suur arvete õiendamine välismaadega, mille juures, ja eriti kaubakrediidi alal, voolas välja suuri summased.

Seepärast kasutame neid arvused, milliste arvatav viga peaks olema igatahes alla 20%, kuni paremate saamiseni.

Samuti arvutasime nende alusel ligikaudu meie poolt välismaile makstud protsendid (v. eelpool p. 6—7). Need kujunesid, oletades pikaajaliselt paigutusilts keskmiselt 7% maksmist ja lühiajaliselt — 3% — on ju neist osa ilma protsendita:

1932 a.	2,4 milj. <i>kr</i> .
1931 „	2,5 „ „
1930 „	3,3 „ „
1929 „	3,4 „ „

Eesti kapitalide kohta välismaail on samuti käepärast kõigepealt pankade andmed. Nende järgi oli aasta lõpul erapankadel summased meie kasuks (väliskorrespondentide, vekslidiskondi, -rediskondi ja võlaarved):

¹⁾ Ülesandmiste kohaselt E. Pangale oli see 16,3 milj.

1932 a. . . .	4,0 milj. kr.
1931 „	5,9 „ „
1930 „	10,1 „ „
1929 „	10,5 „ „

Peale selle oli välismail summasid E. Pangal. Kuna aga peale analoogiliste arvete suurem osa tal seisis kullana, ei saa siin täpsat vahet teha, vaid võtame välisvarana kõik E. P. kulla, välisvekslite, korrespondentide ja muu kohustusvaba välisvara. See oli järgmine:

1932 a. . . .	20,3 milj. kr.
1931 „	22,4 „ „
1930 „	30,3 „ „
1929 „	30,4 „ „

Liites seda erapankade summadega selgub, et meil oli üldse välisvarasid:

1932 a. . . .	24,3 milj. kr.
1931 „	28,3 „ „
1930 „	40,4 „ „
1929 „	40,0 „ „

Teiste erakapitalide alal on meil käepärast andmed Lätist, kus 1929 a. meie kapitali investeerimisi hinnati 3,2 milj. kr peale (peamiselt paberija tekstiiltööstuses, transpordis ja pankades). Osaliselt on siin muidugi tegemist eesti nime kasutamisega meilgi väliskapitaliga töötavate ettevõtete poolt, kuid fakt on üldtunnustatud. Samuti on meie ettevõtetel rajanud harusid ka Leedus. Hoiusummasid, mis meie kodanikud välismaile paigutanud, on samuti raske hinnata, kuigi nende olemasolu fakt teada. Arvatavasti oleme küllalt mõõdukad, kui investeerimiste ja hoiumummade üldsumma hindame 15 milj. kr. peale.

Protsendid kapitalide pealt olid pankade andmeil:

1932 a. . . .	0,3 milj. kr.
1931 „	0,7 „ „

Arvestades protsendimäära summat aasta lõpuks, selgub, et saadud on keskmiselt 3,3% aastas.

Oletusi meie Rahvusvahelise välisvõlgnevuse kohta 1932 a. lõpuks — *Essais d'établissement du montant de la dette internationale de l'Estonie à la fin de 1932.*

19. KOHUSTUSED — EXIGIBILITÉS.	MILJ. kr	VARAD — AVOIRS.	Milions de kr
Riigi võlad. <i>Dettes de l'État.</i>			
Valitsustevahelised võlakohustused — <i>Dettes intergouvernementales</i>	78,4	E. Panga ja pankade välisvarad — <i>Avoirs étrangers de la Banque d'Estonie et d'autres banques</i>	24,3
Raha ja pangareformi laen — <i>Emprunt sous les ausp. de la Soc. des Nations</i>	22,3	Raha- ja pangareformi paberid Eestis — <i>Titres de l'emprunt de la Soc. des Nat. en Estonie</i>	3
Muud riigi- ja omavalitsuste laenud — <i>Autres dettes</i>	8,8		
Kokku — Total	109,5		
Kapitalipaigutused ettevõteteis ja pankades — <i>Placements à long terme en entreprises et banques</i>	27,0	Kapitalipaigutused ja hoiumummad välismail — <i>Placements à long terme et dépôts à l'étranger</i>	15
Välismaalaste kinnisvarad — <i>Biens immeubles des étrangers</i>	2	Kinnisvarad — <i>Biens immeubles</i>	5
Kokku — Total	138,5	Kokku — Total	47,3
		Vahe — Balance	-91,2

Peale selle kaubakrediit ja uuendatavad lühiajalised kohustised — *En plus crédits commerciaux et dettes à court terme.*

Kui mitte arvestada lühiajalisi kaubakrediidide ja kohustisi, mis järkjärgult uuendatakse ja millele vastu seisab teatud summa meie poolt antud krediidide ja komisjonikaupu, oleks meie pikaajaline puhas välisvõlgnevus jämedais joonis ligi üheksakümne milj. kr ümber. Meie arvatavasti veidi suurendatud välisvõlgade arvestuse ja tagasihoidliku oma välisvarade hinnangu puhul peaks tõeline nettovõlgnevus olema ennem väiksem, kui suurem. Sellest summast ligi 80% moodustavad valitsustevahelised, peamiselt sõja ja abistamise võlad. Sellest selgub suur koormis, mida need meie üldiselt mitte väga kõrges välisvõlgade summas moodustavad ja milline oleks kergendus nende kustutamisel.

*

Käesolevalt tehtud ligikaudses kokkuvõttes on meil tulnud teha terve rida oletusi ja hinnanguid, millest mõnede iseloom vaid ligikaudne. Oleme seda

teinud selleks, et ligikaudsetki selgust muretseda olukorda. Kui isegi võimalikud vead arvudes oleks suuremad, kui seda oletame meie, oleks nende abil siiski tõestatud kaks tähtsat tõsiasja:

Kapitali väljavoolu kohta meil viimaseil aastail on nüüd määritletud vähemalt minimaalalatus ja see annab tähtsa joone meie rahvamajanduse iseloomustuseks. Välisvõlgnevuse arvutamisel on seni opereeritud enamjaolt vaid riigivõlgade summaga, mis tundubalt kõrgem meie nettovõlgnevusest. Nagu jällegi näitasime, on meil olemas ka vastukaaluks teatavad summad, arvatavasti suuremad, kui meie minimaalarvestus.

Loodetavasti lähemate aastate kestel paranevad andmetesaamise võimalused ja tulevased kokkuvõtted täpsustuvad järkjärgult ikka rohkem. Seni aga andku esitatugi vähemalt aluse, millele on võimalik lisandada parandusi ja täiendusi neil, kel selleks võimalusi.

Maksubilansi kohta enim Keskbüroo väljaandis ilmunud andmed.

Maksubilans 1928 a. — A. Tooms, E. Statistika nr. 02(7)—03(8), 1929 a., lhk. 420—426.

Maksubilans 1927 a. — A. Tooms, E. Statistika nr. 78(5), 1928 a., lhk. 308—310.

Eesti maksubilans 1924—26 a. — A. Tooms, E. Statistika nr. 60(5), 1927 a., lhk. 230—256.

G. Tomberg.

VÄLJARÄND 1932 a. ÉMIGRATION en 1932.

Sis u: 1. Väljarändajate arv ja sihtmaa, lhk. 268. 2. Väljarändajate koostis, lhk. 270.

1. Väljarändajate arv ja sihtmaa.
Nombre des émigrés et pays de destination.

Väljarännust kui olulisest nähtusest ei saa Eestis 1932 a. enam olla juttu. Tervet ilma haaranud majandusekriis ja töötaolek on sundinud riike asuma sisserännu piiramisele kas otsese keelu või välismaalastel tööleidmisvõimaluste kõrvaldamise läbi. Paljude — ka endiste aegade tuntud sisserännu maade vastavad sammud on otseselt mõjunud ka Eesti väljarännule. Nii on väljaränd Eestist vähenenud iga aastaga järjekindlalt kuni 1932 a., mil võime väljarändu lugeda peaaegu olematuks.

Väljarändajaid leitud:	Vähenevuse võrreldes eelm. aastaga
1932 a. — 328	40,1%
1931 „ — 644	35,9 „
1930 „ — 1005	30,2 „

Nagu andmeist selgub, vähenes eelmise aastaga võrreldes väljarändajate arv 1932 a. 40,1%, 1931 a. 35,9% ja 1930 a. 30,2%.

Väljarännu vähenemise vastu on viimaseil aastail tõusnud sisseränd, mille liiklemisest kujuka pildi saame tab. 1 andmeist.

Eesti kodanikkude ülepiiri liikumine 1927—1932 a.
Citoyens estons ayant passé les confins de la République.

1.	Sissesõitnud <i>Entrés</i>	Väljasõitnud <i>Sortis</i>	Vahe (+ ehk —) <i>Différence (+ ou —)</i>
1932	116 750	115 008	+1 061
1931	132 258	131 318	+940
1030	144 434	144 673	-239
1929	145 120	145 321	-192
1928	141 176	140 222	+954
1927	110 032	111 885	-1 853

Nagu selgub, on 1932 a. eestlasi rohkem tulnud sisse kui siirdunud välja 1 061 ja 1931 a. 940.

Arvestades toodud pluss-vahedega ja tegeliku väljarännuga peaks kodumaale tagasisiirdunute arv ulatuma ümmarguselt:

1932 a.	1 400
1931 „	1 600
1930 „	800

Väljaränd Eestist 1926—1932 a. — *Émigration de 1926—32.*

2.	1932			1931	1930	1929	1928	1927	1926
	Kokku <i>Total</i>	Mehed <i>Hom.</i>	Naised <i>Fem.</i>						
Üldse— <i>Total</i>	328	180	148	644	1 005	1 439	1 293	2 322	2 426
Ameerika— <i>Amérique</i>	50	24	26	55	342	379	313	413	472
Sel.: Ühendriigid— <i>Dont: Ét. Unis</i>	19	10	9	32	144	113	132
Kanada— <i>Canada</i>	5	3	2	6	97	141	115
Argentiina— <i>Argentine</i>	13	6	7	10	77	73	38
Brasília— <i>Brésil</i>	3	1	2	5	17	27	9
Muud ja selgusetu— <i>Autres et pays inconnus</i>	10	4	6	2	7	25	19
Austraalia— <i>Australie</i>	—	—	—	6	27	86	96	641	223
Aafrika— <i>Afrique</i>	11	4	7	8	10	8	3
Sell.: L. Aafrika— <i>Dont: Afrique du Sud.</i>	—	—	—	5	6	5	3	6	10
Aasia— <i>Asie</i>	2	—	2	14	10	5	3
Euroopa riigesse— <i>Europe</i>	265	152	113	563	616	961	878	1 262	1 715
Sel.: S.N.V.L.— <i>Dont: U.R.S.S.</i>	54	21	33	63	61	90	401	565	1 145

malusi pakkuda võõrastele tööleldmises. Need väljarändajad on peamiselt meremehed, kes teenistusse läinud välislaevadele ehk vähemalt teenistuse leidmise sihiga siirdunud Lääne-Euroopale. Arvatavasti tulevad neist paljud navigatsioonihooaja möödudes kodumaale tagasi.

Ameerikasse (üldiselt) väljarännanute arv püsib eelmise aasta tasemel (50), mis 1926—1930 aasta keskmisest väljarännust teeb vaid $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{9}$. Ühendriigesse siirdus sellest arvust vaid 19. Kanadasse väljaränd katkes täiesti juba 1931 a., 1932 a. läks vaid 5 in. Argentiinasse rändas 13, Austraaliasse ühtegi. Enamik 1932 a. ookeanitagustesse maadesse siirdujad on ilmselt varem väljarännanutele järeleminejad sugulased ja tuttavad. Põhja-Aafrikasse (Maroko ja Alžeeria) rändas välja 11 in., L.-Aafrikasse ühtegi. Aasiase 2 (Palestiina, juudid).

Euroopa riigist esikohal püsib Vene (54), kuhu paljud rännanud laste ja sugulaste juure (enamikult vanemad inimesed), kuid nende hulgas leidub ka puht uue elukoha soetajaid teenistuse otsijaid. Järgmise riigina esineb Saksa 27 in. (rahvus, sugulussidemed, teenistus). Edasi Leedu 30 (klaasitöölised), Rootsi 24 in. (põllutöölised, kohalised rootslased Lääne-Eestist), Prantsuse 12, Poola 12. Kokku rändas välja Euroopa riigesse 265 in., sellest mitmesse riiki (teadm. sihtmaad) 62; milline arv moodustub meremehist, kes

Tagasisiirdujad on suures osas meremehed (välislaevadelt) ja tööleldmise lootusega väljasiirdunud. Tähelepanv arv on aga neid, kes olnud varemalt pikemaajaliselt juba välismaal tegeliku elukohaga (teenistusekohaga) seotud. Kuna varemmail aastail väljaränd esines osaliselt tööpuudust kõrvaldada aitava tegurina, siis viimaste aastate sisseränd on muutumas vastupidiselt mõjuvaks teguriks. Et paljud kodumaale tagasisiirdujad enamvähem kapitaliga inimesed (eriti P.-A. Ühendriigest), siis peaks see meie riigi maksubilansile mõjuma tervendavalt.

1932 a. väljarännus etendavad suhteliselt tähtsat osa Euroopa riigid. Näib paradoksina, et nüüdsel majandusliku surutise ajastul, mil Euroopa riigid ise külvatud üle töötute massidega, veel suudavad või-

Väljaränd Euroopasse sihtmaade järgl.
Émigration en Europe d'après les pays de destination.

3.	1932				1931	1930	1929	1928
	Kokku <i>Total</i>	Mehed <i>Hommes</i>	Naised <i>Femmes</i>					
Austria— <i>Autriche</i>	2	2	—	1	7	2	—	
Belgia— <i>Belgique</i>	4	3	1	4	53	78	10	
Danvig— <i>Danizig</i>	7	6	1	21	12	14	—	
Helvestsila— <i>Suisse</i>	1	—	1	1	—	2	2	
Hispaania— <i>Espagne</i>	—	—	—	—	3	—	—	
Hollandi— <i>Pays-Bas</i>	6	5	1	22	116	147	59	
Inglise— <i>Angleterre</i>	8	5	3	21	11	5	3	
Itaalia— <i>Italie</i>	—	—	—	1	4	18	6	
Jugoslaavia— <i>Yougoslav.</i>	4	1	3	—	—	1	1	
Kreeka— <i>Grèce</i>	—	—	—	—	—	—	—	
Leedu— <i>Lithuanie</i>	30	15	15	18	22	20	10	
Norra— <i>Norvège</i>	—	—	—	—	—	3	—	
Poola— <i>Pologne</i>	12	8	4	14	7	9	12	
Prantsuse— <i>France</i>	12	5	7	24	101	232	10	
Rootsi— <i>Suède</i>	24	11	13	43	29	22	24	
Rumeenia— <i>Roumanie</i>	—	—	—	—	—	—	1	
Saksa— <i>Allemagne</i>	24	12	12	92	53	95	48	
Soome— <i>Finlande</i>	7	7	—	21	27	150	170	
Taani— <i>Danemark</i>	3	2	1	5	3	6	1	
Tšehhoslov.— <i>Tchécoslov.</i>	1	—	1	7	2	1	1	
Ungari— <i>Hongrie</i>	—	—	—	2	—	—	—	
Vene— <i>Russie</i>	54	21	33	63	61	90	401	
Muud riigid— <i>Autr. pays</i>	4	2	2	—	—	6	5	
Teadm. sihtmaad— <i>Inconnu</i>	62	47	15	203	36	63	71	
Kokku—<i>Total</i>	265	152	113	563	616	961	878	

passi võtnud kõikidesse riikidesse. Euroopasse rändajate hulgas oli mehi—57,4%, naisi 42,6% prö 71,6% ja 29,0% 1931 a. Naiste osatähtsus väljarännus on tugevasti tõusnud. Kõrge naiste % esinevad eeskätt Vene, Prantsuse, Rootsi, Leedu, Saksa.

2. Väljarändajate koostis.
Composition des émigrés.

a) Vanus. Väljarändajad vanuselt osutuvad suures enamikus tööjulistiks kodanikeks, kellega lähevad kaasa nende lapsed ja mõnikord ka vanemad. Iseseisvalt noori ja vanu tavaliselt välja ei

rända. Ühessõitjaid oli 1932 a. 17,0%. 20—59 aastased moodustasid 1932 a. Euroopa riigesse väljarändajate juures 75,2% (pro 79,4% 1931 a.) ja väljaspoole Euroopat 66,1% (pro 75,3% 1931 a.). Tugevasti suurenenud on väljaspoole Euroopat rännanute hulgas alacaliste

Väljarändajate vanus 1932 a. — *Âge des émigrants.*

4.	Passiomanikke <i>Personnes munies de passeports</i>			Ühessõitjaid <i>Person. comprises dans les mêmes passeports</i>			Üldse — <i>Grand total</i>					
	Kokku	M.	N.	Kokku	M.	N.	Kokku	M.	N.	%		
										Total	H.	F.
Väljaspoole Euroopat — <i>Hors d'Europe.</i>												
Alla 14 a.	3	3	—	11	4	7	14	7	7	22,6	26,0	19,4
15—19 a.	3	2	1	2	1	1	5	3	2	8,1	11,5	5,6
20—29 a.	18	8	10	1	—	1	19	8	11	30,6	30,8	30,6
30—59 a.	21	7	14	1	—	1	22	7	15	35,5	26,0	41,7
60 ja enam	2	1	—	—	—	—	2	1	1	3,2	3,0	2,7
Teadmata	—	—	—	1	—	1	1	—	1	1,6	—	2,7
Kokku	47	21	26	16	5	11	63	26	37	—	—	—
Euroopa riigesse — <i>Pour pays européens.</i>												
Moias de 14 a.	2	—	2	23	8	15	25	8	17	9,5	5,3	15,2
15—19 a.	18	11	7	3	2	1	21	13	8	8,0	8,7	7,1
20—29 a.	87	62	25	6	—	6	93	62	31	35,5	41,3	27,7
30—59 a.	100	64	36	4	—	4	104	64	40	39,7	42,7	35,7
60 et plus	18	3	15	1	—	1	19	3	16	7,3	2,0	14,3
Inconnu	1	1	—	2	1	1	3	2	1	1,1	1,3	0,0
Total	226	141	85	39	11	28	265	152	113	—	—	—

arv — 30,7%. Rauhade % väljarännus 1932 a. oli õige pisike 4,0—8,4%.

b) R a h v u s. Rahvuselt koosnesid 1932 a. väljarändajad:

	Väljaspoole Euroopat. Euroopa riigesse	
Eestlased	77,8%	74,0%
Sakslased	9,5,,	10,2,,
Venelased	7,9,,	5,6,,
Juudid	3,2,,	1,9,,
Rootslased	—	6,0,,
Muud	1,6,,	4,3,,

Eestlaste osatähtsus väljarännus eelmise aastaga võrreldes on tublisti langenud (1931 a. oli vastavalt 82,7% ja 80,6%). Suhteliselt võrreldes rahva rahvusliku koostisega rändab eestlasi vähem välja kui vähemusrahvaste liikmeid. Eriti kõrge on sakslaste väljarändajate % — väljaspoole Euroopat 9,5% ja Euroopa riigesse 10,2%. Tegelikult rohkem, kui suhteliselt leitud rahvastikus, rändas välja ka juute, rootslasi ja muid rahvusi, kuna venelased seevastu olid vähem väljarännuhimulised suhteliselt võrreldes nende arvuga riigis.

Väljarändajate rahvus (etniline) 1932 a. — *Nationalité des émigrants (ethnique).*

5.	Passiomanikke <i>Personnes munies de passeports</i>			Ühessõitjaid <i>Person. comprises dans les mêmes passeports</i>			Üldse — <i>Grand total</i>					
	Kokku	M.	N.	Kokku	M.	N.	Kokku	M.	N.	%		
										Total	H.	F.
Väljaspoole Euroopat — <i>Hors d'Europe.</i>												
Eestlasi	35	17	18	14	5	9	49	22	27	77,8	84,6	73,0
Sakslasi	6	3	3	—	—	—	6	3	3	9,5	11,5	8,1
Venelasi	3	1	2	2	—	2	5	1	4	7,9	3,9	10,8
Rootslasi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lätlasi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Soomlasi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Juute	2	—	2	—	—	—	2	—	2	3,2	—	5,4
Poolakaid	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Muid	1	—	1	—	—	—	1	—	1	1,6	—	2,7
Kokku	47	21	26	16	5	11	63	26	37	100,0	100,0	100,0
Euroopa riigesse — <i>Pour pays européens.</i>												
Estoniens	162	111	51	34	9	25	196	120	76	74,0	78,0	67,2
Allemands	25	11	14	2	1	1	27	13	15	10,2	7,9	18,3
Russes	12	6	6	3	1	2	15	7	8	5,6	4,6	7,1
Suèdois	16	9	7	—	—	—	16	9	7	8,0	5,9	6,2
Lettons	1	—	1	—	—	—	1	—	1	0,4	—	0,0
Finois	1	—	1	—	—	—	1	—	1	0,4	—	0,9
Juifs	5	1	4	—	—	—	5	1	4	1,9	0,7	3,5
Polonais	3	2	1	—	—	—	3	2	1	1,1	1,3	0,9
Autres	1	1	—	—	—	—	1	1	—	0,4	0,7	—
Total	226	141	85	39	11	28	265	152	113	100,0	100,0	100,0

c) Kutseala. Kutseala järgi jagunesid 1932 a. väljarändajad väljaspoole Euroopat: õppinud töölisi 32,5%, õpilasi 18,9%, ametnikke 10,8%, vabakutselisi 10,8%, põllutöölisi 10,8%, majateenijaid 5,4% ja meremehi 5,4%; teisi elukutseid leidis väiksemal määral.

Euroopa riigesse väljarännanud jagunesid: meremehi 35,8%, õppinud töölisi 27,1%, vabakutselisi 14,0%, lihttöölisi 10,6%, majateenijaid 4,5%, põllutöölisi 3,4%, teisi vähem.

Nagu toodud andmeist selgub, moodustavad Euroopa riigesse väljarännanuist suure osa meremehed,

Väljarändajate kutseala 1932 a. — Occupations des immigrants.

6.	Passilomanikke <i>Personnes munies de passeports</i>			Ühessaitjaid <i>Person. comprises dans les mêmes passeports</i>			Üldse — <i>Grand total</i>					
	Kokku	M.	N.	Kokku	M.	N.	Kokku	M.	N.	%		
										Total	M.	F.
Väljaspoole Euroopat — <i>Hors d'Europe.</i>												
Põllupidajaid	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Põllutöölisi	4	4	—	—	—	—	4	4	—	—	10,8	20,0
Tööst. ja kaub. ettev.	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	2,7	5,9
Õppinud töölisi	8	7	—	4	1	3	12	8	4	—	32,5	40,0
Lihttöölisi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arlteenijaid	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	2,7	5,9
Majateenijaid	2	—	2	—	—	—	2	—	2	—	5,4	11,8
Meremehi	2	2	—	—	—	—	2	2	—	—	5,4	10,0
Ametnikke	3	1	2	1	—	1	4	1	3	—	10,8	5,0
Vabakutselisi	3	2	1	1	—	1	4	2	2	—	10,8	10,0
Õpilasi	6	3	3	1	—	1	7	3	4	—	18,9	23,5
Teadmata	17	2	15	9	4	5	26	6	20	—	41,3	23,1
Kokku	47	21	26	16	5	11	63	26	37	—	—	—
Euroopa riigesse — <i>Pour pays européens.</i>												
Agriculteurs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ouvriers agricoles	7	2	5	—	—	—	7	2	5	—	3,4	1,4
Entrepreneurs des entreprises commerc. et industriel.	2	2	—	—	—	—	2	2	—	—	1,0	1,4
Ouvriers qualifiés	41	33	8	15	2	13	56	35	21	—	27,1	24,7
Journaliers	13	9	4	9	2	7	22	11	11	—	10,6	7,7
Employés de commerce	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Service domestique	0	1	8	—	—	—	0	1	8	—	4,3	0,7
Marins	73	68	5	1	1	—	74	69	5	—	35,8	48,6
Employés	4	1	3	—	—	—	4	1	3	—	1,0	0,7
Professions libérales	25	16	9	4	2	2	29	18	11	—	14,0	12,7
Élèves	4	3	1	—	—	—	4	3	1	—	1,9	2,1
Inconnu	48	6	42	10	4	6	58	10	48	—	21,9	6,0
Total	226	141	85	39	11	23	265	152	113	—	—	—

kes siirdunud välja teenistusse välislaevadele ehk vähemalt selle sihiga. Võimalik et osa neist navigatsioonihooaja mõeldumisel pöördub tagasi. Selle vastu leiame väljaspoole Euroopat rännanute juures suurema % õppinud töölisi ja õpilasi, täh. ookeanitagustesse maa-desse on rännanud rohkemal määral perekonnaga inimesi. Need jäävad enamikus jäädavalt kodumaale kadunuks.

Üldiselt koosnevad väljarändajad pea eranditult proletariaadist, täh. palgatööst ülalpidamist ammuta-

jaist, kuna kapitaliga inimesed, kes välja siirduvad äri-ajamise sihiga, nende hulgas pea täiesti puuduvad. Valuutat viivad väljarändajad välja peamiselt sõiduraha näol, kuna kaasavõetud summad viimaseil aastail n.n. „maabumisrahad“ ei võinud olla suured. Sageli tagatakse maabumisraha (kus see nõuetav) juba varem väljarännanute sugulaste või tuttavate poolt. Iseloomustuseks võiks 1932 a. väljarändu nimetada tema tunduv osas „järeleväljarännuks“.

Väljarännu kohta seni Keskbüroo väljaandets ilmunud artiklid ja andmed:

Väljaränd 1931 a., G. Tomberg, Eesti Statistika nr. 130(9), 1932 a., lhk. 490—492.
 Väljaränd 1930 a., H. Reiman, Eesti Statistika nr. 113(4), 1931 a., lhk. 241—243.
 Väljaränd 1929 a., „ „ „ „ nr. 103(6), 1930 a., lhk. 339—341.
 Väljaränd 1928 a., „ „ „ „ nr. 90(5), 1929 a., lhk. 277—279.

AVALIKUD RAAMATUKOGUD 1931/32 a. BIBLIOTHÈQUES POPULAIRES en 1931/32.

Sisuu: 1. Kogude arv, lk. 272. 2. Raamatute arv, lk. 273. 3. Raamatukogude koostis, lk. 273. 4. Raamatukogude kasutamine, lk. 275. 5. Tulud ja kulud, lk. 275. 6. Raamatukogude juhatajad, lk. 276. 7. Andmeid välisriigest, lk. 276.

Käesolevalt toome andmeid avalikkude raamatukogude tegevusest peamiselt 1931/32 a. Kus pole kirjutatud aastaarvu, tuleb mõista nimetatut. Võrdluseks on toodud arve varemast aastast, võimalikult alates 1926 a., millele kohta esmakordselt nüüdsega võrreldavaid andmeid. Kuid tuleb arvestada, et esimesel paaril aastal oli avalikkude raamatukogude võrk veel kujundamisel, kogud ei töötanud korralikult ja aruanded ning nende põhjal koostatud ülevaated ei ole täielikud. 1930/31 a. kohta pole avaldatud erilevaadet; teiste aastatega võrreldavad kokkuvõtted 1930/31 a. aruandest on Keskbiroo arhiivis.

1931/32 a. puuduvad andmed 5 maalasvalt kogult: Harjumaalt 3 kogu umbes 2800 raamatuga ja Viijandimaalt 2 kogu umb. 700 raamatuga. Järgnevas ülevaates nimetatud 5 kogu ei esine, kuna

polnud võimalik saada kindlaid teatmeid, kas nad töötasid avalikkude raamatukogudena.

1. Kogude arv. 1931/32 a. töötas 667 avalikkude raamatukogu, linnas 41 ja maal 626 (linnas harukogud arvestatud iseseisvaina; Tallinna V harukogu polnud avatud ja jäi kaasa arvamata). Ühe raamatukogu kohta tuli keskmiselt 1700 elanikku (rahvastikuarv 1. I. 1932). Aruannete järgi oli avalikke raamatukogusid 1927/28 a. 567, 1928/29 a. 595, 1929/30 a. 618, 1930/31 a. 640, 1931/32 a. 667.

Raamatute arv ja juurekasv kogudes — *Nombre des livres et complètement des bibliothèques.*

I.	Kogude arv ¹⁾ Nombre des bibliothèques	Raamatute arv. Nombre des livres	Raamatuid keskmiselt — <i>Moyenne des livres</i> 31. III								Raamatute juurekasv % arvust aruandeaasta algul. <i>Accroissement en comparaison avec le nombre au commencement de l'année en %</i>			
			Ühe kogu kohta <i>Par une bibliothèque</i>				100 elan. kohta. <i>Par 100 habitants</i>							
			1932	1931	1930	1929	1932	1931	1930	1929	1931/32	1930/31	1929/30	1928/29
Linnad — Villes	41	194 967	4 755	4 296	3 778	3 727	58	54	48	42	8,2	7,0	10,0	12,2
Tallinn	5	57 546 ²⁾	11 509 ²⁾	10 349	9 288	10 128	43 ²⁾	30	36	31	11,2	11,4	13,1	18,0
Haapsalu	2	2 312	1 156	1 006	844	698	55	47	38	32	15,0	19,1	21,9	2,4
Kuressaare	3	6 663	2 221	1 125	1 039	850	153	79	74	74	97,4	8,3	22,2	31,5
Narva	3	22 042	7 347	7 241	7 070	6 922	88	86	79	77	1,5	2,4	2,2	1,3
Nõmme	1	4 285	4 285	3 700	3 196	2 702	32	28	25	20	14,0	17,0	15,7	23,1
Paldiski	2	3 486	1 743	1 632	1 511	1 016	102	96	89	59	6,8	8,0	7,7	5,9
Paldiski	1	1 432	1 432	1 179	1 041	905	134	105	92	78	21,5	13,3	15,0	22,5
Petseri	2	4 483	2 241	2 087	1 802	1 639	103	95	92	88	7,4	10,3	15,4	14,8
Pärnu	6	15 661	2 693	2 409	2 204	2 252	75	60	62	52	7,0	9,3	17,6	9,2
Põltsamaa	1	1 869	1 869	1 881	1 749	1 609	55	56	57	54	2,1	4,7	3,7	1,2
Rakvere	2	5 631	2 815	2 644	2 460	2 300	45	42	38	36	6,5	7,4	7,0	7,2
Tapa	1	1 349	1 349	782	732	1 090	31	37	37	29	5,8	0,5	0,9	19,3
Tartu	5	53 675	10 735	10 186	7 918	8 953	75	73	59	55	2,2	2,0	7,7	13,5
Tõrva	1	342	342	1 700	1 706	1 427	14	72	72	57	26,7	—	7,0	4,2
Türi	1	1 786	1 786	1 655	1 425	1 181	54	51	44	37	13,0	16,2	18,7	21,6
Vaiga	2	3 760	1 880	1 692	1 545	1 396	31	27	23	18	11,1	0,5	10,6	18,4
Viijandi	1	4 701	4 701	4 600	4 489	4 415	37	36	36	31	2,2	2,5	4,7	2,6
Võru	2	4 044	2 022	1 901	1 767	1 621	82	66	60	57	6,4	8,2	8,4	14,3
Maad — Arrond.	626	401 223	642	633	581	533	49	45	40	36	5,6	10,6	12,5	16,6
Viru	53	48 337	912	805	801	718	42	38	34	31	4,6	11,4	12,4	15,1
Järva	61	34 591	571	635	579	517	62	61	49	45	4,3	0,1	10,7	13,5
Harju	93	54 682	587	614	563	527	57	55	50	43	6,2	0,9	14,3	21,3
Lääne	42	25 119	600	692	543	485	35	33	27	24	7,7	14,4	13,6	19,1
Snare	30	23 141	593	592	508	451	43	41	37	31	4,4	0,1	11,0	16,3
Pärnu	72	50 381	699	666	621	590	67	63	58	52	5,8	9,8	10,6	12,6
Viijandi	56	37 182	664	635	589	522	55	53	47	43	4,5	10,1	11,4	18,7
Tartu	102	62 939	617	599	561	510	50	40	40	35	6,2	11,1	14,7	17,0
Vaiga	25	12 255	490	457	442	432	41	38	37	33	8,1	7,7	11,1	15,1
Võru	61	37 644	617	596	536	479	48	47	42	37	4,3	11,7	11,7	16,2
Petseri	22	14 852	675	632	614	536	25	22	20	16	8,0	10,8	16,2	23,5
Üldse — Total	667	596 190	895	873	814	737	54	50	44	38	6,5	9,4	11,7	15,2

¹⁾ Linnades on haruraamatukogud arvestatud iseseisvaina.

²⁾ Pole arvestatud Tallinna linna keskraamatukogu käsikogu 4402 r., V. harukogu 813 r. ja arhiivid 5643 r. Koos küsi- ja haruraamatukoguga Tallinnas 62 761 r; 100 elaniku kohta 47 r.

2. Raamatute arv. Raamatuid oli 667 aruannud
Nombre des livres. kogus 31. III. 1932 a. 596 190,
 neist linnas 195 tuh. r. (33%) ja maal 401 tuh. r.
 (67%). Peale selle oli Tallinna linna keskraamatukogu
 käsikogus 4 402 r., avamata V harukogus 813 r. ja
 arhiivis 5 543 r.

Raamatuid oli aruannete järgi 31. III:

	üldse	linnas	maal
1932	596 tuh. r.	195 tuh. r.	401 tuh. r.
1931	558 " "	180 " "	378 " "
1930	493 " "	159 " "	334 " "
1929	439 " "	142 " "	297 " "
1928	380 " "	126 " "	254 " "

Ühes kogus oli 31. III. 1932 a. keskmiselt 895 r.,
 linnas 4 755 r., maal 642 r. 100 elaniku¹⁾ kohta tuli
 54 raamatut, kolmel eelneval aastal 50, 44 ja 38 raama-
 matut.

Uute raamatutega täiendati kogusid aasta jooksul:

	üldse	linnas	maal
1931/32	40,6 tuh. r.	15,2 tuh. r.	25,4 tuh. r.
1930/31	51,3 " "	12,1 " "	39,2 " "
1929/30	53,4 " "	14,7 " "	38,7 " "
1928/29	60,4 " "	16,5 " "	43,9 " "

Kogude täiendamiseks aasta jooksul muretsetud
 raamatute arv kahaneb järjekindlalt, eriti viimasel
 aastal — muretseti 40,6 tuh. uut raamatut 51,3 tuh. r.
 vastu eelneval aastal. Tugevasti oldi sunnitud piirama
 kogude täiendamist maal — vähenemine 35%. Linna-
 des võimaldus täiendada kogusid umbes eelneva aas-
 taga võrdsel määral, kui mitte arvestada erakordset

Raamatute arvu muutumine — Mouvement du nombre de livres.

2.	1931/32			1930/31		
	Muretsetud	Kõrvalda- tud kasuta- misel	Juurekasv	Aqrits	Epelut de l'usage	Aacrot- sacment
Üldse	40 635	4 627	36 008	51 324	3 722	47 602
Linnades ²⁾	15 175	432	14 743	12 071	317	11 754
Maael	25 460	4 195	21 265	39 253	3 405	35 848
% arvust aasta algul. En %, au nombre au commencement de l'année.						
Total	7,3	0,8	6,5	10,1	0,7	9,4
Villes	8,4	0,2	8,2	7,2	0,2	7,0
Arrondissements	6,7	1,1	5,6	11,6	1,0	10,6

kasvu Kuressaares — 3 tuh. raamatu võrra. 1931/32 a.
 kõrvaldati kasutamisel üldse 4,6 tuh. r. ehk 0,8%
 arvust aasta algul, missugune protsent on tõusnud
 viimasel kahel aastal, eriti maa arvel. Aasta lõpuks
 kasvas raamatute arv kogudes 36 tuh. ehk 6,5% võrra
 arvust aasta algul. Kõigil aastail alates 1926 a. kuni
 viimase vaadeldavani oli raamatute juurekasv jõud-
 sam maal kui linnas; 1931/32 a. aga vastupidi —
 linnas 8,2%, maal 5,6% arvust aasta algul. Püüdi maal
 jõuda raamaturohkusega järele linnale on jäänud
 soiku.

Tab. 3 on toodud eelnevate aastate eeskujul raama-
 matukogude suurus linnas ja maal raamatute ja kogude
 arvu järgi:

Availikkude raamatukogude suurus % 31. III 1932 — Grandeur des bibliothèques en % le 31. III 1932.

3.	Kogude arvu järgi — D'après le nombre des bibliothèques									Raamatute arvu järgi — D'après le nom. d. livres									
	Kuni 50 r. Järgi d. 50 r.	I	51—200 r. II	201—500 r. III	501—1000 r. IV	1001—2500 r. V	2501—5000 r. VI	5001—10000 r. VII	10001—20000 r. VIII	20001 ja üle- et plus IX	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Üldse - Total	1,2	6,0	31,0	44,4	14,5	2,1	0,3	0,1	0,4	0,0	0,9	12,7	34,9	23,1	8,7	2,2	2,8	14,7	
Linnad — Villes	—	—	4,9	12,2	39,0	29,3	—	4,9	2,4	7,3	—	—	0,3	1,9	14,6	23,2	6,7	8,4	44,0
Maal — Arrondissements	1,3	0,4	32,7	46,5	12,8	0,3	—	—	—	—	0,0	1,4	18,7	50,0	27,4	1,6	—	—	

3. Raamatukogude koostis.
Répartition des livres d'après le contenu.

	31. III. oli raamatuid %:				
	1932	1931	1930	1929	1928
Ilukirjandust	62,3	61,3	59,2	58,2	56,8
teaduslikku k.	35,0	36,2	38,1	38,0	40,4
lastekirjandust	2,7	2,5	2,7	2,0	2,8

Ilukirjanduse osatähtsus tõuseb järjekindlalt tea-
 dusliku kirjanduse arvel, lastekirjanduse osatähtsus

püsis endisena. Linnas tõusis ilukirjanduse protsent
 51,1 pealt 1928 a. 60,7 peale 1932 a., maal vastavalt
 59,5 pealt 63,2 peale. Ilukirjanduse protsent püsis
 kõrgemana maal, kuid selle kasv pole maal nii jõudus
 kui linnas — vahe linna ja maa protsendis kahaneb
 aast-aastalt.

Raamatuid oli eestikeelseid 78,2%, saksakeelseid
 6,3%, venekeelseid 14,0% ja muid keeli 1,5%, milline
 vahekord pole muutunud aastatega kuigi tunduvalt.

¹⁾ Rahvastiku arv linnades 1. I. 1932, maal 1922 a. rahvalugemise.

²⁾ Vaata märkus tab. 1.

Raamatute jaotus % üldarvust 31. III 1932 a. -- Répartition des livres en % au nombre total le 31. III 1932.

4.	sisu järgi -- D'après le contenu			keele järgi -- D'après les langues				
	Hukirjand. <i>Belles-lettres</i>	Teaduslik kir- jandus <i>Littérature scientifique</i>	Lastekirjandus <i>Littérature d'enfants</i>	Eesti <i>Estoniens</i>	Saksa <i>Allemands</i>	Rootsi <i>Suédots</i>	Vene <i>Russes</i>	Mund <i>Autres</i>
Linnad - Villes	60,7	35,1	4,2	45,8	18,8	0,0	32,4	3,0
Tallinn	49,7	47,5	2,8	49,1	20,0	0,0	23,5	7,4
Haapsalu	68,6	31,4	—	78,1	21,3	—	0,5	0,1
Kuressaare	78,7	20,2	1,1	47,5	50,1	—	1,8	0,0
Narva	52,0	34,7	13,3	11,8	14,4	—	72,8	1,0
Nõmme	70,6	22,4	7,0	69,0	8,3	—	21,7	1,0
Paide	74,9	24,4	0,7	97,1	0,2	—	2,7	0,0
Paldiski	71,0	28,6	0,4	71,0	13,9	—	15,0	0,1
Petseri	69,0	30,4	0,6	33,8	—	—	66,2	—
Pärnu	60,9	31,7	1,4	57,9	28,6	—	11,3	2,2
Põltsamaa	59,9	39,2	0,9	72,5	20,8	—	6,7	—
Rakvere	75,9	23,8	0,3	47,7	30,3	—	12,8	0,2
Tapa	70,1	29,0	—	90,9	0,1	—	—	—
Tartu	66,5	28,8	4,7	36,6	14,7	0,0	47,2	1,5
Tõrva	71,1	22,5	6,4	100,0	—	—	—	—
Türi	71,9	20,9	1,2	88,7	3,2	—	7,8	0,3
Valga	62,9	35,4	1,7	79,6	19,9	—	0,3	0,2
Viljandi	60,7	36,9	2,4	80,8	11,5	—	5,0	2,7
Võru	62,6	32,5	4,9	48,0	29,2	—	21,8	1,0
Maad - Arrond.	63,2	34,9	1,9	94,0	0,3	0,4	5,0	0,3
Viru	62,6	34,6	2,8	85,0	0,2	—	13,3	1,5
Järva	62,2	35,3	2,5	99,3	0,1	—	0,0	0,0
Harju	63,8	34,8	1,4	98,1	0,1	1,1	0,6	0,1
Lääne	62,0	36,1	1,9	94,9	0,8	4,1	0,2	0,0
Saare	61,3	38,2	2,5	99,7	0,0	—	0,3	0,0
Pärnu	64,1	34,8	1,1	90,1	0,3	—	0,6	0,0
Viljandi	62,6	36,4	1,0	99,4	0,3	—	0,3	0,0
Tartu	65,6	32,7	1,7	92,5	0,1	—	7,4	0,0
Valga	63,0	34,6	2,4	98,7	0,2	—	0,4	0,7
Võru	60,0	38,5	1,5	98,4	1,3	—	0,3	0,0
Petseri	68,7	27,7	5,6	46,2	0,1	—	52,7	1,0
Üldse - Total	62,3	35,0	2,7	78,2	6,3	0,3	14,0	1,2
„ 1930/31 a.	61,3	36,2	2,5	78,6	6,3	0,3	13,6	1,2

Lugejate ja loetud raamatute arv 1931/32 a. -- Nombre des lecteurs et des livres prêtés en 1931/32.

5.	Lug. arvu teatavud kogud - N. des bibl. ayant fourni des données	Lugejaid üldse N. moyen des lecteurs	Lug. keskmiselt 1 kogu kohta - N. moyen des lecteurs par une bibliothèque			Raamat. kogudes keskm. 1 lugeja kohta N. moyen des livres par un lecteur			Loetud kirjandust -- Livres prêtés				
			1931/32	1930/31	1929/30	1931/32	1930/31	1929/30	Kogude arv Nombre des bibliothèques	Neis loetud üldse raamatuid Nombre total des livres prêtés	Sellest -- Dont %		
											Ilu- <i>Belles-lettres</i>	Teadusliku <i>Ouvrages scientifiques</i>	Laste <i>Livres pour jeunesse</i>
Linnad - Villes	39¹⁾	26 137	688	676	669	7	6	6	40	817 817	74,8	23,1	2,1
Tallinn	5	12 124	2 425	2 047	2 060	5	5	4	5	415 323	74,3	24,2	1,5
Haapsalu	1	97	97	97	74	19	16	10	2	3 553	92,3	7,7	—
Kuressaare	3	493	164	124	108	18	9	6	3	4 532	92,8	6,1	1,1
Narva	3	1 466	488	504	512	15	14	14	3	47 356	81,3	8,6	10,1
Nõmme	1	1 136	1 136	824	655	4	5	5	1	16 745	91,0	3,9	5,1
Paide	1	65	65	51	—	17	10	—	1	3 428	86,7	12,2	1,1
Paldiski	1	350	350	413	318	4	3	3	1	3 990	92,4	7,4	0,2
Petseri	2	607	304	293	288	7	7	7	2	15 156	93,9	6,0	0,1
Pärnu	5	2 190	438	374	211	6	6	10	5	58 171	80,4	18,5	1,1
Põltsamaa	1	190	190	161	149	10	11	12	1	6 716	88,7	8,9	2,4
Rakvere	2	1 107	554	434	256	5	6	10	2	19 876	89,7	10,3	—
Tapa	1	220	220	83	138	6	0	5	1	4 280	87,9	12,1	—
Tartu	5	4 110	822	1 896	1 012	13	6	5	5	173 428	93,7	34,2	2,1
Tõrva	1	48	48	276	277	7	6	6	1	1 148	54,1	31,7	14,2
Türi	1	703	703	631	514	2	3	3	1	4 649	83,1	16,7	0,2
Valga	2	386	193	163	310	10	10	5	2	19 526	73,0	20,7	0,4
Viljandi	1	462	462	568	626	10	8	7	1	10 231	83,0	14,9	2,1
Võru	2	383	193	184	169	11	10	10	2	9 750	82,2	16,2	1,6
Maad - Arrond.	608	61 284	101	104	97	6	6	6	619	698 066	85,8	11,8	2,4
Viru	53	7 238	137	124	114	7	7	7	53	122 008	35,8	11,3	2,9
Järva	58	3 467	60	67	67	9	9	9	53	60 562	35,9	0,9	4,2
Harju	89	9 083	102	117	105	5	5	5	93	96 014	86,8	11,0	2,2
Lääne	30	4 195	108	123	115	6	5	5	39	46 572	87,2	9,6	3,2
Saare	38	4 060	107	114	109	6	5	5	38	39 611	83,2	14,3	2,5
Pärnu	71	5 861	83	86	86	8	8	7	72	75 268	87,8	11,7	1,0
Viljandi	56	4 116	74	68	71	9	9	8	56	46 424	85,0	11,6	0,4
Tartu	99	10 440	105	101	97	6	6	6	102	104 911	85,0	11,6	0,4
Valga	23	2 044	89	86	84	6	6	5	25	20 883	87,4	10,6	2,0
Võru	60	7 116	118	119	95	5	5	6	61	57 343	79,8	18,1	2,1
Petseri	22	3 070	166	184	174	4	4	4	22	28 470	79,4	8,6	12,0
Kokku - Total	646	87 421	135	138	131	7	6	6	659	1515 883	80,0	17,8	2,2

¹⁾ Linnades on harukogud arvestatud iseseisvatena.

4. Raamatukogude kasutamine. Lugejate — laenutajate koju
Utilisation des bibliothèques. — arvu on teatanud 646 kogu.

Lugejaid oli neis kogudes 1931/32 a. 87 tuh. Keskmise kohaselt võttes aruannud kogudel oli neljal viimasel aastal lugejaid tuhandeis: 90, 88, 81, 80. Ühe kogu kohta tuli keskmiselt 135 lugejat, linnas ligi 7 korda rohkem kui maal. Ühele lugejale langes keskmiselt 7 raamatut, linnas 1 võrra rohkem kui maal. Avalikkude raamatukogude lugejaskond moodustab umb. 8% rahvastikuarvust.

Lugemiseks laenutatud raamatute arvu teatas 1931/32 a. 659 kogu (puuduvad andmed 8 kogult umbes 16 tuh. laenutatud raamatuga). Neist kogudest võeti lugemiseks 1 515,9 tuh. raamatut, linnas 817,8 tuh. r., maal 698,1 tuh. r. Varemata aastatega võrreldes loeti:

	üldse	linnas	maal
1931/32	1 515,9 tuh. r.	817,8 tuh. r.	698,1 tuh. r.
1930/31	1 420,2 „ „	761,2 „ „	668,0 „ „
1929/30	1 383,3 „ „	746,1 „ „	637,2 „ „
1928/29	1 280,9 „ „	081,0 „ „	599,9 „ „

Kirjanduse tarvitamine kogudest kasvab nii linnas kui maal.

Liikide järgi loeti %:

	1931/32	1930/31	1929/30	1928/29	1927/28
Ilukirjandust	80,0	79,7	70,5	78,7	76,1
teaduslikku k.	17,8	17,4	18,3	19,1	21,4
lastekirjandust	2,2	2,9	2,2	2,2	2,5

Raamatukogude kasutamise intensiivsus.
Intensité de l'utilisation des bibliothèques.

6.	Koeffitsiendid — Coefficients				
	1931/32			1930/31	1929/30
	1	2	1×2		
	Likuvuse (loetud raam. 1 r. kohta)	Loetatuse (loetud r. 1 in- seja kohta)	Intensiivsus Intensité	Intensiivsus Intensité	Intensiivsus Intensité
Linnaud — Villes	4,3	31,2	134,2	149,0	157,6
Tallinn	7,2	34,3	247,0	270,1	259,9
Häapsalu	1,5	30,0	45,0	53,3	17,4
Kuressaare	0,7	9,2	64,4	15,3	8,6
Narva	2,1	32,3	67,8	62,4	54,2
Nõmme	3,9	14,7	57,3	96,6	111,4
Palde	0,9	23,3	21,0	43,7	„
Paldiski	2,8	11,4	32,0	42,9	38,1
Petseri	3,4	25,0	85,0	96,0	85,3
Pärnu	4,7	20,6	125,0	110,5	170,5
Põltsamaa	3,6	35,3	127,1	137,9	51,4
Rakvere	3,4	17,5	60,0	118,4	171,4
Tapa	3,1	19,2	60,0	80,6	70,4
Tartu	3,2	42,2	135,0	129,0	187,6
Tõrva	3,4	23,9	81,3	181,6	147,5
Türi	2,6	6,6	17,2	28,4	41,7
Valga	6,0	50,6	304,0	323,7	151,8
Viljandi	2,2	22,1	40,0	68,2	98,4
Võru	2,4	26,0	62,4	53,6	50,6
Maad — Arrondias	1,8	11,3	20,3	20,0	22,2
Viru	2,5	16,9	42,3	36,8	36,8
Järva	1,8	18,0	32,4	24,2	26,0
Harju	1,8	10,4	18,7	17,5	23,9
Lääne	2,0	11,1	22,2	10,4	20,4
Saare	1,7	10,0	17,0	21,8	25,5
Pärnu	1,5	12,8	10,2	19,8	23,6
Viljandi	1,2	11,3	14,0	18,1	22,8
Tartu	1,7	10,0	17,0	19,3	17,3
Valga	1,7	10,0	17,0	24,6	20,6
Võru	1,5	8,0	12,0	14,6	18,7
Petseri	1,9	7,8	15,0	10,5	15,5
Kokku — Total	2,6	17,3	45,0	45,1	51,0

¹⁾ Du mouvement (nombre de livres prêtés par un livre). ²⁾ De la lisibilité (nombre de livres prêtés par un lecteur).

Huvi ilukirjanduse vastu tõuseb iga aastaga teadusliku kirjanduse arvel. Seega on õigustatud ilukirjanduse soetamine kogudesse rohkemal määral. Ilukirjandust harrastatakse rohkem maal kui linnas (86% : 75%).

Üht raamatut laenutati lugemiseks keskmiselt 2,6 korda aastas (raamatute liikuvus). Linnas on raamatud üle kahe korra liikuvamad kui maal (liikuvuse koeffitsiendid 4,3 : 1,8).

Üks lugeja laenutas keskmiselt aastas 17,3 raamatut. Raamatute arv kasvab kiiremini kui lugejate arv ja raamatute liikuvus kahaneb, kuigi laenutamiste arv ühe lugeja kohta kasvab. Lugemisintensiivsuse koeffitsient oli 45,0, linnas 134,2, maal 20,3.

5. Tulud ja kulud. Kassa aruanne on 659 kogult,
Recettes et dépenses. puudub 8 maakogult, mis 1%

kogude üldarvust. Aruannud kogude kulud olid 1931/32 a. 189,3 tuh. kr. arvamata kaasa tagasimakstud tagatise 25,4 tuh. kr. Linnas kulud 110,9 tuh. kr., maal 78,4 tuh.

Kulutati aruannete järgi, arvamata tagasimakstud tagatise:

	üldse	linnas	maal
1931/32	189,3 tuh. kr.	110,9 tuh. kr.	78,4 tuh. kr.
1930/31	233,1 „ „	114,9 „ „	118,2 „ „
1929/30	225,6 „ „	113,4 „ „	112,2 „ „
1928/29	229,6 „ „	107,2 „ „	122,4 „ „

Avalikkude raamatukogude kulud on langenud 1931/32 a. võrreldes eelnevaga 43,8 tuh. kr ehk ligi 20%.

Uute raamatute muretsemiseks kulutati 65,8 tuh. kr ehk 34,6% kuludest, linnas üks viiendik — 22,9 tuh. kr (20,7%), maal üle poole — 42,7 tuh. kr (54,4%) kulu üldsummast. Ajalehtedele ja -kirjadele kulus 7,8 tuh. kr ehk 4,1%, linnas 5,5 tuh. kr, maal 2,3 tuh. kr. Raamatute köitmiseks kulus üldse 17,3 tuh. kr (9,2%), linnas 9,3 tuh. kr, maal 8,0 tuh. kr. Kokku kirjanduse muretsemiseks ja köitmiseks tarvitati umbes pool kuludest:

1931/32	90,7 tuh. kr.	47,0 %
1930/31	130,6 „ „	56,0 „
1929/30	128,2 „ „	56,8 „
1928/29	124,0 „ „	54,0 „

Kirjandusele kulutatava summa osatähtsus langes viimasel aastal tunduvalt.

Palkadeks maksid avalikud raamatukogud 60,0 tuh. kr ehk 31,7% kuludest, suurem osa palgakulust kuulub linnale — 47,6 tuh. kr (42,9% kuludest), maale jääb — 12,4 tuh. kr (15,8%). Palkadeks kulus:

1931/32	60,0 tuh. kr.	31,7 %
1930/31	58,0 „ „	25,3 „
1929/30	56,8 „ „	25,2 „
1928/29	50,3 „ „	21,9 „

Palga osatähtsus kuludes kasvab, eriti viimasel aastal võrreldes eelnevaga; tõus toimub peamiselt linnade arvel.

Kulude kahanemine ligi 20% võrra 1931/32 a. langeb peaaegu terveni kirjanduse arvele — kirjanduse muretsemiseks ja köitmiseks kasutatud summa

Raamatukogude kulud ja tulud kr 1931/32 a. — Dépenses et recettes des bibliothèques en kr en 1931/32.

7.	Kogude arv Nombre des bibliothèques	Kulud — Dépenses							Tulud — Recettes							Tasandused Cautionsnements	Saldo Solde	Bilans Bilans
		Ühised raamatud Achats de livres	Ajalised ja ajakirjad Achats de journaux	Kiitmine Retiure de livres	Palgad Salaires du personnel	Muud Autres	Kokku Total	Tasakaalustatud taga- hooldused Cautions reversées	Saldo Solde	Hariduse- ja sotsiaal- ministeeriumilt De l'État	Omavalitsusalt Administrations locales	Erantsutust ja -ist kult Sommes privées	Muud Autres	Kokku Total				
Linnad — Villes	41	22 895	5 488	9 264	47 527	25 752	110 926	24 535	32 627	5 968	87 827	2 840	14 035	110 670	26 588	30 820	168 078	
1930/31 a.	41	26 816	7 305	11 084	45 114	24 545	114 864	24 213	30 950	10 942	86 937	1 573	15 734	115 186	26 738	28 103	170 027	
Tallinn	5	10 056	2 113	5 765	25 236	14 047	57 217	10 048	10 829	2 352	48 045	—	5 920	57 217	12 189	18 288	87 694	
Haapsalu	2	351	—	18	60	88	517	138	521	140	340	—	130	616	163	397	1 176	
Kuressaare	3	424	102	155	103	178	962	232	152	240	540	30	93	903	358	135	1 396	
Narva	3	1 037	171	367	1 469	290	3 334	455	1 074	188	632	141	2 116	3 077	501	1 885	5 403	
Nõmme	1	584	—	194	475	99	2 282	278	626	275	1 002	—	—	1 282	348	556	2 186	
Paide	2	461	—	45	30	117	683	62	343	140	330	—	137	607	100	381	1 083	
Paldiski	1	233	—	—	125	9	307	4	26	100	257	—	5	362	11	24	397	
Petseri	2	525	—	266	140	276	1 207	1	25	100	600	100	406	1 206	5	22	1 233	
Pärnu	6	2 400	574	883	3 151	1 043	8 951	1 250	1 830	650	5 665	1 246	1 311	6 872	1 404	1 755	12 031	
Põltsamaa	1	100	20	82	180	82	444	—	7	100	200	41	105	440	—	5	451	
Rakvere	1	1 095	—	320	578	252	2 245	—	45	165	1 203	—	835	2 203	—	87	2 290	
Tapa	1	322	—	42	45	4	413	5	215	275	150	—	136	561	4	68	633	
Tartu	5	3 081	1 074	684	13 214	5 465	24 118	11 000	6 714	500	20 394	1 269	1 417	24 120	11 088	6 624	41 832	
Torva	1	200	—	—	60	143	408	—	—	55	348	—	—	403	—	—	403	
Türi	1	424	—	72	180	250	926	—	—	300	350	—	276	926	—	—	926	
Valga	2	761	395	199	837	644	2 836	270	360	140	2 579	—	117	2 836	201	378	3 475	
Viljandi	1	273	115	57	1 140	1 214	2 790	96	24	100	1 830	13	838	2 781	104	34	2 919	
Võru	2	538	324	115	504	741	2 222	36	227	148	1 917	—	187	2 252	52	181	2 485	
Maad — Arrond.	618	42 676	2 347	8 042	12 424	12 898	78 387	917	21 184	15 293	40 185	9 708	14 486	79 582	1 080	19 826	100 488	
1930/31 a.	590	70 592	3 179	11 040	13 824	19 012	118 247	959	19 580	40 638	45 100	15 632	16 905	119 335	1 002	10 380	138 730	
Viru	53	5 268	668	1 109	2 397	885	10 327	446	2 674	1 912	6 591	1 195	782	10 480	463	2 514	13 447	
Järva	60	4 127	123	919	694	2 890	8 753	9	2 826	1 928	2 848	1 156	3 304	9 236	23	2 329	11 588	
Harju	93	6 781	322	1 405	1 519	1 241	11 208	65	2 794	2 794	6 406	1 600	763	11 563	100	2 404	14 127	
Lääne	42	3 348	123	537	744	387	5 139	14	1 673	1 351	3 035	893	307	5 586	26	1 214	6 826	
Saare	38	1 459	88	328	518	436	2 850	3	603	642	1 479	233	647	3 066	—	469	3 465	
Pärnu	72	4 282	381	850	1 554	1 774	8 847	38	2 431	1 490	3 895	1 223	2 381	8 994	78	2 244	11 316	
Viljandi	55	3 644	63	590	1 019	1 635	9 651	50	2 713	720	3 501	425	2 266	6 012	54	2 748	9 714	
Tartu	101	6 752	385	1 210	2 187	1 233	11 707	242	1 750	1 856	6 421	1 659	1 870	11 606	233	1 670	13 759	
Valga	24	1 511	52	161	109	772	2 065	20	656	399	1 229	672	127	2 427	24	800	3 341	
Võru	66	3 400	106	510	1 083	1 384	4 489	30	2 155	1 332	2 708	582	1 841	6 560	37	2 077	8 674	
Petseri	20	2 068	30	417	540	261	3 322	—	909	772	1 982	60	198	3 012	2	1 217	4 231	
Kokku — Total	659	65 571	7 835	17 306	59 951	38 650	189 313	25 442	53 811	21 171	128 012	12 548	28 521	190 252	27 668	50 646	268 566	
1930/31 a.	631	97 408	10 484	22 724	58 038	43 567	233 111	25 172	50 530	51 580	132 007	17 205	32 639	233 521	27 800	47 402	308 813	

kahanes võrreldes eelneva aastaga umb. 30%. Ühe elaniku kohta tuleb aval. raamatukogude kulused ca 20 snt ja ühe lugeja kohta 2 kr.

Tulu oli avalikel raamatukogudel 1931/32 a. 190,3 tuh. kr, arvestamata saadud tagadisi 27,7 tuh. kr. Riigi toetus oli 21,2 tuh. kr ehk 11,2% tegelikest kuldust. Omavalitsused kulutasid 128,0 tuh. kr ehk 67,0%. Linnaraamatukogusid toetas riik 6 tuh. kr (5,4% kuldust), maakogusid 15 tuh. kr (19,4%). Linnas kulutasid omavalitsused raamatukogudele 88 tuh. kr (79,3% kuldust), maal 40 tuh. kr (51,3%), seega riigi toetus on kõrgem maal kui linnas, omavalitsuste vastupidi. Protsentides tegelikest kuldust said raamatukogud:

	riigilt	omavalitsusilt
1932/32 . . .	11,2	67,6
1930/31 . . .	22,1	56,7
1929/30 . . .	21,0	55,9
1928/29 . . .	20,3	51,6

Viimasel aastal on riigi toetuse osatühtsus langenud.

6. Raamatukogude juhatajad.
Bibliothécaires.
Järgnevad andmed avalikkude raamatukogude juhatajate kohta toome 1930/31 a. aruandeil. Juhatajaist oli mehi 73%, naisi 27%. Üldhariduselt jagusid juhatajad: kõrgem 1,0%, kesk 34,0%,

alg 63,8%. Raamatukoguhoidja eriettevalmistuse on omanud 35% vastavali kursusel ja 65% tööpraktikaga. Elukutselt raamatukoguhatajaid oli 1,0%, iliejänuist oli elukutselt õpetajaid 40%, talupidajaid ja -töölisi 22%, vallasekretäre ja muid ametnikke 19%, käsi- ja lihttöölisi 5%, muid väiksemal arvul.

7. Andmeid välisriigist.
Données de l'étranger.

Toome pikemalt võrdlusandmeid Taani kohta¹). Taanis pole rahvaraamatukogusid (riigilt toetust saavaid) palju rohkem kui Eestis — 1930/31 a. 3,5 milj. rahvastikuarvu kohta 869 kogu. Kopenhaagenis 1, provintsilinnades 79 ja maal 789 kogu. Kuid Taani kogud on suuremad. Kogudes oli 2 110,1 tuh. köidet, Kopenhaagenis 284,8 tuh., provintsilinnades 815,7 tuh. ja maal 1 009,6 tuh. köidet. Ühes kogus oli keskmiselt provintsilinnades 10 300 (Eestis 3 500), maal 1 300 (meil 600) köidet. Eestis polda siiski raamatutega palju vähem varustatud kui Taanis — 100 elaniku kohta tuli Taanis 60 köidet, Eestis 50. Kogude kasutamine on Taanis elavam. Laenutati üldse 7 608,8 köidet. Hoolimata, et Taanis lugeja raamatutega rohkem varustatud, olid need kasutatavamad — laenutati igat köidet keskmiselt 3,6 korda 2,7 korra vastu Eestis. Kopenhaagenis laenu-

¹) Annuaire statistique 1932 (Taani).

tati 1 706,2 köidet, igat köidet keskmiselt 6,3 korda. Tallinnas oli laenutamine elavam — 7,3 korda kasutati keskmiselt igat köidet. Provintsis loeti 3.139,6 tuh. köidet, igat 3,8 korda (Eestis 3,0 korda), maal 2 673,1 köidet, 2,6 korda igat (Eestis 1,8 korda). Rahvaraamatukogude tulud ulatusid Taanis 1930/31 a. 2 901,8 tuh. Tkr, mis 1 elaniku kohta 0,80 Tkr. Eestis oli samal aastal tulu 233,5 tuh. kr ehk ca 0,20 kr elaniku kohta. Tuludest saadi Taanis riigilt 33% ja omavalitsusilt 57%. Taani raamatukogudes pole nii intensiivset arenemist kui Eestis. Võrreldes 1927/28 a. on kogude arv püsinud peaaegu samana. Köidete arv on kasvanud 1930/31 aastaks 20% võrra. Eestis samal ajal ligi 50%. Laenutatud raamatute arv kasvas kuni 1929/30 aastani, 1930/31 aastal aga langes 1927/28 a. taseme lähedale. Eestis kasvab laenutatud raamatute arv püsivalt.

¹⁾ Annuaire statistique de la Lettonie 1931.

Rahvaraamatukogud Taanis 1930/31 a.:

	Eokku	Kopenhaagen	Provintsi linnad	Maal
Kogude arv . . .	860	1	70	789
Köidete arv . . .	2 110 122	284 808	815 656	1 009 658
Laenutatud raam. arv	7 608 819	1 796 161	3 130 595	2 673 063
Omavalits. toetus				
Tkr.	1 648 939	706 228	531 541	411 170
Riigi toetus Tkr.	945 241	99 250	602 555	243 486
Muud summad				
Tkr.	307 029	—	160 182	147 447

Lätis töötas 1931 a. 967 raamatukogu, neist avalikke 895 ja era 72, milliste kohta järgnevad andmed võimalik tuua koos. Kogudest oli maal 659, linnas 308, viimaseist Riias 134. 967 kogus oli 1.714 250 köidet. Lugejaid oli 180 088. Laenutati aastas üldse 3 518 405 köidet. Igat raamatut laenutati keskmiselt 2,1 korda ja iga lugeja laenutas keskmiselt 19,5 raamatut, seega lugemise intensiivsuse koefitsient 40,9.

Avalikkude raamatukogude kohta varem Keskbüroo väljaandis ilmunud artiklid:

Avalikkud raamatukogud 1929/30 a., A. Tuisk, Eesti Statistika nr. 122(1), 1932 a., lk. 39—44.
Avalikkud raamatukogud 1928/29 a., A. Tuisk, Eesti Statistika nr. 107(10), 1930 a., lk. 551—557.
Avalikkud raamatukogud 1926 ja 1927/28 a., A. Tuisk, Eesti Statistika nr. 91, 1929 a., lk. 358—367.

H. Reiman.

ENESETAPPED 1932 a.

SUICIDES en 1932.

Vaatamata kriisi aja meeleoludele ja eluraskustele enesetapete arv Eestis on 1932 a. langenud 308 peale

oelmise aasta 326 vastu ehk arvates 100 000 elaniku kohta 27,5^{0/0000}: 29,1^{0/0000} vastu (tab. 1). Samuti on langenud enesetappe katsete arv.

Enesetapped Eestis 1922—32 a. (ilhes kaitsväelastega).
Suicides en Estonie de 1922—32 (y compris militaires).

1.	Enesetapped Suicides		Enesetappe- katsed Tentatives de suicide
	Arv Nombre	100 000 elan. kohta Par 100 000 habitants	Arv Nombre
1932	308	27,5	64
1931	326	29,1	83
1930	337	30,2	68
1929	326	29,2	71
1928	318	28,5	82
1927	304	27,2	87
1926	320	28,6	78
1925	258	23,1	63
1924	247	22,2	67
1923	186	16,7	...
1922	184	16,7	...

Enesetapped linnas ja maal.

Suicides dans les villes et arrondissements.

2.	Arv - Nombre			100 000 el. kohta Par 100 000 habit.	
	Linnas Villes	Maal Arrondis- sements	Teadm. Inconnu	Linnas Villes	Maal Arrond.
1932	106 ¹⁾	197	5	34,2	24,3
1931	139 ¹⁾	183	4	45,8	22,5
1930	137 ¹⁾	194	6	45,2	23,0
1929	150 ¹⁾	174	2	46,0	21,4
1928	119 ¹⁾	192	7	39,0	23,5
1927	137 ¹⁾	161	6	47,0	19,5
1926	147	168	5	51,8	20,6
1925	120	120	—	45,1	15,6
1924	120	119	8	43,7	14,0
1923	88	97	1	31,4	11,6
1922	76	104	4	26,4	12,6

¹⁾ Linnade arvud võetud ilma auto linnadeta, mis arvatud vastavate maade juure.

Eristades linna ja maad (tab. 2) leiame enesetapete arvu languse eriti suure just linnas — 34,5⁰/₀₀₀₀ : 45,3⁰/₀₀₀₀ vastu; maal on enesetapete arv tõusnud 24,3⁰/₀₀₀₀; eelmise aasta 22,5⁰/₀₀₀₀ ja 1930 a. 23,0⁰/₀₀₀₀ vastu.

Kuid täpsama pildi enesetapete languse iseloomust annab enesetapete eristus ühiskondliku kihituse järgi (tab. 3). Sellest selgub, et 1932 a. maal esinev enesetapete

tõus langeb tööliste ja teenijate arvele; põllupidajate seas enesetapete arv püsib küll 1927—1930 a. tasemest kõrgemal, kuid võrreldes eelmise tõusuaastaga on siiski vähenenud.

Linnades ilmsiks tulnud enesetapete kahanemine langeb peamiselt isetöötajate väikeettevõtjate arvele: nendest enesetapjaid on 1932 a. tunduvalt vähem kui

Enesetapjate ühiskondlik kihitus — Répartition des suicides d'après la situation sociale.

3.	Põllupidajad Agriculteurs	Ettevõtjad palgat. tööl. listega (tööst. ja kaub.) Entrepreneurs industriels et commerc.	Isetöötajad väikeettevõtteid kaub. tööst. alal Petits entrepreneurs industr. et commerc.	Töölised ja teenijad Ouvriers et service			Vabakutselised Professions libérales	Kontori- ja riigim. teen. — Employés	Muud (ka kaitseliiv. järele) Autres (y compris militaires)	Kokku — Total	Teadmata — Inconnu
				Üldse Total	Sellest — Dont						
					Linnas Villes	Maal Arrond.					
Mehed — Hommes.											
1932 . . .	50	2	12	116	47	69	—	12	25	217	17
1931 . . .	64	5	24	95	45	50	4	12	27	231	24
1930 . . .	54	7	16	108	55	53	3	16	32	236	20
1927—1930	51	6	16	103	51	52	1	19	25	221	21
Naised — Femmes.											
1932 . . .	22	—	3	22	10	12	—	3	3	51	23
1931 . . .	14	—	3	21	12	9	—	3	—	43	22
1930 . . .	17	2	3	20	10	10	—	3	5	55	26
1927—1930	16	2	3	24	13	11	—	4	4	55	24
Kokku — Total.											
1932 . . .	72	2	14	138	57	81	—	14	28	268	40
1931 . . .	78	5	27	116	57	59	4	15	27	274	52
1930 . . .	71	9	10	128	65	63	6	21	37	291	46
1927—1930	67	8	19	127	64	63	3	23	20	276	45

eelmisel viiel aastal. Samuti on enesetapete arv 1932 a. jätkuvalt langenud palgaliste töolistega ettevõtjate seas. Seevastu linnatöölise seas on enesetapmised võrreldes eelmise aastaga sagenenud, kuigi 1932 a. arv jääb taha 1927—30 a. tasemest.

Edasi pälvib tähelepanu 1932 a. enesetapete täieline puudumine vabakutseliste seas. Kontori- ja riigiametnikkude samuti muude rühma arvatud kodanikkude seas enesetapete arv püsib eelmise aasta langesel tasemel.

Kuigi tab. 3 on tegemist vaid absoluutarvudega ja pole võimalust neid võrrelda vastavate ühiskondlikkude kihtide arvuga, mis võib viimastel aastatel olla muutunud, ja kuigi teadmata ühiskondliku kihitusega enesetappe juhtude arv on võrdlemisi suur, võib siiski väita, et kriisi algus 1931 a. tõstis enesetapete sagedust põllupidajate ja väikeettevõtjate (käsitöölise) seas, samal ajal elukallidust langetades vähendas seda tööliste ja teenijate ning kontori- ja riigiametnikkude seas; 1932 a. aga, mil töölise palgad maal suuresti langesid ja seal ühtlasi kasvas tööpuudus, tõusis vastavalt ka enesetapete sagedus, kuna teised ühisk. kihitused näivad olevat juba olukorraga kohanenud, või on kasvamas ühiskondlik huvi ja aktiivsus, mis tavaliselt mõjub enesetapete arvu vähendavalt.

Viimast võib järeltada teataval määral ka enesetapete põhjuste seas (tab. 4) „elutüdumise“ osa suurest langusest. Samuti on langenud või püsib eelmise aasta tasemel teiste põhjuste osatähtsus, kuna aga suuresti tõusnud on kehalise haiguse mõju. Võimalik,

Enesetappe põhjused — Causes des suicides.

4.	Arv — Nombre				%			
	1932	1931	1930	Kesk. 1926-30	1932	1931	1930	5 a. kesk. 1926-30
	Mehed — Hommes.							
Elutüdinus	25	46	48	38	18,6	26,9	30,0	24,4
Kehaline haigus	34	24	18	23	25,4	14,0	13,5	14,1
Vaimu- ja närvihaig.	17	21	25	23	12,7	12,3	15,9	14,7
Hingel. vapustus	10	26	20	25	14,2	15,2	12,7	16,0
Vilets majand. seis- sukord	23	24	18	24	17,2	14,0	11,5	15,4
Õnnetu armastus	7	11	15	12	5,2	6,5	9,5	7,7
Perekondl. põhjus	9	19	13	12	6,7	11,1	8,3	7,7
Kokku	134	171	157	156	100,0	100,0	100,0	100,0
Selgusetu	100	84	90	87	42,7	23,7	38,7	35,8
Naised — Femmes.								
Dégoût de la vie	7	16	14	17	14,6	30,2	23,7	27,9
Souffrances physiques Malad. cérébrales, nervosité	8	11	2	6	10,7	20,8	3,4	9,8
Angoisse de l'avenir	11	7	15	12	22,0	13,2	25,4	10,7
Amour de l'union	5	7	7	6	10,4	13,2	11,9	9,8
Mère	3	4	7	5	6,2	7,5	11,0	8,2
Amour contrarié	9	5	8	8	18,8	9,4	13,5	13,1
Chagrins de famille	5	3	6	7	10,4	5,7	10,2	11,5
Total	48	53	59	61	100,0	100,0	100,0	100,0
Inconnu	26	18	22	17	35,1	25,4	27,2	21,8
Kokku — Total.								
Elutüdinus	32	62	62	55	17,6	27,7	28,7	25,3
Kehaline haigus	42	35	20	28	23,0	15,0	9,3	12,9
Vaimu- ja närvihaig.	23	28	40	35	15,4	12,5	18,5	16,1
Hingel. vapustus	24	33	27	31	13,2	14,7	12,5	14,3
Vilets majand. seis- sukord	26	28	25	29	14,3	12,5	11,6	13,4
Õnnetu armastus	16	16	23	20	8,8	7,2	10,6	9,2
Perekondl. põhjus	14	22	19	19	7,7	9,8	8,8	8,8
Kokku	182	224	216	217	100,0	100,0	100,0	100,0
Selgusetu	126	102	121	104	40,9	31,3	35,9	32,4

et ka siin on tegemist kriisi mõjudega, mis paneb eriti raskesse seisukorda puuduliku tervisega inimesed.

Naiste-enesetapjate osatähtsus (tabel 5) on jälle tõusnud võrreldes eelneva aastaga. Nii kui selgub tab. 3, on naisenesetapjate arv kasvanud just maal põllupidajate ja tööliste rühmas; teistes rühmades aga on naiste arv vähenenud.

Enesetapjate sugu — *Suicides d'après le sexe.*

5.	Mehed <i>Hommes</i>	Naised <i>Femmes</i>	1 000 mehe kohta naisi <i>Pour 1 000 hommes n. de femmes</i>
1932	234	74	316
1931	255	71	278
1930	256	81	316
1929	243	83	342
1928	246	72	203
1927	224	80	357
1926	246	74	301
1925	196	62	316
1924	183	64	361
1923	146	40	274
1922	146	47	322

Vanuse järgi (tabel 6) on enesetapjate seas tõusnud peamiselt 25—49 a., s.o. just täistöövõimeliste osatähtsus; noorte kuni 20 a. arv aga on langenud, eriti meestel. Kuigi tab. 7 andmeil kuni 14 a. laste osatähtsus on tõusnud, on siin tegemist vaid väikeste arvude muutumisega — 3 : eelm. aasta 2 juhu vastu.

Enesetapjate perekonnaseisus (tab. 7) peegelduvad mitmesugused komplitseeritud põhjused. Eelselgunu kohaselt loomulikult vallaliste osatähtsus on langenud nii meestel kui naistel; abieluliste osatähtsus on mees-

100 enesetapja jagunemine vanusrühmade järgi.
Répartition de 100 suicides d'après l'âge

6.	Kuni 20 moins de	20—24	25—40	50 ja üle et plus	
Mehed — Hommes:					
1932	4,4	16,5	47,8	31,3	100,0
1931	7,1	20,5	44,5	27,0	100,0
1930	7,5	24,6	42,1	25,8	100,0
1926—1930	7,7	19,4	43,2	29,7	100,0
Naised — Femmes:					
1932	8,1	23,0	41,0	27,0	100,0
1931	8,5	16,9	39,4	35,2	100,0
1930	11,2	21,3	50,0	17,5	100,0
1926—1930	11,5	19,2	45,4	23,0	100,0
Kokku — Total:					
1932	5,2	18,1	46,4	30,3	100,0
1931	7,4	10,7	43,4	29,5	100,0
1930	8,4	23,8	44,0	23,8	100,0
1926—1930	8,6	19,3	43,8	28,3	100,0

Enesetapjate perekonnaseis — *Etat civil des suicidés.*

7.	Alia 14 a. Moins de	Vallalised (15 a. ja van.) — Célibataires	Abielus Mariés	Lesed Veuf ou veuve	Lahutatud Divorcés	Lahuselav. Vivant sépar.	Kokku Total	Teadmata Inconnu
Mehed — Hommes.								
1932	0,9	48,7	37,8	7,8	0,4	4,4	100,0	1,7
1931	0,8	50,2	40,6	4,8	1,2	2,4	100,0	1,6
1930	0,4	52,6	38,2	4,4	0,4	4,0	100,0	2,0
1927—30 (4 a. keskmu)	0,7	51,4	37,2	6,0	0,9	3,8	100,0	1,9
Naised — Femmes.								
1932	1,4	41,1	41,1	15,0	—	1,4	100,0	1,4
1931	—	52,2	24,6	15,9	4,4	2,9	100,0	2,8
1930	—	50,7	29,1	13,0	2,5	3,8	100,0	2,5
1927—30	0,6	47,4	32,4	14,4	1,6	3,6	100,0	3,2
Kokku — Total.								
1932	1,0	46,9	38,6	9,6	0,3	3,6	100,0	1,6
1931	0,6	50,6	37,2	7,2	1,9	2,5	100,0	1,8
1930	0,3	52,1	36,1	6,7	0,9	3,9	100,0	2,1
1927—30	0,7	50,5	36,1	8,0	1,0	3,7	100,0	2,2

tel langenud leskede ja lahuselavate osa tõusu mõjul; naistel aga, seevastu, on tõusnud just abieluliste osatähtsus.

Hariduselt (tab. 8) on enesetapjate seas kõrgema ja keskharidusega isikute osatähtsus uuesti vähenenud, mis on küll tingitud peamiselt maal tööliste ja teenijate ning põllupidajate naisperekonnaliikmete enesetapete suurema tõusu tõttu.

Enesetapjate haridus — *Degré de l'éducation des suicidés.*

8.	Kõrgem Instr. supérieure	Kesk. Instr. moyenne	Kirjaoskaja Littérés	Kirjaoskamatu Illétrés	Kokku Total	Teadmata Inconnu
Mehed — Hommes.						
1932	3,1	6,6	88,6	1,7	100,0	2,6
1931	3,3	6,7	89,6	0,4	100,0	5,9
1930	2,5	8,6	87,7	1,2	100,0	5,1
1927—1930	1,3	7,6	89,0	2,2	100,0	5,9
Naised — Femmes.						
1932	—	6,9	87,5	5,6	100,0	2,7
1931	—	9,5	81,0	9,5	100,0	11,3
1930	2,7	20,0	76,0	1,3	100,0	7,4
1927—1930	0,7	12,0	80,3	6,4	100,0	7,0
Kokku — Total.						
1932	2,3	6,7	88,3	2,7	100,0	2,6
1931	2,6	7,3	87,8	2,3	100,0	7,1
1930	2,5	11,3	84,9	1,3	100,0	5,6
1927—1930	1,1	8,8	86,9	3,2	100,0	6,1

Enesetapete kohta varem Keskbüroo väljaandis ilmunud artiklid ja andmed:

Enesetapped 1930—31 a., H. Reiman, Eesti Statistika nr. 126(5), 1931 a., lhk. 274—277.
Enesetapped 1929 a., H. Reiman, Eesti Statistika nr. 109(12), 1930 a., lhk. 694—697.
Enesetapped 1928 a., H. Reiman, Eesti Demograafia v. IV, 1930 a., lhk. 230—240.
Enesetapped Eestis 1925—26 a., H. Reiman, Eesti Statistika 1927 a., lhk. 306—308.

Tab. 3. Tähtsamate ainete väliskaubandus märtsis 1933 a. (järg).
Commerce extérieur des principaux articles en mars 1933. (suite).

Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Eesti-Läti ühine nomenklatuur Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie	ton	kr	Järjek. nr. täielikus üksikainete nomenklat.	Kr—couronne d'Estonie, égale 100/243 grammes de l'or pur	ton	kr
1		2	3	4		5	6
VÄLJAVEDU—EXPORTATION.							
I. Ehtsloomad (arv).		31 tk	4 721	13. Ärsid ja metallid töötlemata (metallimurd)		227,0	5 229
1	Hobused (arv)	30	4 321	380	Vanaraud	224,0	4 459
2	Voised (välja arvatud vastkad) (arv)	1	400		Sel.: Poola-Daanzig	196,1	4 008
5	Sead, põrsad (arv)	—	—	385, 386	Saksa	27,9	451
II. Toit- ja maitseained, joogid		1 054,1	536 438		Sel.: Rootsi	2,4	360
3. Aia- ja juurvili		163,1	10 803	14. Mineraalid peale ärside		28,3	1 012
38	Kartul, toores	120,4	3 501	408, 407	Kips	—	—
47	Sigur, värsked ja kuivat.	35,0	6 075	417	Kaltsiitkivi (Besti)	—	—
57	Õunad	—	—	15. Keemiatööstuse toorained		957,3	101 979
4. Kartjasaadused		656,8	477 818	a) Õlid, rasvad, valgud, kummi toorelt	487	915,8	66 392
76	Peetoon	329,2	229 773		Sel.: Eesti bensiin	74,0	16 987
	Sel.: Briti	329,1	220 700	497	Põlevkiviõli	334,8	45 817
77	Sealiha värsked ja soolatud	—	—	c) Keemilatoorained punkt a ja b nime- tamata		21,0	34 938
78	Sealiha suitsut. (singid, külljed)	0,3	265	565-a	Kunstsarv töötlemata	20,8	34 868
79	Loomaliha	—	—	IV. Valmisaaadused.		2 558,2	320 468
81	Lambaliha	13,0	7 523	16. Nahad töötletud ja nahkkaup		12,1	67 230
	Sel.: Rootsi	13,0	7 523	568, 567	Suured parknahad	—	—
96	Või	304,0	233 676	17. Puittööstusesaadused		1 078,0	150 976
	Sel.: Briti	87,0	66 819	593	Vineer	878,8	96 585
	Saksa	111,2	85 543		Sel.: Briti	797,8	70 430
99	Munad	—	—		Taanil	72,1	11 500
5. Kalad, kalasaadused ja vähid		59,0	16 949	594	Vineerist tootlõpõhjad	197,0	53 405
100—105	Värsked kalad	38,2	12 858		Sel.: Saksa	114,3	38 970
116—120	Kalakonservid	2,4	1 378	609, 610	Belgia-Luksemb. m. l.	37,0	8 300
6. Muud toit- ja maitseained ning joogid		134,6	28 971		Mööbel	0,9	524
127	Kartulijahu	122,5	19 000	18. Faberitööstusesaadused		532,5	76 004
187	Sokolaad	4,8	4 602	634	Pakkimispaaber	35,0	6 395
188	Kompvekid	5,2	3 723	635	Rotatsioonipaaber	28,6	3 485
210	Teralfib, pain normal	1,5	438	636, 637	Kirjutuse- ja trükipaaber	451,9	68 774
III. Toor- ja poolvalmisained		8 011,2	802 937	19. Tekstiilitööstusesaadused¹⁾		285,3	451 559
8. Loomariigiained, peale rasvade		68,8	61 434	667—670	Puuvihamiit ja -löng	29,1	61 880
237—241	Loomanahad kuivalt soolatud	11,9	18 328		Sel.: Ruameenia	13,3	26 005
	Sel.: Hollandi	5,7	9 112		Saksa	7,0	21 071
237—241	Loomanahad märjalt soolatud	47,8	29 626	671—676	Puuvihamiit ²⁾	58,7	254 518
	Sel.: P. A. Ühendriigid	34,0	20 514		Sel.: Läti	10,7	147 706
243—257	Karusnahad	0,2	7 429		Norra	18,4	46 328
260	Jõhvid	—	—		Rootsi	15,1	34 147
270	Soolad	7,0	3 719	690	Linane lõng	11,7	10 619
9. Seenned, taimed ja nende osad		9,8	2 687	691-a	Linane riie	22,7	42 395
274, 275	Linaseenned	9,7	2 667	696	Pakkimis- ja kotiriie džaudist	161,6	71 490
10. Metsamaterjal		872,2	70 617		Sel.: Taani	125,8	55 487
310-319, 325	Palgid, prussid, pakud, latid	1 798,3 tm.	65 869		Saksa	33,4	14 762
321	Lilprid	—	—	702, 703	Villane riie	0,1	510
322	Propsid	—	—		Sel.: Loedu	0,1	510
320, 326-329	Kuuse- ja männilihaud ja -plangud	194,9 tm.	4 748	22. Jõn- ja töömehinad		10,7	11 952
	Sel.: Briti	149,8 tm.	3 584	850	Külmutamisseadised	5,9	7 600
	L.-Aafrika Ühendr.	45,1 tm.	1 164	23. Metallikaup		19,8	7 870
11. Faberitöorained		5 247,1	294 734	870	Radiaatorid valmist	12,8	3 000
347	Puumass mürg.	2 334,5	47 000	24. Elektrimasinad, -aparandid ja tarbed		1,7	15 745
349	Inselluod	2 912,6	247 734	927	El. patareid, elemendid	—	—
	Sel.: Prantsuse	1 242,0	120 801	942	Telefoni apar. ja n. osad	1,6	15 230
	Briti	968,0	73 837	27. Keraamika ja muud mineraalkaup		589,5	23 342
	P. A. Ühendriigid	252,4	21 318	1016	Sement	553,8	16 428
12. Tekstiilitöorained		600,5	265 245	1066	Sel.: Läti	553,8	16 428
354	Lina	486,3	234 714		Tahvelklaas ilhvimata	35,0	6 814
	Sel.: Briti	232,3	115 628	28. Keemiatööstusesaadused		27,2	9 901
	Belgia-Luksemb. m. l.	243,8	114 012		Tulotikud	24,2	8 288
355	Takud	92,4	27 648	29. Muud era. kaupad		1,2	11 468
		—	—	1392	Kunstsarv-kammid	1,1	11 356

Tab. 4. Tolliametite läbikäik märtsis 1933 a. — Activité des bureaux douaniers en mars 1933.

	Tallinn	Valga	Pärnu	Narva	Loksa	Haap- salu	Kures- saare	Kunda	Paldis	Kokku Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ton.										
Sissevedu — Importation	8 164	645	208	199	—	—	3	2	—	9 121
Väljavedu — Exportation	10 791	180	95	3	—	—	—	554	—	11 623
Üldlähikäik — Total de l'import. et de l'exp.	18 955	725	303	202	—	—	3	556	—	20 744
1 000 kr.										
Sissevedu — Importation	1 691	40	67	8	—	—	0,1	1	—	1 807
Väljavedu — Exportation	1 920	48	178	3	—	—	—	16	—	2 165
Üldlähikäik — Total de l'import. et de l'exp.	3 611	88	245	11	—	—	0,1	17	—	3 972

¹⁾ Sellest ilmbertõttatud välismaa kauba tagasiveedu 16 654 kg 147 706 kr väärtuses.

Tab. 29. Töösturg märtsis 1933 a. — Marché du travail en mars 1933.

Omaavalitsuste tööstusid — Bourses des administrations publiques										Korvabehaltusekontorid Agences d'affaire privées									
Tööstusjäre arv Nombre de chômeurs					Töötaoline arv Nombre de travailleurs					Töötaoline arv Nombre de travailleurs					Töötaoline arv Nombre de travailleurs				
M.	N.	H.	F.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.
636	233	334	90	66	4	124	76	100	2	1	267	104	256	103	711	109	109	109	
55	32	78	2	2	2	149	99	100	2	1	17	32	17	17	68	85	85	85	
123	—	214	—	—	—	50	—	—	—	—	212	—	173	—	—	—	—	—	
589	48	174	7	7	5	60	13	—	—	—	13	37	10	37	63	197	197	197	
158	1121	46	384	32	98	12	342	—	—	—	42	381	29	381	148	914	914	914	
1274	1	468	—	—	—	680	—	—	—	—	732	1	622	1	1110	—	—	—	
249	1	150	—	—	—	128	—	—	—	—	126	1	114	1	251	—	—	—	
223	4	180	2	40	1	141	7	—	—	—	218	3	178	3	189	—	—	—	
95	58	38	18	7	7	83	82	—	—	—	27	10	24	10	94	49	49	49	
413	660	130	142	58	34	83	82	—	—	—	126	92	120	100	377	660	660	660	
3808	3389	1530	742	644	192	2438	102	741	1	8	2032	995	1802	974	3405	2466	231	275	
685	216	575	810	74	2	404	22	94	1	1	233	82	206	16	671	350	101	63	

A. Tööjäre arv — D'après les occupations (métiers)

Tööjäre arv Nombre de travailleurs		Töötaoline arv Nombre de travailleurs		Töötaoline arv Nombre de travailleurs		Töötaoline arv Nombre de travailleurs	
M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.
301	80	2	1	64	105	—	—
150	—	—	—	45	—	—	—
91	—	—	—	10	—	—	—
—	—	—	—	40	—	—	—
216	40	—	—	216	40	—	—
2	—	—	—	1	—	—	—
66	—	—	—	1	—	—	—
707	21	232	—	670	20	—	—
8	—	—	—	18	—	—	—
214	26	—	—	277	22	—	—
24	—	—	—	23	—	—	—
2861	1884	304	1	2247	1257	—	—

B. Tööstusarv järe — D'après les industries

Tööstusarv järe Nombre de travailleurs		Töötaoline arv Nombre de travailleurs		Töötaoline arv Nombre de travailleurs		Töötaoline arv Nombre de travailleurs	
M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.
430	109	—	—	64	105	—	—
101	—	—	—	45	—	—	—
99	—	—	—	10	—	—	—
89	—	—	—	40	—	—	—
36	85	—	—	40	—	—	—
201	16	—	—	216	40	—	—
1	—	—	—	1	—	—	—
69	291	—	—	1	—	—	—
454	—	—	—	670	20	—	—
93	62	—	—	18	—	—	—
300	19	—	—	277	22	—	—
154	133	—	—	23	—	—	—
1776	1132	304	1	2247	1257	—	—

C. Üksikute ääriste järe — D'après les bourses de travail

Üksikute ääriste järe Nombre de travailleurs		Töötaoline arv Nombre de travailleurs		Töötaoline arv Nombre de travailleurs		Töötaoline arv Nombre de travailleurs	
M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.
824	209	142	—	716	221	682	208
258	129	26	—	291	137	258	127
398	274	—	—	398	274	398	274
733	451	106	—	1060	630	707	446
580	340	443	—	1050	638	688	338
94	17	78	—	143	17	104	17
455	33	152	—	229	28	215	28
43	16	—	—	43	16	43	16
150	—	—	—	150	—	150	—
—	—	—	—	—	—	—	—
65	—	—	—	65	—	65	—
57	128	—	—	57	128	57	128
106	9	—	—	96	9	96	9
276	21	90	—	86	21	86	21
84	31	84	—	84	31	84	31
132	11	98	—	184	11	132	11
78	—	—	—	8	—	—	—
4308	1859	284	345	4088	1663	3603	1659
1532	562	1141	—	5964	5232	1452	—
1170	6071	12307	4022	12307	4022	9457	6547
9761	7430	3665	1859	4750	3068	1103	9
4863	4228	1823	1307	2684	1056	163	16

Mokku — Total
 8170 17 31/III 1933 a. — Total
 Veebruar 1933 a. — Février 1933
 Märts 1933 a. — Mars 1933

1. Järvamaa 1933 a. 2) Tööand, kuude 1 kuupe-
vaks järeand töötote ja vabakohtude keskm. arv.
3) Vähen näidat 1931 olnud. 4) Tööostjaks hülgast
väljajuure arv arvatud mala. 5) Overters des
industries extractives, des produits d'extraciton et overters
verriers. 6) Overters des transports et des communications.
7) Employés de magasins (aussi garçons d'hôtel). 8) In-
dustries extractives et transformation de leurs produits.
9) Vör ja türi tööstusid arvud tabel A ja B osa
des puuduvad. 10) Peale selle oli registreeritud He-
riduse-ja sotsiaalministeeriumi andmed töökuid järe-
mised arvu. Kurressas 210, Paldiskis 26, Orte-
pää 258, Sinds 151, Käbng-Nõmme 182, Suure-Ja-
nks 47, Mustvees 238 ja Harjumaa tööstusis 1054.
1. Põlv- ja aiakõltsel — Overters agric. et horticolt.
2. Metsatööstus — Forestiers
3. ja 4. Laev ja mürduud ning nende saad. tööl.)
5. Metalltööstus — Overters en métaux
6. Tekstiltööstus — Overters dans l'industrie textile
7. Rahttööstus — Overters de la confor. de vêtements.
8. Rahttööstus — Overters dans construction
9. Puittööstus — Overters dans l'industrie du bois
10. Transport- ja sidetööstused
11. Kauplusa töötajad (ka kelmertid)
12. Kauplusa ja kontoriametnikud — Empl. de bureau
13. Mäistööd — Service domestique
14. Mäistööd — Journaliers
15. Muud tööstused — Autres ouvriers
1. Põlvmaajandus ja saadus — Agricolt. et horticolt.
2. Metsandus — Exploitation des forêts
3. ja 4. Mürud ja kaevand, ning nende saad. tööl.)
5. Metalltööstus — Industries des métaux
6. Tekstiltööstus — Industries textiles
7. Puittööstus — Industrie du bois
8. Rahttööstus — Industrie du papier.
9. Käbngatööstus — Confection de vêtements
10. Ehitustööstus — Constructions
11. Kauband, iseloomuga ettevõtted — Commerce
12. Transport ja side — Transport et communication
13. Mäistööd — Service domestique
14. Mäistööd — Journaliers
15. Muud tööstused — Autres industries

1. Tallinna linna
2. Tartu linna ja maa
3. Valge linna ja maa
4. Pärnu linna
5. Viljandi linna
6. Narva linna
7. Rakvere linna ja maa.
8. Torva linna
9. Saaremaa
10. Võrumaa ja linna
11. Türi linna
12. Ansha
13. Nõmme
14. Põltsamaa
15. Haapsalu
16. Narve-Jõesuu
17. Paldre linna ja maa
18. Tapa linna

Tab. 30. Tööstustettevõtted ja töölolu 1-ks aprilliks 1933 a.
Entreprises industrielles et leur main-d'oeuvre au 1. avril 1933.

	Eettevõtte arv <i>Nombre d'entreprises</i>				Töötajate üldarv <i>Nombre général des travailleurs</i>				Neist töölisi — Dont ouvriers				Töölised ja teenijad aalealist (alla 16 a.) <i>Mériers parmi les ouvriers et service</i>			
	Töölised ja teenijad aalealist (alla 16 a.) <i>Mériers parmi les ouvriers et service</i>		Töölised — Ouvriers		Teenijad — Service		Teenijad — Service		Teenijad — Service		Teenijad — Service		Teenijad — Service			
	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total	Kokku — Total		
I. Muud ja keevandused	12	1 892	80	115	1 857	95	98,9	1 716	78	115	1 670	37	97,8			
II. Mitteraudmetööd	15	885	90	17	897	+12	101,4	748	28	16	760	+12	101,6			
III. Metalltööstus	38	3 179	48	23	3 204	+25	100,8	2 729	45	19	2 756	+26	101,0			
IV. Keraamitööstus	13	889	30	14	855	+16	101,9	718	26	11	733	+15	102,1			
V. Nahatööstus	7	292	4	12	281	-8	97,3	244	3	12	235	-9	96,3			
VI. Tekstiil- ja nahatööstus	22	7 008	72	148	7 230	+76	90,0	6 818	67	134	6 651	-67	98,0			
VII. Puitööstus	38	2 472	736	214	2 998	+521	121,1	2 152	697	205	2 044	+492	122,9			
VIII. Paberitööstus	11	1 830	28	20	1 838	+8	100,4	1 576	26	18	1 584	+8	100,5			
IX. Polügraafiatööstus	20	2 066	50	37	1 079	+13	101,2	918	40	38	931	+14	101,4			
X. Tööst. maaleinatööstus ja jookide tööstus	39	2 152	83	29	2 206	+54	102,5	1 690	69	24	1 735	+45	102,7			
XI. Kõhakatla- ja pudukapade tööstus	17	1 511	107	77	1 541	+30	102,0	1 350	102	76	1 376	+26	101,9			
XII. Kõhakatla- ja pudukapade tööstus	10	790	92	198	689	-101	87,2	689	88	180	568	-101	84,9			
XIII. Elektritehased ning gaasi- ja veevarustus	7	745	17	13	749	+4	100,5	495	16	13	498	+3	100,6			
XIV. Puhastustööstus	2	56	—	—	56	—	100,0	—	—	—	56	—	100,0			
Kokku suurtööstus — Total	251	25 015	1 375	912	25 478	+463	101,9	21 695	1 294	868	22 121	+426	102,0			
Sallest (ettevõtted 50 ja üle töötajaga — les entreprises ayant plus de 50 travailleurs)	106	10 821	816	616	21 326	+200	100,9	18 443	762	582	18 623	+180	101,0			
Dont: ettevõtted 20—49 töötajaga — les entreprises ayant 20—49 travailleurs	145	6 250	559	296	4 152	+263	106,8	3 252	532	286	3 498	+246	107,6			
1933 a. märtsi arvud — Chiffres de mars 1933	237	24 405	1 536	1 016	25 015	+550	102,1	21 210	1 417	962	21 695	+485	102,3			
Kokku suurtööstus — Total	1	14	6	8	571,1	-0	57,1	14	57	6	101	+8	57,1			
I. Industries extractives	20	173	59	222	+50	129,1	141	141	7	17	101	+50	135,5			
II. Industrie minière	56	470	25	18	483	+7	101,8	433	25	17	441	+8	101,8			
III. " chimique	24	242	4	7	242	-3	98,8	161	3	6	158	-3	98,1			
IV. " des cuirs et peaux	19	195	5	5	195	+0	100,0	172	4	4	172	+0	100,0			
V. " textile	41	528	47	19	556	+28	105,3	463	43	14	492	+29	106,3			
VI. " du bois	71	664	381	102	893	+259	134,5	606	327	97	836	+230	138,0			
VII. " du papier	10	89	8	97	+8	104,0	80	80	8	88	+8	110,0				
VIII. " polygraphique	41	408	13	6	415	+7	101,7	380	13	6	387	+7	101,8			
IX. " de l'alimentation et des boissons etc	218	1 502	69	289	1 342	-250	85,9	1 234	62	227	1 069	-165	86,6			
X. Construction des bâtiments et fab. des mercerie	40	408	73	18	463	+55	113,5	386	70	16	440	+54	114,0			
XI. Constructions	5	40	57	16	81	+41	202,5	34	57	16	75	+41	220,6			
XII. Usines électriques, à gaz d'éclairage et d'énergie	7	54	—	—	54	—	100,0	—	—	—	54	—	100,0			
XIII. Industrie de nettoyage	11	105	1	0	100	-5	94,3	69	6	6	83	+6	93,9			
Kokku kesktööstus — Total	563	4 960	682	501	5 151	+191	103,9	4 244	689	422	4 491	+247	105,8			
Üldse suur- ja kesktööstus — Grand total	814	29 975	2 067	1 413	30 629	+654	102,3	25 939	1 963	1 290	26 612	+673	102,6			
1933 a. märtsi arvud — Chiffres de mars 1933	559	4 754	557	351	4 960	+206	104,3	4 087	498	291	4 244	+207	105,1			
Kokku kesktööstus — Total (entreprises moyennes)	796	24 249	2 068	1 367	25 975	+726	102,5	25 247	1 945	1 253	25 899	+692	102,7			
Üldse suur- ja kesktööstus — Grand total (grandes et moyennes)	134	134	134	134	134	+0	100,0	134	134	134	134	+0	100,0			

1) Arvestatud juba enneam tegevust alustanud, andmete puudumisel eelmisest kokkuvõttest väljajäetud ettevõtte.

Données principales concernant la vie économique et sociale de l'Estonie 1922—1933 (suite).

Tõöstus — Industrie 1)

Table with 10 columns representing different economic indicators from 1922 to 1933. The columns include: Halkkassanel liikmeid (Members of co-ops), Üldary (Total employees), Vihmasel kuupäeval (Wet day), Neliol töölist (Four workers), Registreeritud töötajad (Registered workers), Töötute arv (Number of workers), Vabakohade arv (Number of vacancies), Vabakohade arv (Number of vacancies), Tööd saamata arv (Number of unemployed), Virret (Wages), Paberossa (Paper), Tubakat (Tobacco), Tuletikke (Matches), Hülise (Cigarettes), Lõikure (Liquor), and Veine (Wine).

Suurmtüügindeksid (geom. keskm.) — N. indices des prix de gros (moy. geom.)

Elumakunnumisindeksid (geom. keskm.) / Nombres-indices du coût de la vie (moy. geom.)

Large table showing price indices for various goods from 1922 to 1933. It is divided into two main sections: 'Sisaveetavad ained' (Imported goods) and 'Väljaveetavad ained' (Exported goods). Each section has a 'Total' column and sub-columns for specific categories like 'Toitained' (Food), 'Kõrter' (Housing), 'Kütte ja valgustus' (Heating and lighting), 'Riietus' (Clothing), 'Puhastus' (Cleaning), 'Kasid, liikumine, post' (Travel, Post), and 'Haridus' (Education). The table uses 1913 as the base year (1913 = 100).

1) II poolaasta keskmise. *) I poolaasta keskmise. *) Ütiseaduse kohaselt — D'après la loi sur loyers. **) Maist alates vabaüüri järgi.

Tab. 31. Tööõnnetused tööstusettevõttes märtsis 1933 a.
Accidents du travail dans les entreprises industrielles en mars 1933.

Pour la nomenclature franc. s'adresser à la page 291.	Suurtööstus (20 ja üle tööt. ettevõtteid)	Sellest		Kesktööstus (5-19 töötajaga ettevõtteid)	Kokku	Veebruaris Février 1933
		50 ja üle töötaja- ga ettevõtteid	20-49 töötajaga ettevõtteid			
I. Murrud ja kaovandused	51	51	—	—	51	47
II. Mineraalide ümbertöötamine	2	2	—	—	2	8
III. Metallitööstus	44	42	2	—	44	47
IV. Keemiatööstus	18	18	—	—	18	22
V. Nahatööstus	2	2	—	—	2	1
VI. Tekstiilitööstus	40	40	—	1	41	50
VII. Puutööstus	41	23	18	—	41	27
VIII. Paberitööstus	10	9	1	—	10	15
IX. Poligraafia- ja kirjandustööstus	2	2	—	—	2	—
X. Toidu-, maitseain- ja jookide tööst.	5	5	—	—	5	11
XI. Kehakatte- ja pudukaupade tööst.	2	2	—	—	2	2
XII. Ehitustööstus	18	9	9	—	18	19
XIII. Elektrijaamad ning gaasi- ja veevar.	1	1	—	—	1	6
XIV. Puhastustööstus	1	1	—	—	1	—
Kokku — Total	237	207	30	1	238	255
Kokku 1/I — 31/III 1933 a. — Total	723	645	78	8	731	—

Tab. 32. Tööstusettevõtete arvude liikumise indeksid (1-ks kuup.); ehitustööstus arvestamata.
N.-indices du mouvement du nombre de main-d'oeuvre dans l'industrie (au 1-er du mois); bâtiment non compris.

	A. Liikuv al baasil (eelmine kuu = 100 järgmise kuu jaoks)									B. Indeksid baasil: 1. I. 1927 = 100		
	A. Base mouvante (chaque mois précédent = 100 par rapport au mois suivant).									B. Base: 1. I. 1927 = 100		
	Töötajad ¹⁾ — Travaillants en général ¹⁾				Tööliised — Ouvriers					Töötajad ¹⁾	Tööliised	
Suur- ja kesktööstus	Suurtööstus	Sellest ettev.		Kesktööstus (5-19 tööt.)	Entrepriises grandes et moyennes	Grandes entreprises	Dont entr. ayant 50 et plus de travail.		Entrepriises moyennes (5-19 ouv.)	Suur- ja kesktööstus	Entrepriises grandes et moyennes	
		50 ja üle tööt.	20-49 tööt.				20-49 travail.	50 et plus de travail.				
1932 Märts	109,9	101,6	101,4	103,3	98,1	101,4	101,8	101,8	103,4	98,7	94,1	94,1
Aprill	93,1	99,2	98,0	106,3	97,7	99,1	90,8	98,0	107,5	97,9	93,2	93,9
Mai	107,0	103,7	103,2	106,3	104,1	104,4	104,3	103,8	107,5	104,8	96,6	97,4
Juuni	106,3	108,9	107,0	106,3	102,8	107,0	107,7	107,8	107,1	102,9	102,7	104,2
Juuli	99,8	99,9	100,3	98,0	98,8	99,9	100,0	100,5	97,3	98,9	102,5	101,8
August	93,9	92,2	92,8	88,9	104,0	93,0	91,5	91,9	88,6	102,8	96,2	96,8
September	97,4	96,6	96,5	97,5	101,8	97,2	96,4	96,2	97,5	102,1	93,7	94,1
Oktoober	99,0	98,8	99,9	92,2	100,5	99,1	98,8	100,0	91,3	100,9	92,8	93,3
November	99,8	100,0	99,7	101,8	98,0	99,8	100,1	99,8	102,1	98,6	92,6	93,1
Detsember	96,8	99,2	98,9	100,7	96,0	98,0	99,1	98,8	100,9	96,3	91,5	91,8
1933 Jaanuar	97,5	97,5	98,5	91,3	95,7	97,1	97,2	98,3	90,0	96,8	89,2	89,1
Veebruar	100,9	100,0	99,9	100,3	105,8	100,6	99,7	99,7	96,7	105,4	90,0	89,7
Märts	102,9	102,6	100,9	113,6	104,5	103,3	102,0	101,0	115,4	105,3	92,7	92,6
Aprill	102,4	102,3	101,2	108,0	103,0	102,0	102,5	101,2	110,2	104,9	95,0	95,3

Tab. 33. Nakkusehaigused märtsis 1933 a. — Maladies contagieuses en mars 1933.

	Typhus abdomin.	Para-typhus	Typhus exanthemat.	Febris recurrens	Malaria	Varicella	Morbilli	Scarlatina	Diphtheria	Dysenteria	Lepra	Escar-phallitis latro-nica	Menin-gitis epid.	Trachoma	Taber-culosis	Kokku Total
Linnad — Villes	20	2						50	18		1		1	13	62	166
Tallinn	6	1						10	6		1		1	8	33	66
Haapsalu																
Kuressaare																
Narva	5							15	7						6	33
Nõmme								2						2	1	5
Paide															2	2
Paldiski																
Põltsi								1								1
Pärnu	1							4	2					2	5	14
Põltsamaa																
Rakvere	1							1							1	2
Tapa								1							1	2
Tartu	3	1						14	3						9	30
Tõrva								1								1
Türi																
Valga																
Viljandi															4	4
Võru	4							1							1	6
Maad — Arrondissement	6	1					11	83	8		1			14	86	210
Viru	3						2	15	2						8	36
Järva							2	7			1				6	16
Harju							1	1	1					1	13	16
Lääne							1	3						1	6	11
Saare																
Pärnu															5	6
Viljandi	1							5						1	5	11
Tartu								14	2					1	10	27
Valga														1	1	2
Võru								28						2	26	56
Põltsi	2	1						10	3					7	6	29
Kokku — Total	26	3					11	133	26		2		1	26	148	376

* Ehitustööstuse andmete puudulikkuse tõttu ehitustööstus on jäetud välja ja indeksid 1930 a. detsembrist peale arvutatud ümber.
 *) Tööliised, tehniline personal, ametnikud ja teenijad — Ouvriers, personnel technique, employés et service.

TÄHTSAMAD ARTIKLID JA ÜLEVAATED „EESTI STATISTIKAS“

METODOLOOGIA.

Tähtsamad jooni Eesti majandusest 1930 a.	Nr. 112(3),	lhk. 133—147
Põllumajanduslik üleskirjutus 1929 a.	88(3),	133—141
Rahvusvaheline majandusstatistika meetodite ühtlustamise konventsioon	87(2),	69—76
Rahvusvahelised mõjud statistika korraldamisel	76(3),	161—170
Statistika iseseisvuse ajal	75(3),	65—72
Rahva suhtumine statistikale Eestis	75(3),	73—81
IV Eesti-Läti statistika konverents	94(9),	481—485

RAHVUSVAHELISED ANDMED.

Rauki ja niklasvatus ja -kaubandus maailmas	Nr. 100(3),	lhk. 169—175
Balti riikide väliskaubandus 1924—29 a.	99(2),	57—69
Välja- ja siseränd ilma 1920—24 a.	57(2),	5—10
Võrdlusandmeid Balti riikidest 1920—26a.	72(11),	629—633
Palgaolud välisriikides 1914—25 a.	55(10),	1—4

RAHVASTIK.

Sündivus, surevus, abielluvus ja rahvastiku arv 1932 a.	Nr. 136(3),	lhk. 184
Riikkondsuse vahetamine 1920—29 a.	110(1),	1—4
Tajundite rahvastik 1929 a.	104(7)105(3),	421—428
Teatlaste arv Venes (N. S. V. L.)	101(4),	193—197
Vestünditute pikkus, kaal ja peanõõdud Tallinnas 1926—27 a.	82(6),	525—531
Sündivus, surevus, abielluvus ja rahvastiku arv 1931 a.	133(12),	689—712
Abielulahutused 1923—28 a.	90(5),	279—285
Rahvaarvu kasv Eestis 1921—25 a.	55(10),	5—8
Linnade ja alevite rahvastik 1932 a.	185(2),	110—113
Rahvaliklemine üle piiri 1932 a.	186(3),	160—163
Väljaränd 1931 a.	130(9),	490—492
Noorsõdurite mõõdud 1929 a.	127(6),	325—334

HARIDUS.

Ühinguid vaimse kultuuri alal 1930 a.	Nr. 137(4),	lhk. 189—193
Õppeasutised Eestis 1930/31 õ/a.	134(1),	15—26
Aig- ja keskkoolide majad ja maad 1930/31 õ/a.	127(6),	355—368
Aig- ja keskkooli õpperuumid ja tervishoiulised tingimused 1930/31 õ/a.	129(5),	286—303
Täienduskoolid 1928—31 a.	125(4),	223—231
Üldharidusl. rahvuskool. 1927/28 õ/a.	92(7)-93(8),	407—419
Õpetajate seminarid 1923—27 a.	75(5),	298—302
Aig- ja keskkoolid 1931/32 õ/a.	135(2),	86—109
Lasteaiaid 1930/31 a.	124(3),	148—155
Tartu Ülikool 1932 a.	137(4),	198—209
Tallinna Tehnikum 1926—28 a.	89(4),	240—242
Kirjastus ja ajakirjandus 1929—31 a.	132(11),	658—666
Availikud raamatukogud 1929/30 a.	123(1),	39—44
Ühinguid ja seltsid 1929—30 a.	113(4),	211—215

TÖÖ JA PALGAD.

Tööõnnetused 1929—31 a.	Nr. 135(2),	lhk. 72—85
Töölispalgade rahvusvaheline võrdlus	103(6),	359
Toodang ja töötajad suurtööstuses	100(3),	129—148
Tööstuste tegevus 1931 a.	126(5),	303—305
Töökaitse 1931 a.	130(9),	495—505
Töötasu maad 1931/32 a. talvel	128(7)-129(8),	385—398
Haugusekindlustus 1930 a.	118(9),	538—547
Töölud tööstuses 1 poolaastal 1932 a.	134(10),	602—607
Palgaliste arv ja töölolu	114(5),	257—263
Töötasu linnades 1931/32 a.	128(7)-129(8),	396—412
Palgaolud tööstuses 1931 a.	125(4),	231—245
Noored töötud	128(7)-129(8),	412—414
Tööpäeva pikkus tööstuses 1931 a.	126(5),	277—286
Põllutööliste palgad	114(5),	312—316
Merameeste töö- ja palgatingimused 1932a.	130(9),	481—486
Streikiliikumine 1921—30 a.	114(5),	320—321
Näiste, alaenlaste ja ränkade töö suurtööstuses	114(5),	322—327
Omavalitsusteenijate palgaolud 1930/31	120(11),	677—687

TERVISHOID.

Haigemajade ravitavad haigused	Nr. 104(7)-105(3),	415—421
Kaitseväe tervishoidlik seisukord 1931 a.	131(10),	587—602
Surnapõhjustused 1931 a.	134(1),	42—50
Rinnalaste surevus 1931 a.	136(3),	156—169
Nakkushaigused 1932 a.	137(4),	209—211
Lepra 1919—28 a.	84(11),	630—632
Vähktõbi 1919—25 a.	78(12),	634—690
Tuberkuloos 1930 ja 1931 a.	127(6),	335—342
Arstikond Eestis 1932 a.	131(10),	585—586
Jaoakonnarstide tegevus 1930 a.	118(9),	524—528
Kohtumeditiin 1930 a.	119(10),	620—621
Annaemadate tegevus 1930 a.	119(10),	622—623

OLEKANNE.

Hoolekanne ja lastekaitse 1929/30 a. . . Nr. 123(2), lhk. 104—112

K URITEGEVUS JA ÕNNETUSED.

Salakaubandus 1922—30 a.	Nr. 122(1),	lhk. 44—49
Õnnetused inimestega 1923—29 a.	104(7)-105(3),	427—432
Kohtute tegevus	120(5),	261—271
Tulekahjud 1932 a.	137(4),	220—225
Enesetappid 1930—31 a.	126(5),	274—277
Õnnetused mootorsõidukitega ja sõidumääruste rikkumisest 1931 a.	130(9),	493—495
Süütegevus 1931 a.	128(7)-129(8),	415—419
Vangid 1930—32 a.	130(9),	582—584

TÖÖSTUS.

Kesk tööstusettevõt. 5—19 töötajaga 1928a.Nr.	101(4),	lhk. 218—220
Ürgtootva tööst. toodangu väärtes 1927 a.	91(6),	336—338
Toodang ja töötajad suurtööstuses 1931 a.	134(1),	26—41
Käsitöötajate tarvitus tööstuses 1928 a.	104(7)-105(3),	411—414
Jõumasinad ja mehaanilise jõu tarvitus suurtööstuses 1928 a.	108(11),	605—608
Suur- ja kesktööstuseleving linnades, alevites ja maal 1930 a.	130(9),	524—531

VÄLISKAUBANDUS.

Kaubanduselevingute mõju sisseveole	Nr. 115(6),	lhk. 393—404
Metsasaadused meie väliskaubanduses 1920—23 a.	88(3),	165—175
Toilimaks ja väliskaubandus tollitariifide kohaselt 1931 a.	130(9),	510—523
Eesti tööstussaaduste väljaveedu 1927 ja 1928 a.	95(10),	554—557
Põllumajandus- ja tööstusained väliskaubanduses 1924—28 a.	94(9),	495—497

HINNAD.

Ehukumaksumus Eesti linnades 1922—29 a.Nr.	90(5),	lhk. 225—239
Ehuloomade hinnad laatel 1928 a.	89(4),	229—231
Suurmüügi ja elukumaksumuse indeksid 1913—23 a.	77(4),	261—269
Toitudinete võrdlev maksum. 1922—27 a.	88(7),	339—392
Põllumajandussaaduste hindade indeksid	85(4),	219—220

TRANSPORT JA SIDE.

Kaubavedu raudteel 1929/30 a.	Nr. 110(1),	lhk. 31—48
Raudteede tegevus 1931/32 a.	131(10),	543—584
Välis- ja rannasõit ning kauba- ja reisijatevedu 1931 a.	128(7)-129(8),	425—440
Kaubaalavastik l. I. 1932 a.	127(6),	349—354
Sisseveetud tegevus 1931 a.	125(4),	219—223
Era lennuasjandus 1930 a.	118(9),	548—549
Post, telegraaf, telefon ja raadio 1931/32 a.	132(11),	625—651
Autobussiliinid 1930 a.	116(7)-117(8),	447—448
Mootorsõidukid l. I 1933	137(4),	212—214
Maanteede pikkus	89(8),	467

KINDLUSTUS.

Pensionid l. I 1933	Nr. 137(4),	lhk. 214—219
Kindlustusseltsid 1931 a.	130(3),	141—155
Haugusekindlustus 1931 a.	133(12),	713—724

KREDDIT JA KAPITAL.

Asutikkudele antud riiklikud laenuid ja toetused 1921—1928 a.	Nr. 94(9),	lhk. 524—525
Pikalaenu pank 1928 a.	89(4),	243
Aktiaseltside ja osuühisuste äriselgud 1927 ja 1928 a.	88(3),	176—185
Eraspankade tulud ja kulud 1931 a.	132(11),	652—658
Pankade tulud ja kulud 1927 a.	86(1),	28—35
Maapanga tegevus 1926—27 a.	71(10),	586—587

RAHANDUS.

Raharingvool 1919—29 a.	Nr. 95(10),	lhk. 558—566
Maksukoormatus 1929/30 a.	128(7)-129(8),	420—424
Põhiamak 1929—30 a.	130(9),	506—510
Vallavalitsuste tulud ja kulud 1930/31 m/a.	134(1),	1—14
Maavalitsuste tulud ja kulud 1930/31 a.	133(12),	724—733
Linnade ja alevite tulud ja kulud 1930/31 m-a.	128(7)-129(8),	441—450
Maksuabilans 1928 a.	92(7)-93(8),	420—428
Puhaskasumaks 1929 a.	119(10),	677—682
Tulumaks 1930 a.	113(4),	215—224
Aruandvate ettevõtete maksud 1927—29	113(4),	225—235

ÜHISTEGEVUS.

Tarvitejate ja majandusühingud 1926 a. Nr. 73(12), lhk. 725—727

PÖLLUMAJANDUS.

Talundite hooned	Nr. 106(9),	lhk. 409—478
Välkemajapidamised (kuni 10 ha)	116(7)—117(8),	421—433
Masina kasutamine Eesti põllumajanduses	116(7)—117(8),	434—439
Riigima suring ja krundide arv I. I 29 a.	89(4),	220—224
Kanapidamise tasuvus 1932 a.	136(3),	165—171
Kunstiväetiste tarvitamine 1928/29 a.	99(2),	100—103
Põllumajanduse erakorraline krediteerimine 1928 ja 1929 a.	97(12),	727—731
Maaparanduse seiskord	96(11),	665—666
Riigi metsamajandus 1931/32 m.-a.	135(2),	65—71
Põllumajanduse tasuvus 1931/32 p.-a.	133(12),	734—742
Põllumajandustoodangu väärtus 1922—26 a.	67(6),	319—321
Põllumajandus- ja tööstussinete väliskaubandus 1923—26	67(6),	322—330
Põllumajandussaaduste hindade indeksid	65(4),	133—141
Kalandus 1932 a.	136(3),	

Maakorraldus 1927 ja 1928 a.	Nr. 94(9),	lhk. 522—524
Maareformi teostamine 1919—26 a.	76(3),	171—176

VARIA.

Kultuurkapitali tegevus	Nr. 124(3),	lhk. 161—168
Rahvalised loteriid 1924—30 a.	115(6),	388—392
Kirikuelu 1922—29 a.	109(12),	721—729
Pandimajad 1931 a.	130(9),	486—489
Kinnisvara oksjonid 1927—29 a.	102(5),	286—288
Suvisedajad suvitusekohtades 1931 a.	127(6),	396—397
Sporidestatistika 1920—30 a.	101(4),	221—226
Korterite ütrihinnad Tallinnas 1912 kuni 1931 a.	121(12),	700—716
Ütrihinnad ja elumaksumus	121(12),	717—720
Ehitustegevus hinnades ja alev. 1930—31 a.	132(11),	666—669
Leitud 1922—23 a.	94(8),	492—494
Riigiteenijate palgaolud 1927/23 a.	84(11),	638—649
Turismi teostamine 1927—30 a.	112(3),	174—176

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO ERIVÄLJAANDED.

LIIK A. EESTI DEMOGRAAFIA

Vihk I. Haridus Eestis I.	Lhk. 288+136, 1924	Kr. 6.—
II. Sündimus, surevus, abielluv. ja rahvalikum. 1921—1923 a.	52+54, 1925.	3.—
III. Tervishoid Eestis	132+80, 1925.	5.—
IV. Rahvastik ja tervishoid	306, 1930.	8.—
Surmapõhjuste registriseadmikord ja rahvusvaheline surmapõhjuste nomenklatuur	4+128, 1931.	1.80

EESTI MAJANDUS

Vihk I. Väliskaubandus 1923 a.	Lhk. 20+72, 1924.	Kr. 2.—
II. Eesti sadamad, veeteed, kaubalaevastik ja laevastik	102, 1925.	2.50
III. Raudtee, post, telegraaf ja telefon Eestis	64, 1925.	2.—
IV. Väliskaubandus 1924 a.	22+92, 1925.	3.—
V. Tööstus Eestis	80, 1926.	2.50
VI. Riigiraudteed 1924 a.	38, 1926.	2.—
VII. Väliskaubandus 1925 a.	109, 1926.	8.25
VIII. Väliskaubandus 1926 a.	IV+106, 1927.	3.25
IX. Aktsiaseltside, osuühisuste ja ühistegev. asut. ariselsus I.I. 1926	32+34, 1927.	2.—
X. Väliskaubandus 1927 a.	108, 1928.	3.25
XI. Eesti väliskaubandus 1928 a.	120, 1928.	3.50
XII. Väliskaubandus 1929 a.	152, 1930.	6.—
XIII. Väliskaubandus 1930 a.	144, 1931.	5.—
XIV. Väliskaubandus 1931 a.	219—220	4.—
XV. Väliskaubandus 1932 a.	Trükkis.	

EESTI PÖLLUMAJANDUS

Vihk II. Eesti põllumajandus II	132, 1924.	2.25
III. Loomapidamine Eestis 1924	17+106, 1925.	1.50
IV. Eesti põllumajandus 1925 a.	3+201, 1926.	3.—
V. Eesti põllumajandus 1926 a.	VIII+254, 1927.	3.—
VI. Eesti põllumajandus 1927 a.	VIII+207, 1928.	2.75
VII. Eesti põllumajandus 1928 a.	VIII+218, 1929.	2.75
VIII. Eesti põllumajandus 1929 a.	VIII+284, 1930.	3.50
IX. Eesti põllumajandus 1930 a.	VIII+239, 1931.	3.50
X. Eesti põllumajandus 1931 a.	VIII+222, 1932.	3.50
XI. Eesti Põllumajandus 1932 a.	Trükkis.	

Liiik B. 1. Üldrahvalugemise eelkõrre võttes	78, 1923.	Kr. 2.—
2. Sugemised vigaste laste kohta Eestis	164, 1923.	3.75
3. II. Riigikogu valimised	78, 1923.	3.—
4. Eesti väliskaubandus 1921—1922	60+38, 1923.	2.50

5. 1932 a. Üldrahvalugemise andmed

Vihk I. Rahva demograafiline koosseis ja korteriolud Eestis	Lhk. 88, 1925.	Kr. 2.—
II. Üleriikline kokkuvõte (tab.)	8+188, 1924.	4.—
III. Rahva tööala ja ühiskondline kihitus	88+84, 1925.	3.—
IV. Virumaakond	24+52, 1924.	2.—
V. Järvamaakond	52+60, 1923.	3.—
VI. Harjumaakond ja Tallinn	40+56, 1924.	3.—
VII. a) Läänemaakond	20+50, 1924.	2.—
b) Saaremaaakond	20+50, 1924.	2.—
VIII. Pärnumaakond	40+84, 1924.	3.50
IX. Viljandimaakond	36+84, 1924.	3.50
X. Tartu- ja Valgamaakond	40+92, 1924.	3.—
XI. Võru- ja Põlva maakond	30+46, 1927.	3.—
6. 1922 a. Üldrahvalug. andmete läbitõstam. plaan ja tabelite sisu	48, 1923.	1.—
7. Asumaa majapidamised Eestis 1919—23 a.	46+60, 1924.	3.50
8. 1925 a. Põllumajandusliku üleskirjutuse andmed	4+219, 1926.	3.75
9. Statistiline album, v. I. Maas ja rahv. (38 dia- ja kart. värv.)	1926.	6.—
Statistiline album, v. II. Majandus (24 dia- ja kart. värv.)	1926.	6.—
Statistiline album, v. III. Põllumajandus, 112 lhk. (joonised, fotod ja tekst)	1928.	7.50
10. III Riigikogu valimised	48, 1927.	1.75
11. Karjamajandus ja karjasaaduste turg välismaal ja Eestis	72, 1928.	1.75
12. IV Riigikogu valimised	52, 1929.	1.75
13. 1929 a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmed, vihk I	XI+235, 1930.	7.50
14. 1929 a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmed, vihk II	IV+95+44, 1932.	3.—
15. Eesti 1920—1930. Arvuline ülevaade (lühikõites)	XV+405, 1931.	7.—
16. V Riigikogu valimised	52, 1933	1.50

LIIK F. EESTI STATISTIKA KUUKIRI:

1922 a. Nr. 1—11 hind kokku	Kr. 10.—	1926 a. Nr. 46—61 hind kokku	Kr. 15.—	1930 a. Nr. 98—109 hind kokku	Kr. 15.—
1923 " " 12—21 " " " "	15.—	1927 " " 62—73 " " " "	15.—	1931 " " 110—121 " " " "	15.—
1924 " " 22—33 " " " "	15.—	1928 " " 74—85 " " " "	15.—	1932 " " 122—133 " " " "	15.—
1925 " " 34—45 " " " "	15.—	1929 " " 86—97 " " " "	15.—	1933 " " 134—138 " " " "	1.50